

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ- ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

Η εργασία υποβάλλεται για την μερική κάλυψη των απαιτήσεων με στόχο την
απόκτηση του διπλώματος:

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΑΠΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΒΟΓΙΑΤΖΗ ΑΡΤΕΜΙΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
2010

Τίτλος

Ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια – Μελέτη περίπτωσης του Ομίλου των Ελληνικών Πετρελαίων.

Δήλωση

Η Διατριβή αυτή είναι πρωτότυπη και εκπονήθηκε αποκλειστικά για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Τίτλου «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική», του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Περίληψη: στόχοι ,μεθοδολογία και αποτελέσματα

Η παρούσα διπλωματική έχει ως θέμα Ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια – Μελέτη περίπτωσης του Ομίλου των Ελληνικών Πετρελαίων.

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η διεξοδική παρουσίαση και ανάλυση των Ελληνικών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στα Βαλκάνια καθώς και η εις βάθος ανάλυση μίας μελέτης περίπτωσης (case study) .

Ειδικότερα το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή στην έννοια των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων , παρουσιάζονται τα είδη και οι τύποι των ΑΞΕ ,τα πλεονεκτήματα των ΑΞΕ , ο θετικός και ο αρνητικός αντίκτυπος καθώς και η σημαντικότητα των ΑΞΕ στα Βαλκάνια .

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί τη μετάβαση από τις γενικού τύπου έννοιες των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, που παρουσιάστηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, σε ειδικές έννοιες .Πιο συγκεκριμένα γίνεται μελέτη των ΑΞΕ στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στις χώρες που δραστηριοποιείται ο Όμιλος των Ελληνικών Πετρελαίων. Αναλύονται οι λόγοι που οι Έλληνες επενδύουν στα Βαλκάνια και παρουσιάζεται μία SWOT ανάλυση για την περιοχή των Βαλκανίων. Έπειτα παρουσιάζονται οι διμερείς οικονομικές

σχέσεις Ελλάδας και χωρών Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης .Επίσης παρουσιάζονται βασικά στοιχεία των χωρών αυτών που αντικατοπτρίζουν την οικονομική κατάσταση των χωρών αυτών όπως το ΑΕΠ , η ανεργία, οι ΑΞΕ σε κάθε μία από τις χώρες αυτές , το δημόσιο χρέος, ο πληθωρισμός .

Στη συνέχεια στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης του Ομίλου των Ελληνικών Πετρελαίων .Αναφέρονται κάποια κύρια χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ομίλου. Έπειτα αναλύεται η παρουσία του Ομίλου στην κάθε Βαλκανική χώρα που δραστηριοποιείται , αναφερόμενοι στα κέρδη ή ζημιές και στις πωλήσεις που έχει ο Όμιλος εκεί.

Τέλος στο τελευταίο κομμάτι της εργασίας γίνεται σύνδεση της πορείας του Ομίλου των Ελληνικών Πετρελαίων με την υπάρχουσα κατάσταση της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοοικονομικής κρίσης και εξάγονται κάποια συμπεράσματα για την πορεία της , την βιωσιμότητα και ανάπτυξη της για τα επόμενα χρόνια.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Παντελή Παντελίδη , επιβλέποντα καθηγητή της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας για την ουσιαστική αρωγή και καθοδήγηση του μέχρι την πλήρη ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας . Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του συγκεκριμένου Μεταπτυχιακού Προγράμματος , κύριο Ιωάννη Πολλάλη για όλα τα εφόδια , τις ουσιαστικές γνώσεις και κίνητρα σκέψης που μου προσέφερε ώστε να είμαι σήμερα σε θέση να παρουσιάσω την ακόλουθη μελέτη.

Τέλος θα ήταν παράλειψη μου να μην ευχαριστήσω την οικογένεια μου που με στήριξε τόσο κατά την εκπόνηση της παρούσης διπλωματικής όσο κατά την διάρκεια της σπουδαστικής μου πορείας .

Ευχαριστώ πολύ,

Άρτεμης Βογιατζή

Σεπτέμβριος 2010

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Γλωσσάριο	7
Κεφάλαιο 1: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	10
Είδη Άμεσης Ξένης Επένδυσης	12
Βασικοί τύποι ΑΞΕ	12
Προσδιοριστικοί παράγοντες ΑΞΕ	14
Επιχειρήματα υπέρ της Άμεσης Ξένης Επένδυσης	16
Επενδυτικά κίνητρα για προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων	17
Ο Θετικός/Αρνητικός Αντίκτυπος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη Χώρα	
Υποδοχής	18
Έμμεσα κέρδη / ζημίες	20
Χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	23
Σημαντικότητα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων για τις αναπτυσσόμενες χώρες	24
Κεφάλαιο 2: Βαλκάνια	25
Γιατί επενδύουν οι Έλληνες στα Βαλκάνια	26
Τρόποι Αποφυγής Υψηλής Φορολόγησης στα Βαλκάνια	33
Μηνιαίοι ελάχιστοι μισθοί σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ	35
SWOT Ανάλυση για περιοχή Βαλκανίων	36

Ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια	37
Διμερείς Οικονομικές σχέσεις Ελλάδος – Χωρών Νότιο - Ανατολικής Ευρώπης	33
Άμεσες Ελληνικές επενδύσεις (στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης) 1996-2008	44
Βουλγαρία	46
Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά Βουλγαρίας	47
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Βουλγαρία	48
Πραγματικό ΑΕΠ	51
Ονομαστικό ΑΕΠ	52
Ανεργία	53
Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ	54
Δημόσιο Χρέος	55
Οι μεγαλύτερες Ελληνικές επενδύσεις στη Βουλγαρία	57
Κίνητρα για επένδυση στη Βουλγαρία	58
Επενδυτικά αντικίνητρα στη Βουλγαρία	58
Αλβανία	60
Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά Αλβανίας	62
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Αλβανία	63
Πραγματικό ΑΕΠ	64
Ονομαστικό ΑΕΠ	65
Ανεργία στην Αλβανία	66
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ	67
ΠΓΔΜ	68
Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά ΠΓΔΜ	69
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Π.Γ.Δ.Μ.	71
Πραγματικό ΑΕΠ Π.Γ.Δ.Μ.	72

Ονομαστικό ΑΕΠ	73
Ανεργία στην Π.Γ.Δ.Μ	74
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ	75
Σερβία	76
Συγκεντρωτικά στοιχεία για Σερβία	77
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Σερβία	78
Ονομαστικό ΑΕΠ Σερβίας	79
Ανεργία στη Σερβία	80
Μαυροβούνιο	81
Συγκεντρωτικά στοιχεία για Μαυροβούνιο	82
Ονομαστικό ΑΕΠ Μαυροβούνιου	83
Ανεργία Μαυροβούνιου	83
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ Μαυροβούνιου	85
Κεφάλαιο 3: Όμιλος Ελληνικών Πετρελαίων	86
Προϊόντα και υπηρεσίες	88
Ιστορική Αναδρομή	90
Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε	93
Κύρια Χρηματοοικονομικά Στοιχεία 2009	94
Κύρια Αποτελέσματα Χρήσης Ομίλου για τα έτη 2006-2009	94
Πωλήσεις ,Καθαρά Κέρδη Ομίλου	95
Διακύμανση τιμής μετοχής	96
Δίκτυα πρατηρίων στην Ν.Α. Ευρώπη	97
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις του ομίλου Ελληνικών Πετρελαίων στα Βαλκάνια	
Βουλγαρία	98
Οικονομικά στοιχεία	99

Opet Aygaz Bulgaria EAD	100
EKO SERBIA A.D	101
Οικονομικά στοιχεία	102
Π.Γ.Δ.Μ., ΟΚΤΑ AD SKOPJE	107
Μαυροβούνιο Jugopetrol AD Kotor	107
ΑΛΒΑΝΙΑ GLOBAL PETROLEUM ALBANIA Sh.A	108
Κεφάλαιο 4: Επίλογος	109

Γλωσσάριο

ΑΕΠ: Σύντμηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος ή ΑΕΠ (αγγλ. Gross Domestic Product - GDP) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που παράχθηκαν εντός μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παράχθηκε από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν εκφράζεται μαθηματικά ως εξής:

$$GDP = C + I + G + NX$$

όπου :

(C) κατανάλωση,

(I) επένδυση,

(G) δημόσιες δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και

(NX) καθαρές εξαγωγές ¹

ΑΞΕ: Σύντμηση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

ΔΕΗ :Σύντμηση της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού .²

Ε.Ε. :Σύντμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η.Π.Α: Σύντμηση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

ΕΚΕ: Σύντμηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Ορίζεται ως η ευθύνη που έχουν οι επιχειρήσεις ώστε να κάνουν ενέργειες που αποσκοπούν στην συμβολή αντιμετώπισης περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων. ³

ΕΛ.ΠΕ.: Σύντμηση των Ελληνικών Πετρελαίων .⁴

Εμπορικό έλλειμμα: Διαφορά Εξαγωγών – Εισαγωγών ,όταν οι Εισαγωγές είναι περισσότερες από τις Εξαγωγές.

Εμπορικό ισοζύγιο: Καταγράφονται οι εισπράξεις και πληρωμές από εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών .

Το ισοζύγιο των εμπορικών συναλλαγών (ή των καθαρών εξαγωγών, μερικές φορές συμβολίζεται ως NX), είναι η διαφορά μεταξύ της νομισματικής αξίας των εξαγωγών και εισαγωγών της παραγωγής σε μια οικονομία σε μία ορισμένη περίοδο. Είναι η σχέση μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών ενός έθνους. Ένα θετικό ή ισοσκελισμένο εμπορικό ισοζύγιο ορίζεται ως εμπορικό πλεόνασμα, δηλαδή όταν η διαφορά των εισαγωγών από τις εξαγωγές είναι θετική ,δηλαδή $X-M >0$,όπου X οι εξαγωγές και M οι εισαγωγές. Για παράδειγμα όταν εξάγουμε περισσότερο από ότι εισάγουμε λέμε ότι υπάρχει εμπορικό πλεόνασμα. Έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου είναι ακριβώς το

---

¹ <http://el.wikipedia.org>

² <http://www.dei.gr/>

³ <http://el.wikipedia.org>

⁴ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

αντίθετο δηλαδή όταν $X-M < 0$ άρα όταν οι εισαγωγές είναι περισσότερες από τις εξαγωγές.⁵

ΠΓΔΜ: Σύντμηση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Πληθωρισμός: Πληθωρισμός είναι η ποσοστιαία μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών μιας οικονομίας μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Είναι το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών⁶. Ο πληθωρισμός μπορεί να είναι είτε θετικός, είτε αρνητικός (οπότε μιλάμε για αντιπληθωρισμό).

Joint Venture :Κοινοπραξία, ένωση επιχειρήσεων ή φυσικών προσώπων που δημιουργείται για την υλοποίηση συγκεκριμένου επιχειρηματικού σχεδίου.

LPG: σύντμηση του Liquefied petroleum gas.

MNEs : Σύντμηση των Multinational Enterprises,δηλαδή των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

O.E.C.D : Σύντμηση του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (Organisation for Economic Co-operation and Development).

PFC Energy : Η PFC Energy: είναι μία από τις πλέον αναγνωρισμένες εταιρείες συμβούλων παγκοσμίως σε θέματα ενέργειας και προσφέρει στρατηγική και επιχειρησιακή ανάλυση στους τομείς του πετρελαίου, φυσικού αερίου, και βιοκαυσίμων.⁷

PVC: Σύντμηση του ΠΟΛΥΒΙΝΥΛΟΧΛΩΡΙΔΙΟ (Polyvinyl Chloride).

UNCTAD : Σύντμηση του United Nations Conference on Trade and Development , δηλαδή η Διάσκεψη για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ.

UNECE: Σύντμηση του United Nations Economic Commission for Europe.

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Balance_of_trade

⁶ Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία , Έκδοση ΣΤ΄, Εκδόσεις Γ. Μπένου ,Αθήνα 2002

⁷ www.pfcenergy.com

Κεφάλαιο 1: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Για να εξετάσουμε το θέμα της εργασίας μας θα πρέπει να ορίσουμε τις έννοιες της Άμεσης Ξένης Επένδυσης.

Ως Άμεση Ξένη Επένδυση (Foreign Direct Investment) ορίζεται η μακροπρόθεσμη επένδυση σε επιχείρηση της εγχώριας αγοράς από επενδυτή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) του οποίου η έδρα βρίσκεται στην αγορά ξένης χώρας. Η επένδυση γίνεται με πρωταρχικό στόχο την δυνατότητα ελέγχου στο management της εγχώριας επιχείρησης, από αυτή που πραγματοποιεί την επένδυση. Ο επενδυτής κάτοικος μιας χώρας αποκτά 10% ή μεγαλύτερο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου επιχείρησης σε άλλη χώρα⁸. Η εταιρεία που αναλαμβάνει την επένδυση ουσιαστικά αποκτά θυγατρική εταιρεία.⁹

Επίσης ορίζεται η ίδρυση θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό οι οποίες είναι μερικώς η ολικώς ιδιοκτησία της μητρικής εταιρίας. Η ΑΞΕ περιλαμβάνει τη μεταφορά πέρα από τα εθνικά σύνορα ενός πακέτου διακριτών αλλά ταυτόχρονα συμπληρωματικών παραγωγικών εισροών. Οι εισροές αυτές είναι είτε υλικές π.χ. μετοχικό κεφάλαιο, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, ενδιάμεσες και πρώτες ύλες, είτε άυλες π.χ. τεχνογνωσία οργάνωσης της παραγωγής, ποιοτικού ελέγχου, ιδιοκτησίας, marketing κ.λ.π. Το σύνολο αυτών των εισροών είναι αναγκαίο για την πραγματοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας και της εμπορικής διάθεσης του προϊόντος. Η μεταφορά των πόρων γίνεται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς, δεν έχει δηλαδή την μορφή μιας εμπορικής συναλλαγής ή μιας συμφωνίας licensing ή franchising μεταξύ δυο επιχειρήσεων οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με σχέση ιδιοκτησίας. Αυτή η μεταφορά πόρων γίνεται χωρίς την παρέμβαση της, έχει δηλαδή τη μορφή μιας παραδοσιακής εμπορικής συναλλαγής ή συμφωνίας licensing ή

⁸ <http://www.centralbank.gov.cy> Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

⁹ <http://el.wikipedia.org/wiki>

fransizing , αλλά γίνεται από τη μητρική επιχείρηση προς τις θυγατρικές οι οποίες βρίσκονται κάτω από την κοινή ιδιοκτησία .¹⁰

Οι ΑΞΕ αναλαμβάνονται από επιχειρήσεις, οι οποίες αποκαλούνται πολυεθνικές ,και μπορούν να οριστούν ως οι επιχειρήσεις εκείνες που κατέχουν ή ελέγχουν παραγωγικές μονάδες δηλαδή θυγατρικές επιχειρήσεις σε περισσότερες από μία χώρες .Η έννοια του ελέγχου είναι κεντρική στον ορισμό των ΑΞΕ.¹¹ Έλεγχος ασκείται όχι μόνο μέσω πλειοψηφικής συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της θυγατρικής αλλά και σε συμμετοχή μειοψηφίας .Στη διεθνή βιβλιογραφία είναι γενικά αποδεκτό ότι η κατοχή ενός ποσοστού 25% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής είναι αναγκαία ώστε να ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος .Όμως το ποσοστό ελέγχου μπορεί να είναι μικρότερο, όπως προαναφέρθηκε, σε περιπτώσεις που υπάρχει μεγάλη διασπορά κεφαλαίου.¹²

Γενικά βασικό χαρακτηριστικό των ΑΞΕ ,που τις διακρίνει από άλλου τύπου ξένων εισροών είναι ότι αφορά ξένες ιδιοκτησίες και έλεγχο των μέσων παραγωγής στην φιλοξενούμενη χώρα. Οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στην τοπική κοινωνία μπορούν να έχουν πολλές διαστάσεις , κοινωνικές , πολιτικές και οικονομικές .Η τελευταία έχει επίπτωση στην αύξηση του μελλοντικού προσδοκώμενου εισοδήματος τόσο στην χώρα του επενδυτή όσο και στην χώρα που έχει γίνει η επένδυση. Και τα δυο μέρη αναμένουν ότι η απόδοση μιας τέτοιας επένδυσης θα είναι μεγαλύτερη από το κόστος ευκαιρίας αλλιώς δε θα προέβαιναν σε ένα τέτοιο εγχείρημα.¹³

¹⁰ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ,Δημήτρης Κυρκιλής , Εκδόσεις Κριτική 2002

¹¹ International Business, Ricky W. Griffin , Michael W. Pustay ,Pearson International Edition

¹² Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ,Δημήτρης Κυρκιλής , Εκδόσεις Κριτική 2002

¹³ Foreign Direct Investment and the Development Process The case of Greece, George A Petrochilos ,published by Avebury Gower Publishing Company Limited, 1989

Είδη Άμεσης Ξένης Επένδυσης

1. Νέα επένδυση (Greenfield investment). Είναι η δημιουργία νέου κεφαλαίου .
2. Συγχώνευση (mergers). Είναι η συνένωση δύο η περισσότερων επιχειρήσεων σε μία επιχείρηση. Σε μια συγχώνευση η επιχείρηση που μεταβιβάζει την περιουσία της σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος παύει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.¹⁴
3. Εξαγορά (acquisitions). Ως εξαγορά ορίζεται η συναλλαγή κατά την οποία μια επιχείρηση αποκτά ένα μέρος ή το σύνολο της συμμετοχής (μετοχές ή εταιρικά μερίδια) σε μια άλλη έναντι χρηματικού ανταλλάγματος . Σε μια απλή εξαγορά η εξαγοραζόμενη επιχείρηση συνεχίζει να υπάρχει ως υποκείμενο δικαίου.

Βασικοί τύποι ΑΞΕ

Μπορούν να προσδιοριστούν 5 βασικοί τύποι ΑΞΕ (με βάση τον σκοπό/λόγο για τον οποίο γίνονται) :

1. Επενδύσεις αναζήτησης πλουτοπαραγωγικών πόρων (Resource-seeking investment), δηλαδή επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε μια χώρα με σκοπό την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων που δεν υπάρχουν στη χώρα προέλευσης της εταιρείας. Κίνητρο για την επένδυση στο εξωτερικό είναι η πρόσβαση σε συγκεκριμένους φυσικούς πόρους με χαμηλότερο πραγματικό κόστος από αυτό που αντιμετωπίζουν στην εσωτερική αγορά, αν οι πόροι αυτοί ήταν διαθέσιμοι στη χώρα τους. Οι επενδύσεις αναζήτησης πλουτοπαραγωγικών πόρων μπορεί να αποσκοπούν στην εκμετάλλευση :

1α. Φυσικών πόρων. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μεταλλεύματα (πετρέλαιο, χαλκός, βωξίτης) και αγροτικά προϊόντα (ζάχαρη, μπανάνες, καφές, τσάι).

1β. Στην εκμετάλλευση φθηνής ανειδίκευτης ή μερικώς ειδικευμένης εργασίας.

1γ. Στην αναζήτηση τεχνολογικών γνώσεων, διοικητικής και διαφημιστικής εμπειρίας

---

¹⁴ <http://www.sec.gov/answers/mergers.htm>

και οργανωτικών ικανοτήτων. Στην κατηγορία αυτή των ΑΞΕ θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα τουρισμός, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, ιατρικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες γιατί έχουν χαρακτήρα που συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με τη χώρα υποδοχής.

Πρέπει να αναφέρουμε ότι από τα μέσα της δεκαετίας του '80, οι επενδύσεις αναζήτησης πόρων και φθηνού εργατικού δυναμικού παρουσιάζουν μειωμένο ενδιαφέρον για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Αντίθετα, όσες έχουν ως στόχο την πρόσβαση στην τεχνολογία, την πληροφόρηση και τις εξειδικευμένες διοικητικές ικανότητες καθίστανται όλο και πιο σημαντικές.

2. Επενδύσεις αναζήτησης αγοράς (market seeking investment) που αφορούν την παραγωγή αγαθών στην αγορά όπου πραγματοποιείται η επένδυση, ώστε να ξεπεραστούν οι περιορισμοί στις εισαγωγές ξένων αγαθών και να αυξηθεί η εγχώρια παραγωγή. Οι επενδύσεις αναζήτησης αγοράς είναι ιδιαίτερα σημαντικές γιατί:

2α. Οι πελάτες ή οι προμηθευτές της επιχείρησης εγκαθιστούν παραγωγικές μονάδες στο εξωτερικό και επομένως η επιχείρηση τους ακολουθεί προκειμένου να μη χάσει την πελατεία της.

2β. Πολλά προϊόντα χρειάζονται προσαρμογή στα εγχώρια καταναλωτικά πρότυπα ή στις συνθήκες παραγωγής (π.χ. τρόφιμα και ποτά ή υπηρεσίες όπως η διαφήμιση) της χώρας υποδοχής για να ανταγωνιστούν τα αντίστοιχα εγχώρια.

2γ. Η πολυεθνική επιχείρηση μπορεί να θεωρήσει ως μέρος της στρατηγικής της στην παραγωγή και προώθηση των προϊόντων της διεθνώς, την φυσική της παρουσία στις κυρίαρχες αγορές των ανταγωνιστών της (Follow the Leader Strategy).

2δ. Πολλές επιχειρήσεις οδηγούνται σε ΑΞΕ προκειμένου να βρίσκονται σε αγορές που βρίσκονται και οι ανταγωνιστές τους. Χαρακτηριστική είναι η αγορά των ΗΠΑ που εξαιτίας του μεγέθους της, αλλά και γιατί η ίδια αποτελεί χώρα προέλευσης πολλών

πολυεθνικών επιχειρήσεων έχει κινητοποιήσει σχεδόν όλες τις πολυεθνικές επιχειρήσεις να έχουν παρουσία εκεί.

3. Επενδύσεις αναζήτησης αποδοτικότητας (efficiency seeking / cost reducing investment) που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και στην επέκταση των δράσεων της εταιρείας ώστε να επαυξηθεί η αποδοτικότητα ή η ανταγωνιστικότητα της.

4. Επενδύσεις αναζήτησης στρατηγικών πόρων ή ικανοτήτων (strategic asset and capability seeking investment) που αποσκοπούν στη διατήρηση και ενδυνάμωση της θέσης της εταιρείας διεθνώς έναντι των βασικών εγχωρίων και διεθνών ανταγωνιστών της. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της απορρόφησης συγκεκριμένων πόρων, υλικών και άυλων, και μέσω εξαγορών επιχειρήσεων στην χώρα εγκατάστασης. Τέτοιου είδους ΑΞΕ συναντούμε κυρίως σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας .

5. Επενδύσεις ορθολογικού τύπου στρατηγικού χαρακτήρα με στόχο την εξασφάλιση οικονομιών κλίμακας και σκοπού αν έχουμε συγχωνεύσεις μέσω οριζόντιας ή κάθετης ολοκλήρωσης .¹⁵

Προσδιοριστικοί παράγοντες ΑΞΕ

Οι Α.Ξ.Ε. συχνά συνδέονται και εξαρτώνται από κάποιους παράγοντες και από τις συνθήκες της αγοράς στόχου. Αυτοί είναι οι εξής¹⁶ :

- Κλασικοί παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με το μέγεθος της αγοράς και το τοπικό εργατικό και κεφαλαιακό κόστος.
- Παράγοντες παρακώλυσης του εμπορίου οι οποίοι αναφέρονται στο βαθμό «ανοίγματος» της οικονομίας που θα δεχτεί την επένδυση.
- Δομικοί παράγοντες, οι οποίοι εξαρτώνται από την ύπαρξη των κατάλληλων

¹⁵ Σημειώσεις μαθήματος Διεθνείς Επενδύσεις ,Διδάσκων Παντελής Παντελίδης, περίοδος Μάρτιος 2009- Ιούνιος 2009

¹⁶ Dunning H.J (1997). The European Internal Market Programme and Inbound Foreign Investment, Journal of Common Market Studies

υποδομών.

- Παράγοντες επιχειρηματικού κινδύνου, οι οποίοι προκύπτουν από τις αξιολογήσεις εταιρικών στοιχείων σχετικά με το βαθμό επικινδυνότητας της επένδυσης. Επίσης εξαρτώνται από :
- Τη συμπεριφορά και την πολιτική της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής ως προς ΑΞΕ.
- Την πολιτική σταθερότητα και το επιχειρησιακό περιβάλλον της χώρας υποδοχής, τη νομοθεσία, το χαρακτήρα των οικονομικών πολιτικών, την ασφάλεια των ΑΞΕ.
- Την ορθότητα και το ρεαλισμό των στόχων οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής σε συνδυασμό με τις διεθνείς συνθήκες και την ύπαρξη μέσων για την επίτευξη των στόχων αυτών.
- Την ικανότητα της χώρας υποδοχής να διατηρήσει χαμηλά τις τιμές των συντελεστών παραγωγής σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές.
- Το επίπεδο γνώσης και ειδίκευσης του εργατικού δυναμικού και την ηθική των επιχειρηματιών.
- Τη συμπεριφορά της κοινής γνώμης και των θεσμών ως προς τις ΑΞΕ και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις¹⁷.

Ο Ο.Ε.С. D. (2003) προσθέτει ότι είναι απαραίτητο:

- Ένα προβλέψιμο επενδυτικό περιβάλλον στο οποίο δε γίνονται διακρίσεις και δεν υπάρχουν γενικότερα διοικητικά εμπόδια για τις επιχειρήσεις.
- Ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στο διεθνές εμπόριο.
- Επαρκείς και προσβάσιμοι πόροι, συμπεριλαμβανομένων των κατασκευών και

¹⁷ Μπαμπανάσης Σ., Νέα Διεθνής Οικονομία ,εκδόσεις Παπαζήση ,Αθήνα 2004

του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Επιχειρήματα υπέρ της Άμεσης Ξένης Επένδυσης

Πλεονεκτήματα τύπου O (Ownership specific advantages): Πλεονεκτήματα αποκλειστικά κατεχόμενα από την επιχείρηση ,αφορούν τη Μητρική Εταιρία και συμβαίνουν στη χώρα προέλευσης. Σχετίζονται με τη επάρκεια κεφαλαίου, τεχνολογία, τεχνογνωσία, πρόσβαση σε αγορές, R&D, οικονομίες κλίμακας, οργανωτικές δεξιότητες , μεθόδους management κα ¹⁸.

Πλεονεκτήματα τύπου L (Location specific advantages) :Πλεονεκτήματα κατεχόμενα αποκλειστικά από τη χώρα εγκατάστασης της ΑΞΕ. Έχουν σχέση με τη χώρα υποδοχής, μερικά από τα οποία είναι τα εξής: πρώτες ύλες ,χαμηλό κόστος εργασίας/μισθοί ,φοροαπαλλαγές χαμηλό κόστος παραγωγής ,η εταιρία να είναι κοντά στους πελάτες της κα.

Πλεονεκτήματα τύπου I (Internalization specific advantages): Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την ενδο-επιχειρησιακή ολοκλήρωση των αγορών ,αφορούν τη σχέση μητρικής και θυγατρικής εταιρίας και το κόστος συναλλαγών. Παραδείγματα είναι το κόστος συναλλαγών, το κόστος πληροφόρησης, η προστασία ευρεσιτεχνιών κα. Όλα αυτά τα κόστη δεν υπάρχουν αν γίνει ξένη επένδυση άρα το κόστος αυτό εσωτερικοποιείται .

---

¹⁸ Σημειώσεις μαθήματος Διεθνείς Επενδύσεις ,Διδάσκων Παντελής Παντελίδης, περίοδος Μάρτιος 2009- Ιούνιος 2009

	Πλεονεκτήματα τύπου O	Πλεονεκτήματα τύπου I	Πλεονεκτήματα τύπου L
ΑΞΕ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Licensing	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Διεθνές Εμπόριο	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ

¹⁹

Από τον άνωθεν πίνακα παρατηρείται ότι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις υπερέχουν έναντι του Licensing και του Διεθνούς Εμπορίου. Οι ΑΞΕ έχουν πλεονεκτήματα τύπου O, τύπου I και L ,την ίδια στιγμή που το Licensing δεν παρουσιάζει πλεονεκτήματα τύπου I (καθώς υπάρχει κόστος μεταξύ θυγατρικής και μητρικής εταιρίας) ,και το Διεθνές Εμπόριο δεν έχει πλεονεκτήματα τύπου L (καθώς φορολογείται)²⁰.

Επενδυτικά κίνητρα για προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Με τον όρο κίνητρα ορίζονται ως οι παρεχόμενες κρατικές ενέργειες ή πράξεις που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την επίδραση στην επενδυτική απόφαση ,τη μείωση της αβεβαιότητας του επενδυτή αλλά και των υπαρχόντων επενδυτικών κινδύνων στην χώρα υποδοχής ή την αύξηση του ποσοστού της απόδοσης της επένδυσης.

Στην διαμόρφωση της συνολικής εικόνας ελκυστικότητας της χώρας-υποδοχής καθοριστικοί παράγοντες συνιστούν η γενικότερη μακροοικονομική πολιτική της κυβέρνησης αλλά και οι επιμέρους πολιτικές των κρατικών οργανισμών. Η υπάρχουσα εργατική νομοθεσία , η άσκηση της νομισματικής πολιτικής , η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων , η εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική και περιβαλλοντική

¹⁹ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ,Δημήτρης Κυρκιλής , Εκδόσεις Κριτική 2002

²⁰ Σημειώσεις μαθήματος Διεθνείς Επενδύσεις ,Διδάσκων Παντελής Παντελίδης, περίοδος Μάρτιος 2009- Ιούνιος 2009

πολιτική καθώς επίσης και άλλοι παράγοντες επιδρούν στη λήψη της επενδυτικής απόφασης .

Μια γενική κατηγοριοποίηση των κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων διακρίνει σε φορολογικά κίνητρα (που αφορούν τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό της επιχείρησης τα κέρδη της, τις πωλήσεις της ,τις πρώτες ύλες της, το εργατικό δυναμικό της, τα ενδιάμεσα προϊόντα), χρηματοδοτικά κίνητρα (δάνεια , εγγυήσεις , επιχορηγήσεις) και λοιπά κίνητρα (κυβερνητικά συμβόλαια αγοράς προϊόντων σε χαμηλές τιμές , παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, κρατική συμμετοχή στην υποδομή, προνομιακές τιμές παροχής κρατικών υπηρεσιών).

Άλλη διάκριση κινήτρων μπορεί να γίνει ανάλογα με το αν παρέχονται αυτόματα (δηλαδή με την διαπίστωση εκπλήρωσης κάποιων αντικειμενικών κριτηρίων εκ μέρους της αλλοδαπής επιχείρησης όπως το μέγεθος της επένδυσης ,ο τύπος επένδυσης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς) ή διακριτικά ,κατά περίπτωση με απόφαση που λαμβάνεται σε κάποιο διοικητικό επίπεδο .Επιπροσθέτως διακρίνονται σε μονίμως παρεχόμενα κίνητρα (για επενδύσεις ιδιαίτερης εθνικής σημασίας), ενώ υπάρχει και διαχωρισμός ως προς την παροχή κινήτρων σε τοπικό ,περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο²¹.

Ο Θετικός/Αρνητικός Αντίκτυπος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη Χώρα

Υποδοχής

Οι ΑΞΕ επηρεάζουν σημαντικά την αποδέκτρια χώρα από πολλές απόψεις και άμεσα και έμμεσα. Τα αποτελέσματα των ΑΞΕ στην αποδέκτρια χώρα μπορούν να είναι είτε θετικά είτε αρνητικά, ανάλογα με τον τρόπο που αντιμετωπίζονται από την τοπική κυβέρνηση και τον εκάστοτε οικονομικό κλάδο.

²¹ Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες- Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, Κωνσταντίνος Ι. Χαζάκης εκδόσεις Ζήτη Θεσσαλονίκη 2000

- Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις αυξάνουν τις συνολικές πραγματικές αμοιβές.
- Η αποδέκτρια χώρα κερδίζει από το εισόδημα της φορολογίας των ξένων κερδών.
- Οι ΑΞΕ παρέχουν σημαντική οικονομική ενίσχυση και οι κύριες εισροές κεφαλαίων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κάλυψη του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών ή της πληρωμής του διεθνούς χρέους.
- Χαμηλότερες τιμές των προϊόντων που οφείλονται στον αυξανόμενο ανταγωνισμό - τοπική παραγωγή.
- Οι ΑΞΕ έχουν επίσης επίδραση στο συνολικό ακαθάριστο προϊόν της χώρας δεδομένου ότι η παραγωγή αυξάνεται ή, εάν θεωρήσουμε δεδομένη την παραγωγή των υπάρχουσών επιχειρήσεων, το ποσοστό παραγωγικότητας μπορεί να αυξηθεί.
- Αν και οι ξένες επιχειρήσεις τείνουν να εξάγουν περισσότερο από ότι οι εγχώριες, ο εμπειρικός μέσος όρος καταδεικνύει ότι αυτές τείνουν επίσης να εισάγουν περισσότερα από ότι οι εκροές τους και έτσι κατά μέσον όρο έχουν αρνητική επίδραση στο εμπορικό ισοζύγιο. Η επίδραση στο εμπορικό ισοζύγιο εν τούτοις μπορεί να είναι θετική εάν η ΑΞΕ είναι, παραδείγματος χάριν, επιχείρηση που αναζητά να καθιερώσει μια εξαγωγική βάση.
- Αν και οι πολυεθνικές εταιρίες (MNEs) μπορεί να παρέχουν στη χώρα νέες θέσεις απασχόλησης, μπορούν να έχουν μια αρνητική επίδραση στο ποσοστό απασχόλησης αν τείνουν να επενδύουν σε επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Η επίδραση στο ποσοστό απασχόλησης εν τούτοις μπορεί να είναι θετική εάν η ΑΞΕ, παραδείγματος χάριν, στοχεύει στην εκμετάλλευση του χαμηλού κόστους εργασίας στη χώρα. Επίσης αρνητικό αντίκτυπο μπορεί να έχει αν η πολυεθνική έχει εξαγοράσει μέσα από ένα

πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης μία πρώην κρατική εταιρεία και προβαίνει σε μείωση εργατικού δυναμικού για να γίνει πιο ανταγωνιστική²².

Τα αποτελέσματα των ΑΞΕ μπορούν να φανούν είτε βραχυπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα. Τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα μπορούν να είναι διαφορετικά από τα μακροπρόθεσμα από την άποψη των συνθηκών ωρίμανσης. Παραδείγματος χάριν, το ποσοστό ανεργίας μπορεί να αυξηθεί βραχυχρόνια λόγω των ανταγωνιστικών πιέσεων και της εξυγίανσης των επιχειρήσεων αλλά να μειώνεται μακροπρόθεσμα, εάν η επιχείρηση επεκτείνει την παραγωγή της.

Έμμεσα κέρδη / ζημιές

- Η μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας από ξένες πολυεθνικές μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της αποδοτικότητας των εγχώριων εταιρειών (αύξηση παραγωγικότητας, αύξηση κέρδους, μείωση κόστους). Οι MNEs διαδραματίζουν το βασικό ρόλο στην ανάπτυξη, την εφαρμογή και τη μεταφορά της νέας τεχνολογίας. Σε μερικές περιπτώσεις οι χώρες δεν απορροφούν την τεχνολογία που παρέχεται από τις MNEs και έτσι δεν μπορούν να την χρησιμοποιήσουν ή να την αναπτύξουν τοπικά χωρίς να εξαρτάται η χώρα από την ξένη επιχείρηση. Η μεταφορά τεχνολογίας επιταχύνεται, όταν οι τοπικές εταιρείες ενδιαφέρονται για τη νέα τεχνολογία.

---

²² Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς –Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Α', Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003

- Η ανάπτυξη των διοικητικών ικανοτήτων των τοπικών στελεχών

Οι ΜΝΕ οργανώνονται πολύ αποτελεσματικά, έτσι η κατάρτιση που παρέχουν στους τοπικούς διευθυντές και το διοικητικό προσωπικό είναι υψηλής προστιθέμενης αξίας. Οι διευθυντές που εργάζονται αρχικά για ένα υποκατάστημα ΜΝΕ μπορούν αργότερα να γίνουν διαθέσιμοι για ολόκληρη την οικονομία. Η είσοδος των ξένων εταιρειών επηρεάζει τη δομή της οικονομίας και την απόδοση των τοπικών εταιρειών. Άλλες επιχειρήσεις της ίδιας βιομηχανίας μπορούν «να κλέψουν» τις διευθυντικές τεχνικές από τη ΜΝΕ βελτιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη δική τους οργανωτική δομή. Η «δομή ιδιοκτησίας» των ΜΝΕ μπορεί να παρέχει ένα παράδειγμα της δομής για τις άλλες εταιρείες στη βιομηχανία²³.

- Η αύξηση του ανταγωνισμού

Η «ύπαρξη» έντονου-σκληρού ανταγωνισμού γίνεται αποδεκτό συνήθως ως κίνητρο για επίτευξη υψηλότερης αποδοτικότητας. Οι τοπικές εταιρείες «πιέζονται» από τον ανταγωνισμό με τις ξένες πολυεθνικές για να εφαρμόσουν τις αποδοτικότερες μεθόδους. Μία ΜΝΕ μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών και έτσι να επηρεάσει τους τοπικούς παραγωγούς ώστε να ακολουθήσουν βελτιωμένες λειτουργίες, όπως καλύτερο χρόνο παράδοσης, έλεγχο αποθεμάτων, καλύτερα δίκτυα ανεφοδιασμού κ.λπ. Η αποδέκτρια χώρα κερδίζει από τη δημιουργία των «εξωτερικών οικονομιών», εντούτοις υπάρχει και η αρνητική πλευρά του αυξανόμενου ανταγωνισμού. Η υψηλά ανεπτυγμένη ΜΝΕ μπορεί να οδηγήσει στην αποβολή των τοπικών εταιρειών που είναι μικρές και αδύνατες, εάν αποτύχουν να

---

²³ Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς –Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Α', Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003

διατηρηθούν στην αγορά λόγω του ανταγωνισμού με τη MNE. Η τοπική κυβέρνηση μπορεί να εμποδίσει τις ΑΞΕ μέσω των εξαγορών (για να μην αποβάλλονται από εγχώριες εταιρείες) προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις των MNE μέσω «Greenfield» (έκ του μηδενός επένδυση)²⁴.

- Η ανάπτυξη των σχετικών βιομηχανιών-υπηρεσιών

Η είσοδος MNEs μπορεί να προκαλέσει την ανάπτυξη των σχετικών βιομηχανιών που αναγνωρίζουν την ευκαιρία να παρέχουν απαραίτητες υπηρεσίες για τη MNE με σκοπό το κέρδος. Ο τομέας υπηρεσιών έχει ιδιαίτερα κέρδη και προοπτικές όταν υπάρχει παρουσία των MNEs, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες των MNEs απαιτούν την ύπαρξη τραπεζών, ασφαλιστικών επιχειρήσεων, οικονομικών συμβούλων ή οικονομικών μεσαζόντων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα (impact) των ΑΞΕ είναι ισχυρότερα σε μια μικρή αγορά μιας αναπτυσσόμενης χώρας παρά σε μια ήδη μεγάλη αγορά μιας αναπτυγμένης χώρας. Διάφοροι ερευνητές εκφράζουν διαφορετικές απόψεις για τη σημασία των αποτελεσμάτων των ΑΞΕ στην αποδέκτρια χώρα. Διάφορες εμπειρικές μελέτες για διαφορετικές χώρες υποστήριξαν ότι οι ΑΞΕ έχουν σημαντικά θετικά αποτελέσματα στην παραγωγικότητα της εργασίας, τις σχετικές βιομηχανίες και γενικά στα επίπεδα παραγωγικότητας της αποδέκτριας χώρας. Άλλες μελέτες δεν βρήκαν κανένα θετικό στοιχείο και αντ' αυτού ήρθαν αντιμέτωπες με διάφορα αρνητικά αποτελέσματα. Οι ξένες εταιρείες φαίνονται να επηρεάζουν θετικά τις μεγάλες τοπικές εταιρείες από την άποψη του ποσοστού αύξησης παραγωγικότητας, ειδικά στις βιομηχανίες χαμηλής τεχνολογίας. Οι πιο αδύνατες εταιρείες σε μια βιομηχανία δεν μπορούν να συνυπάρξουν με μεγάλες MNEs, δεν μπορούν να

²⁴ Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς –Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Α', Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003

απορροφήσουν την τεχνολογία που μεταφέρεται- έτσι η είσοδος μιας μεγάλης ξένης εταιρείας μπορεί να οδηγήσει στην αποβολή τους ή την περαιτέρω αποδυνάμωση τους. Και οι δύο πλευρές συμφωνούν ότι κάτω από την πίεση του αυξανόμενου ανταγωνισμού από τις ξένες εταιρείες πρέπει να δοθεί ώθηση στις τοπικές εταιρείες για να επιδιώξουν αποδοτικότερες πρακτικές.

Πολλά από τα κίνητρα για τις ΑΞΕ παρέχονται από τις κυβερνήσεις, που θέλουν να προσελκύσουν τις ΑΞΕ, προκειμένου να «απολαύσουν» τα θετικά αποτελέσματα τους. Οι κυβερνήσεις που λαμβάνουν μέτρα για την προσέλκυση των ΑΞΕ σ' έναν συγκεκριμένο τομέα πρέπει προσεκτικά να αξιολογήσουν τις πιθανές έμμεσες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις τους στην τοπική βιομηχανία. Η χώρα πρέπει να προτιμήσει να προσελκύσει τις ΑΞΕ στους τομείς όπου η τοπική βιομηχανία είναι ήδη ανταγωνιστική και όπου τα συγκεκριμένα προτερήματα των ΜΝΕs έχουν τις λιγότερες πιθανότητες να «υπονομεύσουν» τις τοπικές εταιρείες. Γενικά οι κυβερνήσεις πρέπει να είναι πολύ προσεκτικές προκειμένου να αποτρέψουν τη χώρα τους από την ανάπτυξη μιας οικονομίας συνολικά εξαρτημένης από τις ξένες επιχειρήσεις, έτσι ώστε οι τοπικές εταιρείες να έχουν μια πιθανότητα να επιζήσουν και να εξελιχθούν²⁵.

Χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Επιχειρήσεις που κάνουν επενδύσεις τέτοιου είδους παρουσιάζουν μια σειρά από κοινά χαρακτηριστικά μερικά εκ των οποίων είναι απαραίτητα ενώ άλλα αποτελούν απλώς επιπλέον στοιχεία για την καλύτερη ανταπόκριση τους στις απαιτήσεις που δημιουργεί ο ανταγωνισμός. Η μέθοδος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων δεν είναι

---

²⁵ Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς –Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Α', Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003

εφικτή για όλες τις επιχειρήσεις. Απαιτεί την ύπαρξη μιας αναγνωρισμένης εμπορικής επωνυμίας σε διεθνές επίπεδο και μιας επιχείρησης, που να μπορεί να διαχειριστεί και να ενισχύσει τις επιχειρήσεις σε όλους τους τομείς σε και σε όλα τα επίπεδα. Για την δημιουργία και τη λειτουργία της επιχείρησης είναι αναγκαία η διάθεση μεγάλων κεφαλαίων η προέλευση των οποίων θα είναι είτε από την ίδια την επιχείρηση και τους μετόχους της, είτε από δάνεια με ευνοϊκούς όρους που μπορεί αυτή να συνάψει εκμεταλλευόμενη την ανταγωνιστική θέση στη διεθνή αγορά.

Επίσης είναι πολλές φορές αναγκαία και επιθυμητή, για τις οικονομίες των χωρών όπου πραγματοποιείται η εγκατάσταση των επιχειρήσεων της, η παρουσία μιας γνωστής πολυεθνικής εταιρίας με σημαντικά οικονομικά οφέλη. Γενικά υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου η λειτουργία των παραγωγικών εγκαταστάσεων μίας πολυεθνικής επιχείρησης στηρίζει την τοπική και την εθνική οικονομία. Σε πολλές περιπτώσεις όταν αυτές αποσύρθηκαν δημιουργήθηκαν οικονομικές και κοινωνικές αναταράξεις. Αυτή η κατάσταση δίνει την δυνατότητα σε αυτές τις πολυεθνικές επιχειρήσεις να εισέρχονται ακόμα και σε κράτη όπου υπάρχει πολιτική δυσαρέσκεια έναντι των πολυεθνικών αλλά και έναντι της εθνικής επιχείρησης (π.χ. IPAN). Επιπροσθέτως άλλα κοινά χαρακτηριστικά στοιχεία είναι η ικανότητα των πολυεθνικών για διεθνή οργάνωση και διαχείριση των επιχειρήσεων τους, καθώς και η δυνατότητα ανάπτυξης του marketing σε πολυεθνική εμβέλεια.

Σημαντικότητα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων για τις αναπτυσσόμενες χώρες

Έχει παρατηρηθεί ότι τα τελευταία χρόνια οι Α.Ξ.Ε. αποδείχτηκαν ιδιαίτερα σημαντικές για τις αναπτυσσόμενες χώρες γιατί:

- Συμβάλλουν στη μεταφορά της τεχνολογίας, η οποία μπορεί να ενισχύσει την εγχώρια καινοτομία.

- Αποκτούν πρόσβαση σε διάφορες αγορές.
- Μεταβιβάζεται η τεχνογνωσία και οι δεξιότητες που οδηγούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- Τονώνεται ο ανταγωνισμός στην εγχώρια οικονομία, βελτιώνοντας έτσι την παραγωγικότητα και τη μείωση των πληθωριστικών πιέσεων.
- Επιτυγχάνεται η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της χώρας με τις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού, βελτιώνονται οι οικονομίες κλίμακας και αυξάνονται οι εξαγωγές .
- Επωφελούνται από το συνδυασμό των ΑΞΕ και των επικερδών εγχώριων επενδύσεων²⁶.

Κεφάλαιο 2: Βαλκάνια

Τα Βαλκάνια (προερχόμενα από την τουρκική λέξη *balcan*, όρος) είναι περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η οποία λειτούργησε και λειτουργεί ως σταυροδρόμι πολιτισμών, ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή και την Ασιατική Ήπειρο. Η διακριτή ταυτότητα και ο τεμαχισμός της βαλκανικής χερσονήσου θεωρείται σύμφωνα με αρκετούς ιστορικούς απότοκο της ορεινής γεωγραφίας της, της συγκέντρωσης πολλών εθνοτήτων σε έναν γεωγραφικά περιορισμένο χώρο και της εξαιρετικά βίαιης ιστορίας της, που

²⁶ Hawkins P. and Lockwood K. (2001). A strategy for attracting foreign direct investment, παρουσίαση στο Economic society of South Africa's Biennial conference

είναι γεμάτη πολέμους, επιδρομές, εξεγέρσεις. Η ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων καλύπτει 550.000 χλμ² και ο πληθυσμός της αγγίζει τα 53 εκατομμύρια. Το όνομα της περιοχής αντλείται από τα Βαλκάνια όρη ή οροσειρά του Αίμου που διατρέχουν την περιοχή από το κέντρο της Βουλγαρίας έως την ανατολική Σερβία. Οι χώρες που περιλαμβάνονται στη γεωπολιτική σφαίρα των Βαλκανίων είναι η εξής: Αλβανία 100%, Βοσνία και Ερζεγοβίνη 100%, Βουλγαρία 100%, Κροατία 47%, Ελλάδα 84%, Σερβία 73%, Μαυροβούνιο 100%, 100% Κοσσυφοπέδιο (ντε φάκτο), ΠΓΔΜ 100%. Στον κατάλογο ενίοτε περιέχονται η Ρουμανία, Σλοβενία και η Τουρκία, με τη δεύτερη να αρνείται ότι ανήκει στα Βαλκάνια, αυτοχαρακτηριζόμενη «χώρα της Κεντρικής Ευρώπης»²⁷.

Γιατί επενδύουν οι Έλληνες στα Βαλκάνια

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα οι ελληνικές εταιρείες επενδύουν στα Βαλκάνια. Πιο συγκεκριμένα, επειδή:

- Τα Βαλκάνια προσφέρουν στην Ελλάδα μία εντελώς νέα αγορά (κυνηγοί αγοράς).
- Η νέα αγορά των Βαλκανίων βρίσκεται πολύ κοντά στην Ελλάδα (γεωγραφική εγγύτητα).
- Στην αγορά των Βαλκανίων υπάρχει έλλειψη τοπικού ανταγωνισμού (στρατηγικοί κυνηγοί αγοράς).
- Το φτηνό εργατικό δυναμικό και το χαμηλό κόστος απόκτησης ακατέργαστων υλικών. Τα Βαλκάνια προσφέρουν φτηνό εργατικό κόστος, έτσι οι

---

²⁷<http://el.wikipedia.org/wiki>

μεταφερόμενες επιχειρήσεις συμβάλλουν στην αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στη Βόρεια Ελλάδα κυρίως στη Θεσσαλονίκη .

- Η Ελλάδα ειδικεύεται στη φασόν παραγωγή (ειδικά η Βόρεια Ελλάδα), η οποία στηρίζεται επίσης στο χαμηλό κόστος της ανειδίκευτης εργασίας. Οι γειτονικές χώρες Βουλγαρία, Αλβανία και ΠΓΔΜ προσφέρουν εξαιρετικά καλούς όρους από αυτή την άποψη. Είναι σημαντικό να αναφερθεί το γεγονός ότι η αναλογία των αμοιβών μεταξύ Ελλάδας και Βαλκανίων ήταν 1:8 στην αρχή της μετάβασης και είναι τώρα 1:4 ή και ακόμη 1:5. Εντούτοις η παραγωγικότητα της εργασίας στα Βαλκάνια στα πρώτα χρόνια ήταν 1:3, αλλά με την αυξανόμενη εμπειρία σε ορισμένες περιοχές πλησιάζει εκείνη των Ελλήνων εργαζομένων. Η τελευταία ανάπτυξη οφείλεται στη συγκέντρωση ενός μεγάλου αριθμού ελληνικών υφαντουργικών επιχειρήσεων (ιδιαίτερα στη Νότια Βουλγαρία), οι οποίες δημιούργησαν υψηλότερη ζήτηση για εργασία και αύξησαν στη συνέχεια τους μισθούς (κυνηγοί χαμηλού κόστους).
- Πολλές ελληνικές επιχειρήσεις στοχεύουν στη δημιουργία μιας εξαγωγικής βάσης στα Βαλκάνια, η οποία προσφέρει πάλι το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους οφειλόμενο και στη φτηνή εργασία και στη μεταφορά. Το τελευταίο διευκολύνεται πολύ από τη γεωγραφική εγγύτητα και ειδικά από το χαμηλό κόστος των μέσων μεταφοράς στα Βαλκάνια (βάση εξαγωγής).
- Η ύπαρξη πολύ ευνοϊκών εμπορικών συμφωνιών (φορολογικές απαλλαγές, έλλειψη ποσοτώσεων και δασμολογίων κ.λπ.) μεταξύ της Βουλγαρίας και άλλων κοντινών χωρών (κυνηγοί ευνοϊκών νόμων επένδυσης) , καθώς και η χαμηλή φορολογία (15% φόρος επί των εταιρικών κερδών στη Βουλγαρία από 1/1/2005).

- Η διαφθορά, η δωροδοκία, ο υψηλός κίνδυνος, η γραφειοκρατία που χαρακτηρίζουν την οικονομία των Βαλκανίων αποτελούν αποθαρρυντικούς παράγοντες για τους δυτικούς επενδυτές, ενώ οι Έλληνες ένιωσαν εξοικειωμένοι με αυτή την πραγματικότητα που την είχαν ζήσει και στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 (και τη «ζουν» εν μέρει μέχρι και σήμερα).
- Τα Βαλκάνια, και ιδίως η Βουλγαρία, παρέχουν μια ζωτική σύνδεση μεταξύ της Ελλάδας και των Ανατολικών χωρών (στρατηγικός λόγος).
- Ο έντονος ανταγωνισμός στην Ελλάδα (ο οποίος οφείλεται στην παρουσία πολλών ξένων επιχειρήσεων) ώθησε πολλές επιχειρήσεις να κινηθούν προς τις ξένες αγορές των Βαλκανίων. Αυτές οι επιχειρήσεις ήταν συνήθως μικρές στο μέγεθος.
- Μερικές ελληνικές επιχειρήσεις, κυρίως μικρές, ήταν ένα βήμα πριν από την πτώχευση και έτσι «μετακόμισαν» στα Βαλκάνια ελπίζοντας ότι θα επιβιώσουν σε μια νέα αγορά κυρίως λόγω του χαμηλού κόστους της εργασίας και της ενέργειας και της έλλειψης τοπικού ανταγωνισμού (επενδύσεις διαφυγής). Επιπλέον, ελπίζουν ότι θα εξάγουν αυτά τα προϊόντα πίσω στην Ελλάδα (ένας τρόπος επιβίωσης).
- Η γραφειοκρατία και παρέμβαση μίας ισχυρής νομεκλατούρας στις προσφορές προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης δημιουργούν ένα αναξιόπιστο οικονομικό περιβάλλον. Ήταν η δραστηριότητα αυτής της νομεκλατούρας η αιτία που πολλές ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις έπεσαν στα χέρια ανθρώπων άλλων από τους πραγματικούς πλειοδότες, ενώ η γραφειοκρατία είναι η βασική αιτία της απότομης απόσυρσης εταιρειών όπως της Rover από Βουλγαρία.

- Οι Έλληνες εκμεταλλεύθηκαν το γεγονός ότι στα Βαλκάνια υπάρχει έλλειψη ενδιαφέροντος από την πλευρά των Δυτικών επενδυτών (κυνηγοί αγοράς). Αυτό οφείλεται σε διάφορους λόγους:
  - αστάθεια στο οικονομικό περιβάλλον.
  - χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα.
  - απομόνωση των Βαλκανικών χωρών από τις δυτικές αγορές κατά τη διάρκεια των κομμουνιστικών ετών και το χαμηλό επίπεδο εμπορικών σχέσεων με αυτές τις αγορές.
- Η γεωγραφική απόσταση των Βαλκανικών χωρών από τη Δύση σε σχέση με χώρες της Κεντρικής Ευρώπης όπως η Τσεχία, Ουγγαρία κ.τ.λ. οι οποίες είναι πιο κοντά στις δυτικές αγορές και δεν έχουν τα προαναφερθέντα προβλήματα, εξηγούν το μειωμένο δυτικό επενδυτικό ενδιαφέρον και αφήνουν πρόσφορο έδαφος στους Έλληνες επιχειρηματίες.
- Υπήρξε μια γενική ευφορία που προκύπτει από την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων και την ανάλογη ανάγκη για αγαθά και υπηρεσίες στις χώρες που υποδεικνύουν το γρήγορο και εύκολο κέρδος. Αυτή η ευφορία ενθαρρύνει τους Έλληνες επιχειρηματίες να ενεργήσουν βιαστικά και χωρίς προηγούμενη και λεπτομερή έρευνα της αγοράς (κυνηγοί αγοράς).
- Οι ελληνικές τράπεζες καθιέρωσαν κλάδους ή εξαγόρασαν υπάρχουσες τοπικές τράπεζες στα Βαλκάνια, όχι μόνο λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας και της έλλειψης ξένου και τοπικού ανταγωνισμού, αλλά και λόγω της εισροής ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία (ακολουθήστε τον πελάτη).
- Οι ελληνικές επιχειρήσεις σε συγκεκριμένους τομείς, όπως τα έπιπλα, εγκαταστάθηκαν σε μια Βαλκανική χώρα, αν και περίμεναν ότι θα είχαν χαμηλά

κέρδη ή ακόμα και απώλειες κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της λειτουργίας τους. Αυτό το έκαναν για να παρουσιαστούν ως μια αναπτυσσόμενη δύναμη και για να καθιερωθούν ως ηγέτες στον τομέα τους πριν το κάνουν οι ανταγωνιστές τους (πριν από τη απελευθέρωση αυτών των αγορών οι ελληνικές επιχειρήσεις που είχαν επενδύσει στο εξωτερικό ήταν πολύ λίγες). Επίσης, όταν οι εταιρείες του κλάδου απέτυχαν να είναι οι πρώτοι που επέκτειναν τις δραστηριότητες τους στα Βαλκάνια, κινήθηκαν επίσης σ' αυτήν την αγορά για να μην αφήσουν τους ανταγωνιστές τους ελεύθερους «να απολαύσουν» το σύνολο της αγοράς. Αυτό συμβαίνει όταν ο τομέας αγοράς, που στοχεύουν, εμφανίζει σημάδια πιθανής αύξησης (περιπτώσεις Sato, Σκουρόπουλος, Λεονταρίδης και Neoset) (ακολουθήστε τον πελάτη, ακολουθήστε τον ανταγωνισμό).

- Ιστορικοί δεσμοί, πολιτιστική εγγύτητα και η κοινή θρησκεία. Γενικά η ελληνική «επιχειρησιακή νοοτροπία» είναι τουλάχιστον πιο κοντά με τη βουλγαρική, σερβική από ότι με τους δυτικούς λαούς. Εντούτοις υπάρχει μια τάση μεταξύ των σύγχρονων πολιτών των βαλκανικών χωρών (ακριβώς όπως και στους περισσότερους Ανατολικοευρωπαίους) να μιμηθούν τις δυτικές καταναλωτικές συνήθειες και έτσι η πολιτιστική απόσταση γίνεται πολιτιστική εγγύτητα και κίνητρο. Δεδομένου ότι η Ελλάδα είναι μέλος της ΕΕ από το 1979, στα μάτια των Βαλκανίων τα ελληνικά αγαθά και οι υπηρεσίες είναι «ευρωπαϊκά» και επομένως υψηλότερης ποιότητας. Το γεγονός ότι οι Βαλκάνιοι ταξιδεύουν συχνά στην Ελλάδα έχει θετικές επιπτώσεις δεδομένου ότι γίνονται πιο οικείοι με τα ελληνικά εμπορικά σήματα, ονόματα και προϊόντα²⁸.

---

²⁸ Περιοδικό Επιστημονικό Marketing Management, Νοέμβριος 2005, Ο Παλμός των Επιχειρήσεων- Οι Ελληνικές Επενδύσεις στα Βαλκάνια

- Στη δεκαετία του 1990 η Ελλάδα έκανε γρήγορα βήματα προς την οικονομική ανάπτυξη και έτσι τα προϊόντα και οι ίδιες οι επιχειρήσεις έχουν γίνει πιο αξιосέβαστες. Αυτή η θετική ανάπτυξη έχει κάνει τις επιχειρήσεις της Ελλάδας αρκετά δυνατές να ανταγωνιστούν επιτυχώς τους δυτικούς επενδυτές (τέτοιες επιτυχείς ελληνικές επιχειρήσεις είναι η Hellenic Bottling Company, η Intracom, η Δέλτα κ.λπ.) και έτσι αρκετά σίγουρες ότι η γειτονική Βαλκανική ενδοχώρα είναι μια αγορά που φυσικά «τους ανήκει».
- Η παρουσία χιλιάδων σπουδαστών στα πανεπιστήμια κυρίως της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας προσέλκυσε τους Έλληνες επιχειρηματίες για να επενδύσουν -ειδικά- στους κλάδους της ψυχαγωγίας, των εστιατορίων και της βιομηχανίας τροφίμων (ακολουθήστε τους πελάτες). .
- Η πώληση κρατικών επιχειρήσεων μέσω της ιδιωτικοποίησης ή της δημιουργίας κοινών (κοινοπραξιών) επιχειρήσεων (joint ventures) έβαλε σε «πειρασμό» μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, όπως η Ελληνική Εταιρεία Εμφιάλωσης □ Coca-Cola, ο Τιτάν, η Intracom, η Δέλτα, η Goodys, η Νίκας, η Χαρτοποιία Θράκης και άλλες, να μπουν στην αγορά και απέκτησαν ένα μεγάλο μέρος αυτής. Αυτή η συμμετοχή των ελληνικών επιχειρήσεων στη βαλκανική αγορά θα δώσει ώθηση στην ισχύ τους και στη θέση τους στην παγκόσμια αγορά και θα αυξήσει το παγκόσμιο μερίδιο αγοράς (πιέσεις από τον ανταγωνισμό).
- Στη Βουλγαρία μεγάλα προγράμματα έχουν αναληφθεί από ελληνικές κατασκευαστικές επιχειρήσεις όπως Λάτσης, Μηχανική και Σαραντόπουλος για προγράμματα υποδομής, τα οποία έχουν επίσης χορηγηθεί από ελληνικές, βουλγαρικές, ρωσικές κυβερνήσεις και μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων όπως PHARE, Intereg II, Intereg III, κ.λπ. Η Ελλάδα είναι μέλος της E.E. και για τη Βουλγαρία είναι ένας δρόμος σύνδεσης της με άλλα μέλη της E.E.

Επίσης, υπάρχουν διάφορα άλλα προγράμματα στη Βουλγαρία, όπως αυτό για το αέριο, το οποίο θα βοηθήσει την Ελλάδα στο ενεργειακό της πρόβλημα (στρατηγικοί κυνηγοί αγοράς).

- Οι νόμοι στις Βαλκανικές χώρες έχουν δώσει τα κίνητρα (όπως η φορολογική απαλλαγή από τα κέρδη) για την καθιέρωση των προγραμμάτων ΑΞΕ. Υπάρχουν επίσης σημαντικά κίνητρα περιορισμένης φορολογίας για τις ξένες επιχειρήσεις που εγκαταστάθηκαν ειδικά στο νότιο μέρος της Βουλγαρίας και στο οποίο υπάρχει ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας (κυνηγοί ευνοϊκών νόμων επένδυσης)²⁹.
- Οι περισσότερες από τις ελληνικές επιχειρήσεις που ήδη υπάρχουν στη Βουλγαρία (όχι περισσότερες από 1500 είναι ενεργές) είναι μικρές στο μέγεθος και έτσι δεν λαμβάνουν υπόψη το περιβάλλον υψηλού κινδύνου που υπήρξε ειδικά στα πρώτα χρόνια της βουλγαρικής μετάβασης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το επενδυμένο κεφάλαιο τους ήταν υψηλού ρίσκου, αλλά και οι προσδοκώμενες αποδοχές ήταν υψηλές.
- Πριν από τα χρόνια μετάβασης και κατά τη διάρκεια αυτών πολλές ελληνικές επιχειρήσεις είχαν εμπορικές σχέσεις με τη Βουλγαρία και τις υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες. Η επιτυχία αυτών των σχέσεων και η καλή αποδοχή των ελληνικών προϊόντων στη Βαλκανική αγορά ενθάρρυναν τις ελληνικές επιχειρήσεις για να αναλάβουν προγράμματα ΑΞΕ (από το εμπόριο στις επενδύσεις). Οι βασικοί λόγοι που τα ελληνικά επενδυτικά προγράμματα αντικατέστησαν ή συμπλήρωσαν τις εμπορικές σχέσεις ήταν για να ξεπεράσουν τους εμπορικούς φραγμούς (quotas, tariffs), να ελαχιστοποιηθεί το κόστος παραγωγής και να αποφευχθεί το κόστος μεταφορών.

²⁹ Περιοδικό Επιστημονικό Marketing Management, Νοέμβριος 2005, Ο Παλμός των Επιχειρήσεων- Οι Ελληνικές Επενδύσεις στα Βαλκάνια

Ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων λόγων 3.500 ελληνικές επιχειρήσεις μπήκαν στη βουλγαρική αγορά, ενώ ενεργές είναι λιγότερες από 1.300 (στοιχεία τέλους 2001) και περίπου 10.000 επιχειρήσεις υπολογίζονται σ' όλα τα Βαλκάνια (με λιγότερες από τις μισές ενεργές)³⁰.

Τρόποι Αποφυγής Υψηλής Φορολόγησης στα Βαλκάνια

Έτσι ώστε να αποφύγουν την υψηλή φορολόγηση, η οποία υπάρχει στην Ελλάδα, οι ελληνικές εταιρείες μπορεί να στραφούν σε μία βαλκανική χώρα όπου θα δημιουργήσουν μία εταιρεία με έδρα τη βαλκανική χώρα με αποτέλεσμα να λειτουργούν με τους κανόνες και τους νόμους της χώρας που υποδέχεται την επένδυση, διατηρώντας το δικαίωμα να επιστρέψουν, όποτε αυτές το επιθυμούν, τα καταγεγραμμένα ποσά του επενδυμένου κεφαλαίου στην Ελλάδα υπό τη μορφή κερδών (επαναπατρισμός κερδών). Επιπροσθέτως, οι ελληνικές εταιρείες μπορεί να επανεπενδύσουν τα κέρδη και έτσι να αποφύγουν ακόμη και τη φορολογία του κράτους στο οποίο επένδυσαν. Πολλές φορές εταιρείες, κυρίως εντάσεως εργασίας, προτιμούν να επενδύσουν σε περιοχές με υψηλή ανεργία, όπου θα απασχολούν πάνω από ένα συγκεκριμένο αριθμό εργαζομένων, ή να πραγματοποιήσουν μια επένδυση πάνω από ένα συγκεκριμένο ύψος με αποτέλεσμα να απαλλάσσονται από φορολόγηση ενός μεγάλου μέρους των κερδών τους³¹. Επίσης, πολλές φορές και σε αρκετές βαλκανικές χώρες οι εταιρείες απαλλάσσονται από τη φορολόγηση των κερδών (εξ ολοκλήρου) για

---

³⁰ Περιοδικό Επιστημονικό Marketing Management, Νοέμβριος 2005, Ο Παλμός των Επιχειρήσεων- Οι Ελληνικές Επενδύσεις στα Βαλκάνια

³¹ Δρ.Αριστείδης Π. Μπιτζένης, Η δυναμική των βαλκανικών αγορών και η μετάβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς, Εντοπίζοντας Επενδυτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Τόμος Β', εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, 2003

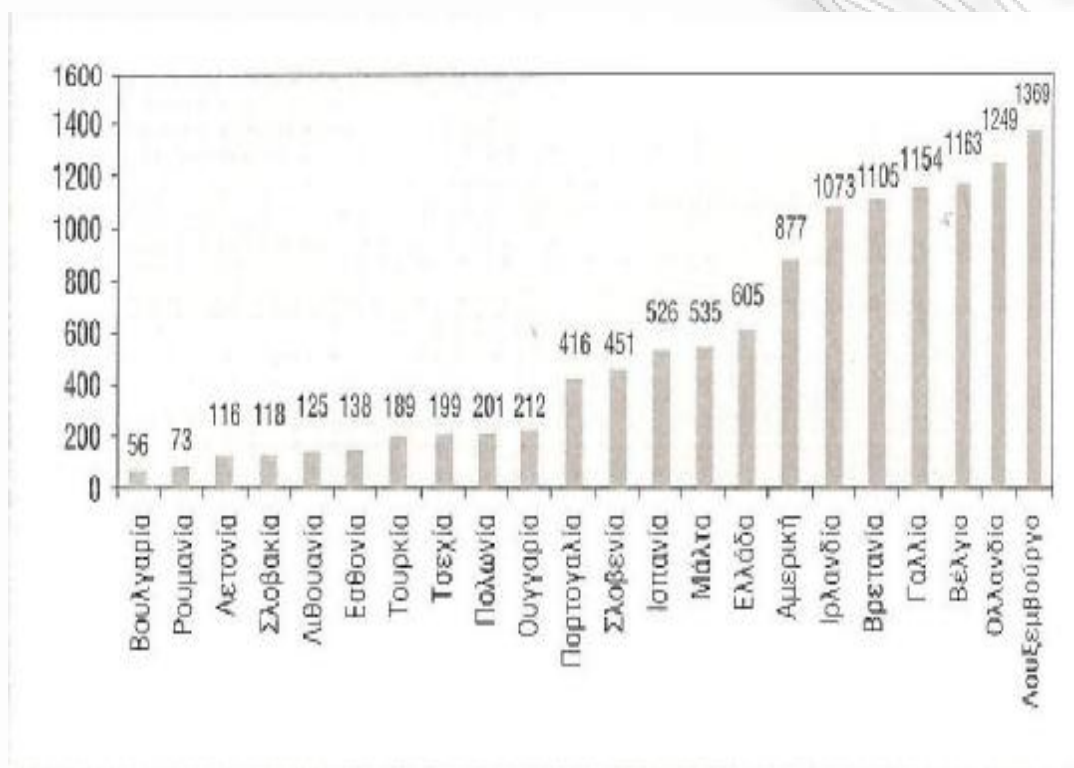
τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, και κάποιο ποσοστό των κερδών για τα επόμενα χρόνια αν επενδύσουν αυτές οι εταιρείες μέσα από το κρατικό πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων με πλειοψηφικό πακέτο. Επίσης βάσει της νομοθεσίας είναι δυνατό οι εταιρείες, είτε να μεταφέρουν τις ζημιές στα επόμενα έτη (ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις -έως 5 χρόνια- και για τις τράπεζες -έως 10 χρόνια-) είτε να απαλλάσσονται από την πληρωμή κάποιου ποσοστού ΦΠΑ και να έχουν πλήρη απαλλαγή ΦΠΑ όταν πρόκειται για εισαγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού. Ακόμα, οι ξένες επιχειρήσεις στα Βαλκάνια μπορούν να εγγραφούν ως εγχώριες επιχειρήσεις (και όχι ως ξένες πολυεθνικές) με αποτέλεσμα τη χαμηλή φορολογία (για παράδειγμα στη Βουλγαρία το ποσοστό φόρου εταιρικών είναι 15% από 1/1/2005). Τέλος, σε μία χώρα υπό μετάβαση είναι σύνηθες να είναι δεδομένη η ανυπαρξία ενός ανεπτυγμένου κρατικού ελέγχου για αποφυγή φοροδιαφυγής, με αποτέλεσμα την ύπαρξη δωροδοκιών-καταστάσεων διαφθοράς, αλλά και ανυπαρξία ελεγκτικών μηχανισμών, αυστηρών κυρώσεων, νόμων, κτλ. Αποτέλεσμα αυτών είναι η δήλωση ελάχιστων κερδών από την πλευρά των επιχειρήσεων. Επίσης δύναται κάθε επιχείρηση που επιθυμεί να επενδύσει στα Βαλκάνια να δημιουργήσει ταυτόχρονα μια παράκτια εταιρεία (offshore) (εταιρεία που απολαμβάνει προνομιακή φορολογική μεταχείριση σε περιοχές που αποκαλούνται φορολογικοί παράδεισοι) με αποτέλεσμα να εμφανίζεται αυτή η εταιρεία στους πίνακες των χωρών της Βαλκανικής ως επενδύτρια εταιρεία προερχόμενη από χώρα διαφορετική (π.χ. από Κύπρο, Λουξεμβούργο, Virgin Islands κτλ.) από αυτή (home country) που πραγματικά ανήκουν τα συμφέροντα των επιχειρηματιών που την κατέχουν^{32 33}.

---

³² Περιοδικό Επιστημονικό Marketing Management, Νοέμβριος 2005, Ο Παλμός των Επιχειρήσεων- Οι Ελληνικές Επενδύσεις στα Βαλκάνια

Μηνιαίοι ελάχιστοι μισθοί σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ στα πλαίσια της διεύρυνσης
καθώς και της Αμερικής (σε ευρώ)

34

³⁵Πηγή: Eurostat ,Ιανουάριος 2003'

Από το άνωθεν ραβδόγραμμα παρατηρείται ότι οι μισθοί το 2003 ήταν κατά πολύ μικρότεροι στην Βουλγαρία και τη Ρουμανία εν συγκρίσει με την Ελλάδα .Σε αυτό το ραβδόγραμμα, φαίνεται το χαμηλό εργατικό κόστος που υπάρχει σε αυτές τις χώρες, που αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες όπου οι ελληνικές επιχειρήσεις εγκαθιστούν θυγατρικές εταιρίες εκεί.

³³ Δρ.Αριστείδης Π. Μπιτζένης, Η δυναμική των βαλκανικών αγορών και η μετάβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς, Εντοπίζοντας Επενδυτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Τόμος Β', εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, 2003

³⁴ Δρ.Αριστείδης Π. Μπιτζένης, Η δυναμική των βαλκανικών αγορών και η μετάβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς, Εντοπίζοντας Επενδυτικές ευκαιρίες στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Τόμος Β', εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, 2003

³⁵ Eurostat ,Ιανουάριος 2003

SWOT Ανάλυση για περιοχή Βαλκανίων

<p>Δυνατά Σημεία (Strengths)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα Βαλκάνια αποτελούν μία νέα αγορά(κυνηγοί αγοράς) • Βρίσκονται πολύ κοντά στην Ελλάδα (γεωγραφική εγγύτητα) • Υπάρχει έλλειψη τοπικού ανταγωνισμού • Φθηνό εργατικό κόστος και χαμηλό κόστος απόκτησης ακατέργαστων υλικών • Ζωτική σύνδεση μεταξύ της Ελλάδας και των Ανατολικών χωρών (στρατηγικός λόγος) • Ύπαρξη πολύ ευνοϊκών εμπορικών συμφωνιών (φορολογικές απαλλαγές, έλλειψη ποσοστώσεων και δασμολογίων κ.λπ.) και χαμηλή φορολογία • Χαμηλό κόστος των μέσων μεταφοράς • Ιστορικοί θεσμοί , πολιτιστική εγγύτητα και κοινή θρησκεία με την Ελλάδα • Οι νόμοι στις Βαλκανικές χώρες έχουν δώσει τα κίνητρα (όπως η φορολογική απαλλαγή από τα κέρδη) για την καθιέρωση των προγραμμάτων ΑΞΕ (κυνηγοί ευνοϊκών νόμων επένδυσης) • Χαλάρωση εμποδίων εισόδου και μικρό κόστος εισόδου 	<p>Αδύνατα Σημεία (Weaknesses)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γραφειοκρατία, • Δωροδοκία • Υψηλός κίνδυνος, μαφία • Έλλειψη διαφάνειας- διαφθορά • Πολιτική και οικονομική αστάθεια • Ανεπαρκής υποδομή • Έλλειψη εξειδίκευσης • Αργή ανάπτυξη • Μακροοικονομική αστάθεια • Ανεπαρκές νομικό σύστημα
<p>Ευκαιρίες (Opportunities)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πώληση κρατικών επιχειρήσεων • Νέα αγορά χωρίς πολλούς ανταγωνιστές • Ανάπτυξη στο εξωτερικό-εξαγωγές • Λόγω συνεχούς αύξησης του αριθμού των φοιτητών στις χώρες αυτές ιδιαίτερα στη Βουλγαρία-Ρουμανία, ευκαιρία για ανάπτυξη επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους της ψυχαγωγίας ,εστιατορίων και της βιομηχανίας τροφίμων • Ένταξη κάποιων Βαλκανικών χωρών στη Ε.Ε. 	<p>Απειλές (Threats)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά των Βαλκανίων και σαν συνέπεια αύξηση του ανταγωνισμού • Αύξηση ανεργίας στη Βόρεια Ελλάδα λόγω επενδύσεων στις Γείτονες χώρες(Επενδύσεις Διαφυγής) • Χαμηλού κόστους εισαγόμενα προϊόντα • Η παγκόσμια οικονομική κρίση να πλήξει την οικονομία των Βαλκανίων

<ul style="list-style-type: none"> • Ευκαιρία εισόδου με φθηνές εξαγορές	
---	--

Ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια

Στις πρώτες θέσεις μεταξύ των ξένων επενδυτών παραμένουν οι ελληνικές επιχειρήσεις στις βαλκανικές χώρες, στις οποίες έχουν εισέλθει τα τελευταία χρόνια, παρά τις δεδομένες δυσμενείς συνθήκες που έχουν προκληθεί από την διεθνή οικονομική κρίση. Οι ελληνικές επενδύσεις στα Βαλκάνια τα τελευταία χρόνια ξεπερνούν τα 10 δισ. ευρώ, ενώ το ενδιαφέρον των Ελλήνων επενδυτών δείχνει να αναθερμαίνεται. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, με εξαίρεση στη Βουλγαρία, κινήθηκαν δυναμικά εντός του 2009, καθώς στις περισσότερες των περιπτώσεων οι άμεσες επενδύσεις αυξήθηκαν, έναντι του 2008. Ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που δείχνουν οι μεγάλες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων για τις χώρες αυτές είναι οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιήσει μεγάλες τράπεζες όπως η Εθνική, φαρμακευτικές όπως η Alaris, παραγωγής τσιμέντου όπως η TITAN, αλλά και το σημαντικό άνοιγμα του ΟΤΕ. Επίσης η έντονη διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στις αγορές των βαλκανικών χωρών φαίνεται και από το γεγονός ότι το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου είναι θετικό υπέρ της Ελλάδος έναντι του συνόλου των χωρών, ακόμη και σε κράτη όπου η κατάσταση τα προηγούμενα χρόνια ήταν αντίστροφη³⁶.

Διμερείς Οικονομικές σχέσεις Ελλάδος – Χωρών Νότιο - Ανατολικής Ευρώπης

Α. Εμπορικές ανταλλαγές (σε εκατ. €)

³⁶ <http://www.voria.gr>, Οικονομική ε-εφημερίδα, Άρθρο Παραμένουν Δυνατές οι Ελληνικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια 30/01/2010

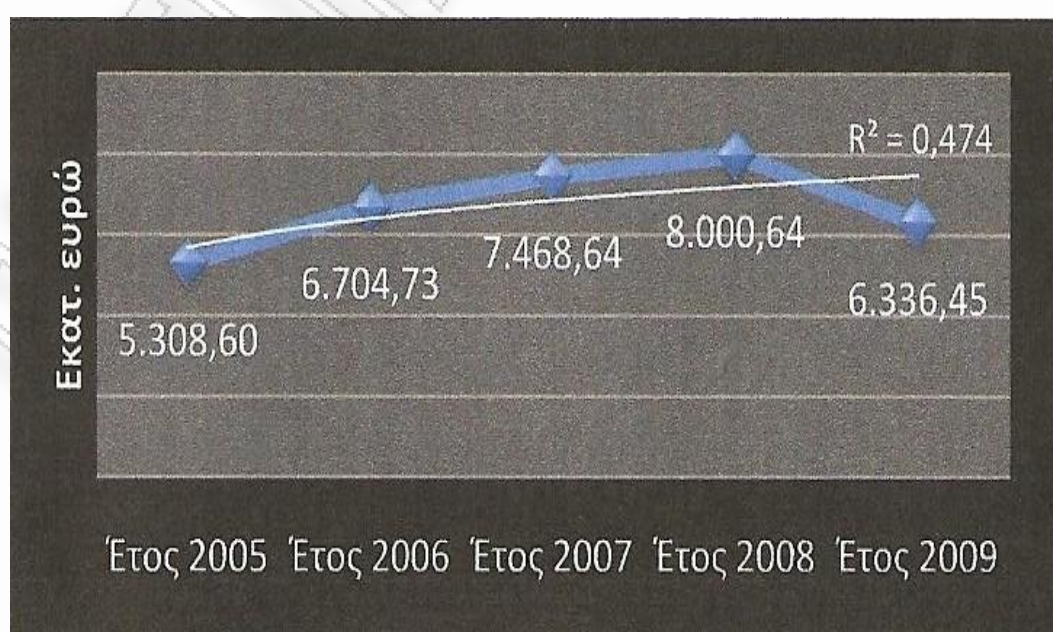
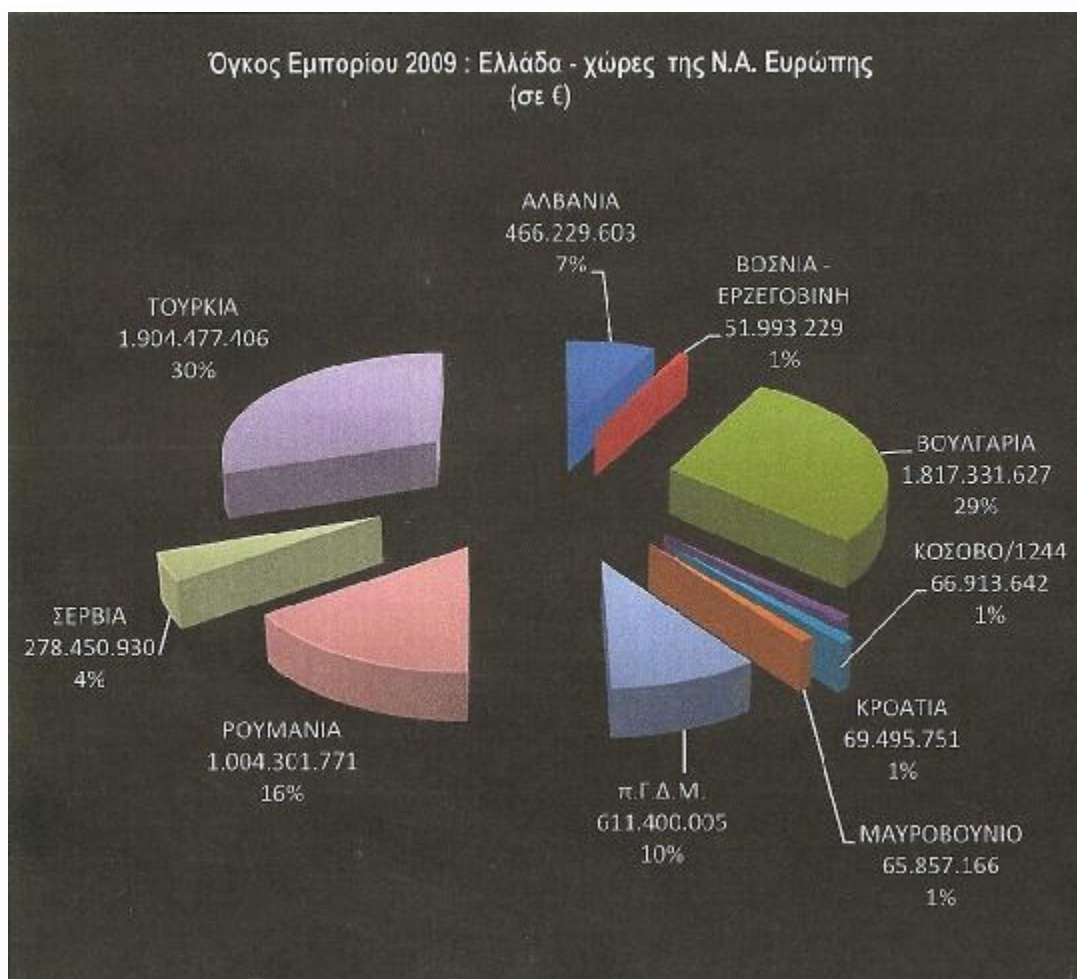
Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικές αγορές για την ελληνική εξαγωγική δραστηριότητα³⁷.

Χώρες N.A. Ευρώπης	ΕΞΑΓΩΓΕΣ			ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ			ΟΓΚΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ			ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΠΟΣΥΓΓΙΟ			Άμεσες Ελληνικές Επενδύσεις (ΑΕΕ)
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	
Αλβανία	452,90	378,33	399,67	68,05	99,10	76,60	520,95	477,43	468,23	384,85	278,23	313,02	980
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	25,25	37,94	43,90	0,01	11,50	8,01	32,26	49,45	57,99	20,24	26,43	35,97	53
Βουλγαρία	1.109,92	1.236,99	958,16	861,25	1.162,62	849,17	1.971,17	2.399,61	1.817,33	240,67	74,37	718,90	2.900
Κόσοβο ¹²⁴⁴	68,77	84,20	66,44	0,19	0,24	0,47	68,96	64,44	66,91	68,58	63,96	65,96	*
Κροατία	114,92	88,82	38,70	16,72	23,77	30,74	131,64	113,39	69,50	98,20	65,86	8,02	97
Μακεδονία	46,79	29,96	28,31	49,01	64,90	37,54	95,80	94,86	65,86	-2,22	-34,94	-8,23	150
ΠΓΔΜ	389,93	442,13	396,59	299,24	360,91	214,82	689,17	803,04	611,40	90,89	61,21	181,76	985
Ρουμανία	774,65	772,42	557,72	535,96	525,25	446,58	1.310,61	1.297,67	1.004,30	238,69	247,17	171,14	3.200
Σερβία	218,95	234,21	175,54	139,96	151,80	102,92	358,91	386,01	278,45	78,99	62,41	72,67	2.500
Τσσεχία	620,22	621,67	607,26	1.668,95	1.693,27	1.297,22	2.289,17	2.314,94	1.904,40	-1.048,70	-1.071,59	-689,96	4.500
ΕΥΚΟΣΜ	3.823,30	3.907,46	3.272,37	3.645,34	4.093,37	3.064,68	7.468,64	8.000,83	6.336,45	177,96	-165,91	208,29	16.380

Στοιχεία εμπορικών ανταλλαγών: Πηγή ΕΣΥΕ
Στοιχεία Άμεσων Ελληνικών Επενδύσεων: Πηγή Γραφεία Ο.Ε.Υ.
(τιμές σε εκατ. €)

Διάρθρωση όγκου εμπορίου 2009

³⁷ <http://www.agora.mfa.gr>. Υπουργείο Εξωτερικών, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων & Αναπτυξιακής Συνεργασίας

Όπως φαίνεται από το άνωθεν ιστόγραμμα ο όγκος του εμπορίου με τις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης κινήθηκε ανοδικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων 5 ετών, ξεπερνώντας, το 2008, τα € δις. Λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσεως, οι διμερείς εμπορικές ανταλλαγές με τις χώρες της Ν. Α. Ευρώπης άρχισαν να κάμπτονται, ήδη, από το τελευταίο τρίμηνο του 2008, σημειώνοντας σημαντική πτώση (20,8%) το έτος 2009 οπότε ο όγκος του εμπορίου με τις χώρες της Ν. Α. Ευρώπης ήταν €6,3 δις.

Σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Ελλάδος στην Ν.Ε. Ευρώπη, παραμένουν, το 2009, με σοβαρές απώλειες έναντι του προηγούμενου έτους, η Τουρκία (-17,7%), η Βουλγαρία (-24,3%), η Ρουμανία (-22,6%) και η Π.Γ.Δ.Μ. (-23,9%), με άθροισμα μεριδίων, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 85% του συνολικού όγκου εμπορίου της Ελλάδος με τις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης. Ακολουθούν, σε κατιούσα σειρά, η Αλβανία, η Σερβία και το Κόσσοβο, η Κροατία, το Μαυροβούνιο και η Βοσνία & Ερζεγοβίνη³⁸.

B. Εξαγωγές –Εισαγωγές 2009

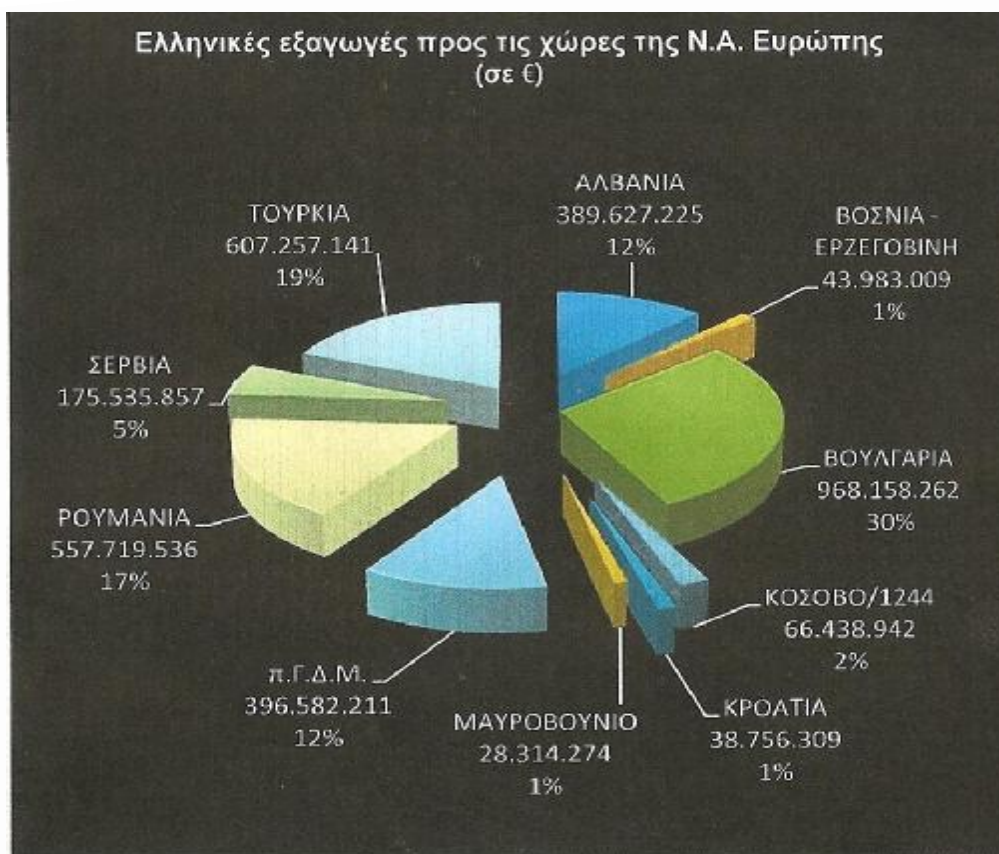
Οι κυριότεροι Πελάτες 2009

Ελληνικές εξαγωγές προς τις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης

---

³⁸ <http://www.agora.mfa.gr>. Υπουργείο Εξωτερικών ,Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων & Αναπτυξιακής Συνεργασίας

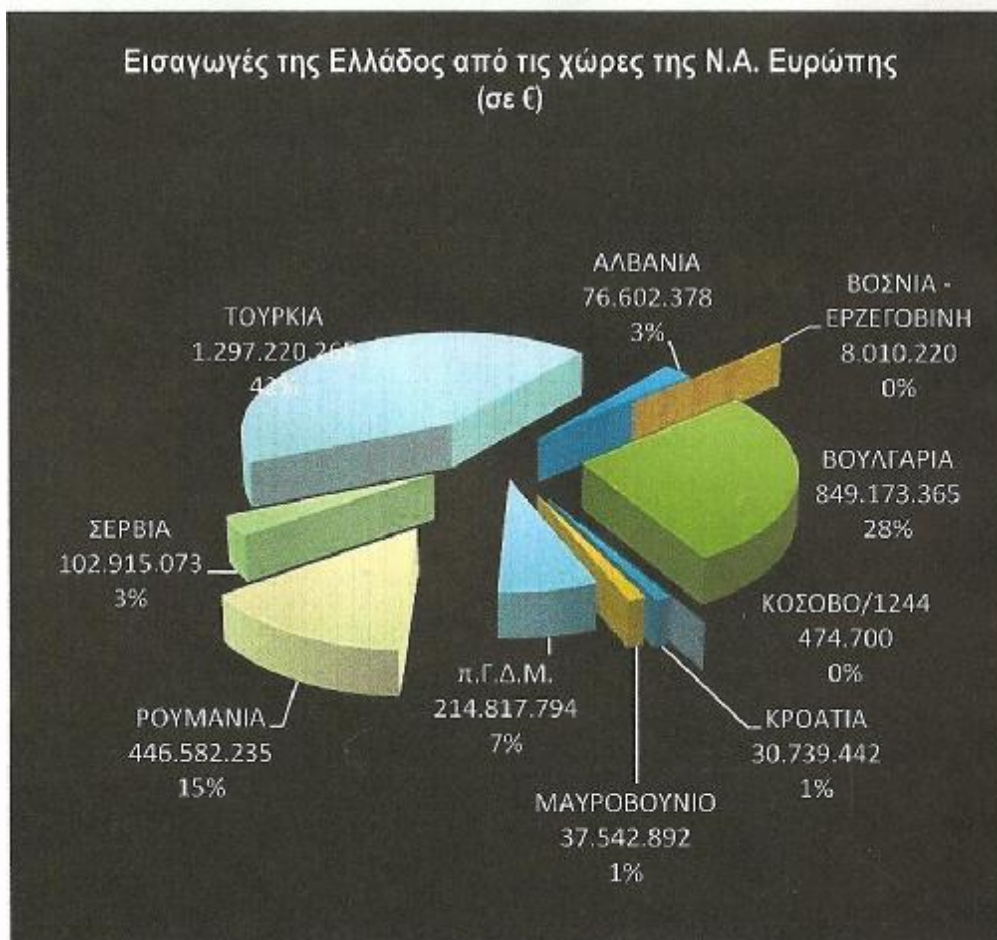

Από το άνωθεν κυκλικό διάγραμμα παρατηρείται ότι τη μερίδα του λέοντος από τις Ελληνικές εξαγωγές προς τις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης κατέχει η Βουλγαρία με ποσοστό 30% του συνόλου των εξαγωγών στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης. Έπεται η Τουρκία με 19% ,η Ρουμανία με 17% και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Αλβανία με 12% , η Π.Γ.Δ.Μ με 12%, η Σερβία με 5% , το Κόσοβο με 2% ,το Μαυροβούνιο με 1% , η Κροατία με 1% και η Βοσνία – Ερζεγοβίνη με 1%.

Οι κυριότεροι Προμηθευτές 2009

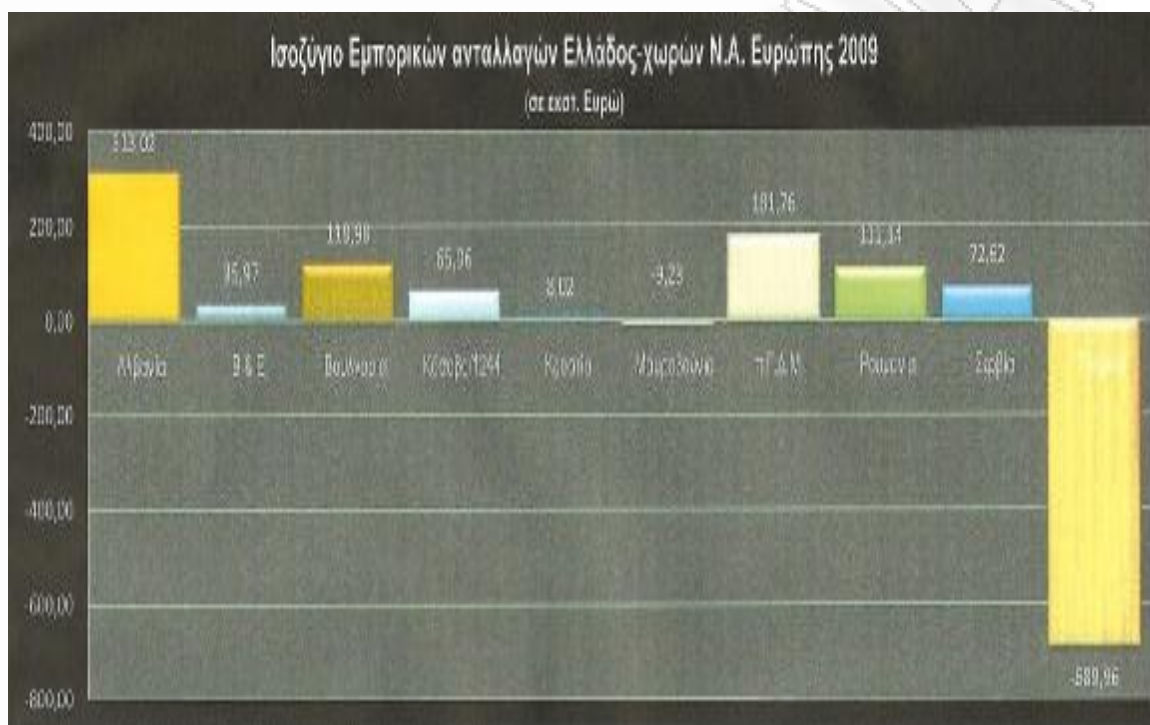
Ελληνικές εισαγωγές από τις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης

Από το άνωθεν κυκλικό διάγραμμα παρατηρείται ότι οι κυριότεροι προμηθευτές της Ελλάδας (χώρες της Ν.Α. Ευρώπης που εισαγάγουν προϊόντα οι Έλληνες) κατά το έτος 2009 είναι η Τουρκία με ποσοστό 42% του συνόλου των εισαγωγών προς την Ελλάδα, έπειτα η Βουλγαρία με ποσοστό 28%, η Ρουμανία με ποσοστό 15%, η Π.Γ.Δ.Μ. με ποσοστό 7%, η Αλβανία και η Σερβία με ποσοστό 3%, και ακολουθούν με ποσοστό 1% έκαστη χώρα το Μαυροβούνιο και η Κροατία.

Γενικά οι ελληνικές εξαγωγές, το 2009, ανήλθαν σε €3,27 δις, σημειώνοντας μείωση 16,3%, έναντι του προηγούμενου έτους (€3,9 δις.). Οι εισαγωγές ανήλθαν σε €3 δις., σημειώνοντας πτώση 25,1% έναντι του 2008 (€4,0 δις.). Σημαντικές απώλειες κατέγραψαν οι ελληνικές εισαγωγές από την Τουρκία (€381.630.620 ή 23,4%), τη Βουλγαρία (€313.449.269 ή 27,0%). Η μεγαλύτερη υποχώρηση των ελληνικών

εξαγωγών, σε απόλυτα μεγέθη, κατεγράφη έναντι της Βουλγαρίας (€68.831.624 ή 24,3%) και της Ρουμανίας (€214.697.706 ή 27,8%).

Το εμπορικό ισοζύγιο, για το 2009, με τις χώρες των Βαλκανίων (εκτός Τουρκίας) ήταν πλεονασματικό για την Ελλάδα κατά € 898,26 εκατ. (2008: €885 εκατ.). Το Ισοζύγιο με το σύνολο των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας, με την οποία το εμπορικό έλλειμμα παραμένει υψηλότατο (€ 689 εκατ., έναντι όγκου εμπορικών ανταλλαγών ύψους €1.904 εκατ.), ήταν πλεονασματικό για την Ελλάδα κατά €208,29 εκατ. (2008: έλλειμμα = €185,91 εκατ.)³⁹.

³⁹ <http://www.agora.mfa.gr>. Υπουργείο Εξωτερικών, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων & Αναπτυξιακής Συνεργασίας

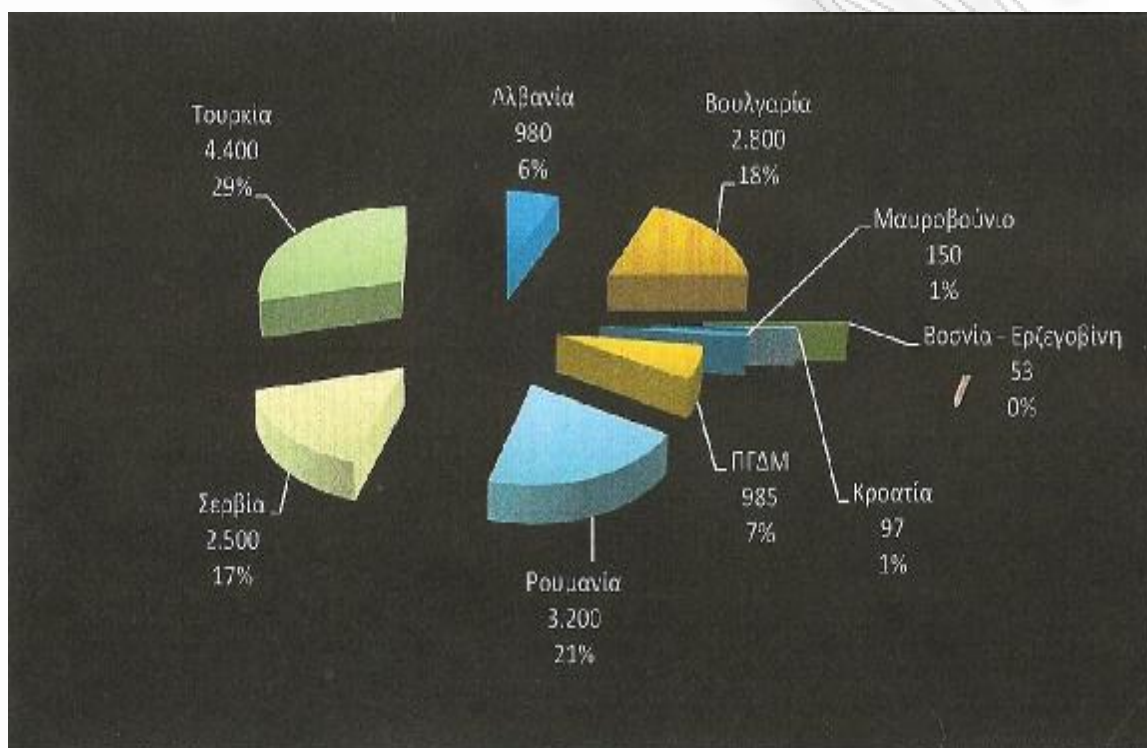
Γ. Ελληνικές επενδύσεις στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης

Οι ελληνικές επενδύσεις κατέχουν σημαντική θέση στις χώρες της Ν.Α. Ευρώπης. Το συνολικό επενδεδυμένο ελληνικό κεφάλαιο (1996-2008) ξεπερνά τα 16,288 δισ.€. Το 2008, η Ελλάδα εκτιμάται ότι κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των ξένων επενδυτών στην Αλβανία, την Π.Γ.Δ.Μ. και τη Σερβία, την τρίτη θέση στη Ρουμανία και την τέταρτη στη Βουλγαρία. Η αξία των ελληνικών επενδύσεων που έχουν υλοποιηθεί στις χώρες των Βαλκανίων, εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 11,888 δισ. € Σύμφωνα με στοιχεία του Τουρκικού Υπουργείου Οικονομικών η Ελλάδα κατέλαβε την 3η θέση μεταξύ των ξένων επενδυτών τα έτη 2006 και 2007.

Οι τομείς που συγκεντρώνουν τις υψηλότερες ελληνικές επενδύσεις είναι:

Ο τραπεζικός τομέας, οι τηλεπικοινωνίες, η βιομηχανία τροφίμων, η ενέργεια και οι κατασκευές, ενώ σημαντική δραστηριότητα παρατηρείται επίσης στους κλάδους σιδήρου, αλουμινίου, ορυχείων-μαρμάρων και τσιμέντου. Σημειώνεται ότι κίνητρα για επενδύσεις στις χώρες της περιοχής παρέχονται από το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων – ΕΣΟΑΒ, καθώς ποσοστό 20% του συνολικού προϋπολογισμού του, δηλαδή το ποσό των 106,80 εκ. ευρώ, διατίθεται για συγχρηματοδότηση ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων.

Άμεσες Ελληνικές επενδύσεις (στις χώρες τις Ν.Α. Ευρώπης) 1996-2008

Στοιχεία μεταβολών για το 2009 βρίσκονται σε διαδικασία συγκέντρωσης και επεξεργασίας.

Από το άνωθεν κυκλικό διάγραμμα παρατηρείται ότι το 29% του συνόλου των Ελληνικών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων πραγματοποιείται στην Τουρκία, ακολουθούν οι ΑΞΕ στην Ρουμανία οι οποίες καταλαμβάνουν το 21% του συνόλου των Ελληνικών ΑΞΕ. Έπεται η Βουλγαρία με 18% , η Σερβία με 17% , η Π.Γ.Δ.Μ με 7%, η Αλβανία με 6%, το Μαυροβούνιο με 1% η Κροατία με 1%⁴⁰ .

⁴⁰ <http://www.agora.mfa.gr>. Υπουργείο Εξωτερικών ,Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων & Αναπτυξιακής Συνεργασίας

Βουλγαρία

Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας είναι μια χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με έκταση 110.910 τετραγωνικά χλμ. και πληθυσμό 7.602.116, με βάση εκτιμήσεις του 2009. Στα ανατολικά βρέχεται από τη Μαύρη Θάλασσα, ενώ συνορεύει με την Ελλάδα στα νότια, την Τουρκία στα ανατολικά, την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας στα δυτικά, τη Σερβία και τη Ρουμανία στα βόρεια. Ο ποταμός Δούναβης αποτελεί φυσικό σύνορο μεταξύ της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της χώρας είναι η Σόφια με περίπου 1.100.000 κατοίκους. Επιπροσθέτως άλλες μεγάλες πόλεις είναι η Φιλιππούπολη (Πλόβντιφ), η Βάρνα και ο Πύργος (Μπουργκάς) στη Μαύρη Θάλασσα, η Στάρα Ζαγόρα, το Πλέβεν, το Λόβετς, το Σούμεν, το Ρούσε (στις όχθες του Δούναβη) και το Βελίκο Τάρνοβο (η πρώτη πρωτεύουσα της Βουλγαρίας).

Η επίσημη γλώσσα της Βουλγαρίας είναι τα Βουλγαρικά, τα οποία ομιλούνται επίσης σε Καναδά, Ελλάδα (με τη μορφή της Πομάκινης), Ισραήλ, Ουγγαρία, Μολδαβία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία και Μαυροβούνιο, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Τουρκία και τις ΗΠΑ. Εκτιμάται πως διαθέτει συνολικά 10 εκατομμύρια γηγενείς ομιλητές. Το πολίτευμα της είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Πρόεδρος στη Βουλγαρία είναι ο Γκιόργκι Παρβάνοφ και εκλεγμένος πρωθυπουργός ο Μπόικο Μπορίσοφ. Επίσης το νόμισμα της είναι το ΛΕΒ.

Όσον αφορά τη θρησκεία, η συντριπτική πλειοψηφία των Βουλγάρων (82,6%) είναι ορθόδοξοι χριστιανοί. Οι Μουσουλμάνοι αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη θρησκευτική ομάδα στο Βουλγαρικό έθνος (περίπου 13%) 131.000 ,υπάρχει ένα μικρό ποσοστό καθολικών που αριθμεί περίπου 50.000 (περίπου 1%) και μικρός αριθμός προτεσταντών, περίπου 25.000.

Η Βουλγαρία εξάγει κυρίως προϊόντα ελαφριάς βιομηχανίας, τρόφιμα και κρασιά που ανταγωνίζονται επιτυχώς τα προϊόντα άλλων ευρωπαϊκών αγορών. Πολύ σημαντικό γεγονός αποτελεί η είσοδος της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2007^{41 42 43}.

Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά Βουλγαρίας

Πρωτεύουσα: Σόφια

Πληθυσμός 7.602.116

Έκταση :Σύνολο 110.910 km², % Νερό 0,3

Σύνορα 1.808 χμ

Επίσημες γλώσσες: Βουλγάρικα

Πολίτευμα: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

ΑΕΠ Ολικό (2009): 89,002 δισ. \$

Κατά κεφαλήν :11.760 \$

⁴¹ http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/bulgaria/index_el.htm

⁴² <http://www.government.bg>

⁴³ <http://el.wikipedia.org>

Α.Ε.Π. (Όνομαστικό) :Ολικό (2009) 44,777 δις. \$

Κατά κεφαλή 5.916 \$

Πληθωρισμός 0,6% (2009)*

Νόμισμα: Λεβ (BGN)

Η συναλλαγματική ισοτιμία είναι: 1 €= 1.9558 (BGN) (16/09/2010)^{44 45}

* Το ποσοστό του μηνιαίου πληθωρισμού στη Βουλγαρία καταγράφηκε στο 0,5% το Δεκέμβριο του 2009, ενώ το αντίστοιχο ετήσιο ποσοστό ήταν στο 0,6%, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής (NSI). Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού που καταγράφεται στη Βουλγαρία, την τελευταία δεκαετία ,το οποίο αποδίδεται στις μειώσεις τιμών στον τομέα των τροφίμων, αλλά και των μη αλκοολούχων ποτών, λόγω της μείωσης της κατανάλωσης, αλλά και της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των Βούλγαρων πολιτών⁴⁶ .

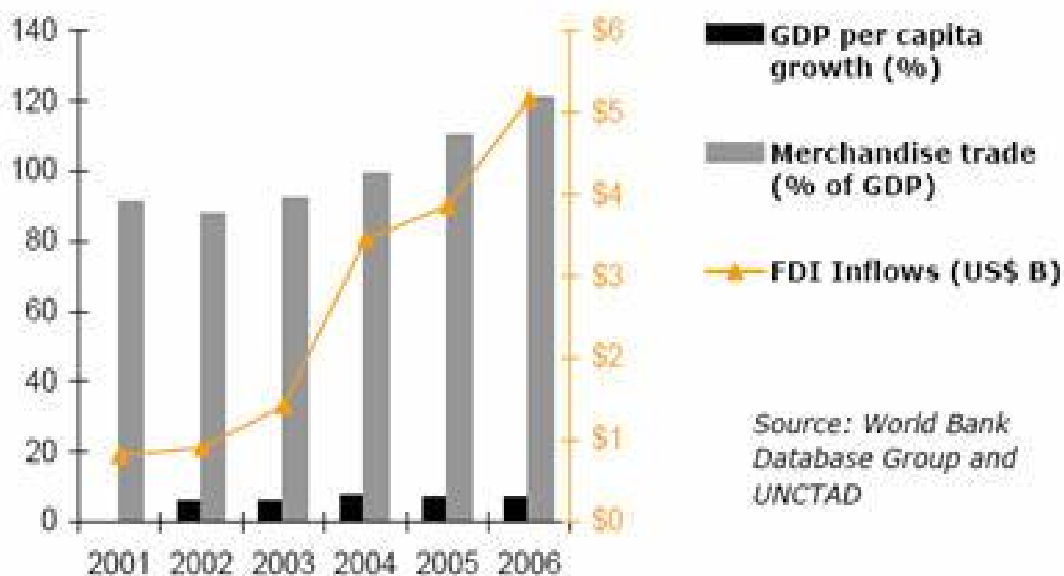
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Βουλγαρία

⁴⁴ http://el.coinmill.com/EUR_calculator.html#EUR=1

⁴⁵ www.bankofgreece.gr

⁴⁶ 15/01/2010 άρθρο της Καθημερινής www.kathimerini.gr

47

Παρατηρούμε από το άνωθεν ραβδόγραμμα ότι οι ΑΞΕ στη Βουλγαρία από το 2001 έως το 2006 έχουν μια γνησίως αύξουσα πορεία ,με αύξηση της τάξεως του 400% από το 2001-2006.

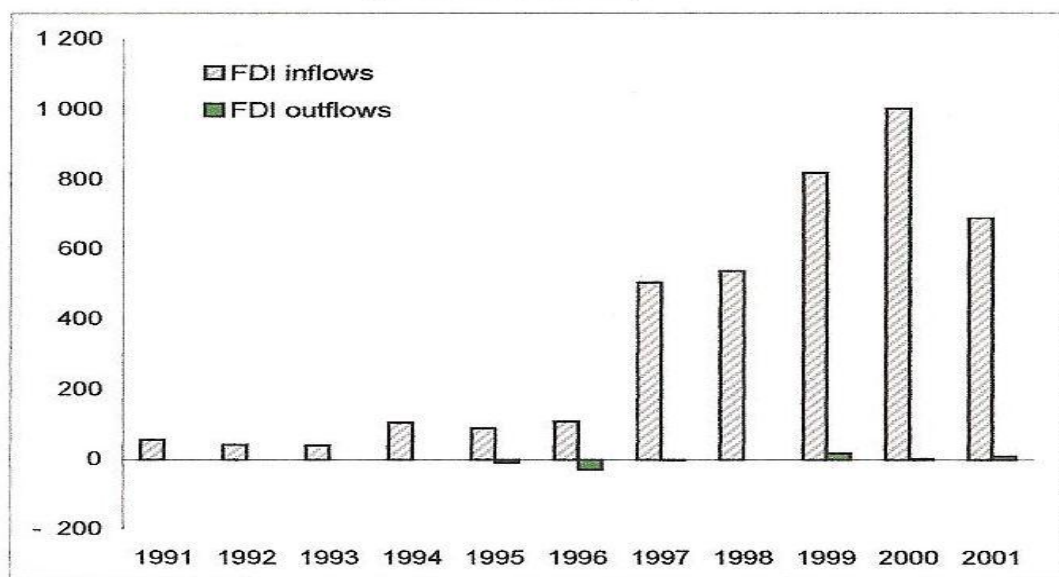
Όμως κατά το έτος 2009 παρατηρείται το φαινόμενο της μαζικής φυγής των ελληνικών επενδύσεων από την Βουλγαρία, καθώς ειδικά το τρίτο τρίμηνο οι αποεπενδύσεις ανήλθαν σε -41,8 εκατ. ευρώ. Σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία για το 2009 του Εθνικού Στατιστικού Ινστιτούτου της Βουλγαρίας, στο εννεάμηνο του 2009 οι ελληνικές άμεσες επενδύσεις ανήλθαν σε 29,3 εκατ. ευρώ (16,6 εκατ. ευρώ το α' τρίμηνο, 54,5 εκατ. ευρώ το β' τρίμηνο και -41,8 εκατ. ευρώ το γ' τρίμηνο), σημειώνοντας πτώση 93% σε σύγκριση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2008, οπότε είχαν διαμορφωθεί στα 412,1 εκατ. ευρώ.

⁴⁷ http://www.fdi.net/country/sub_index.cfm?countrynum=33

Η Ελλάδα υποχωρεί και στη γενική κατάταξη των ξένων επενδυτών στη Βουλγαρία το διάστημα 1996-2009, καθώς πλέον βρίσκεται στην τέταρτη θέση, με 2.743,4 εκατ. ευρώ, έναντι της τρίτης που κατείχε.

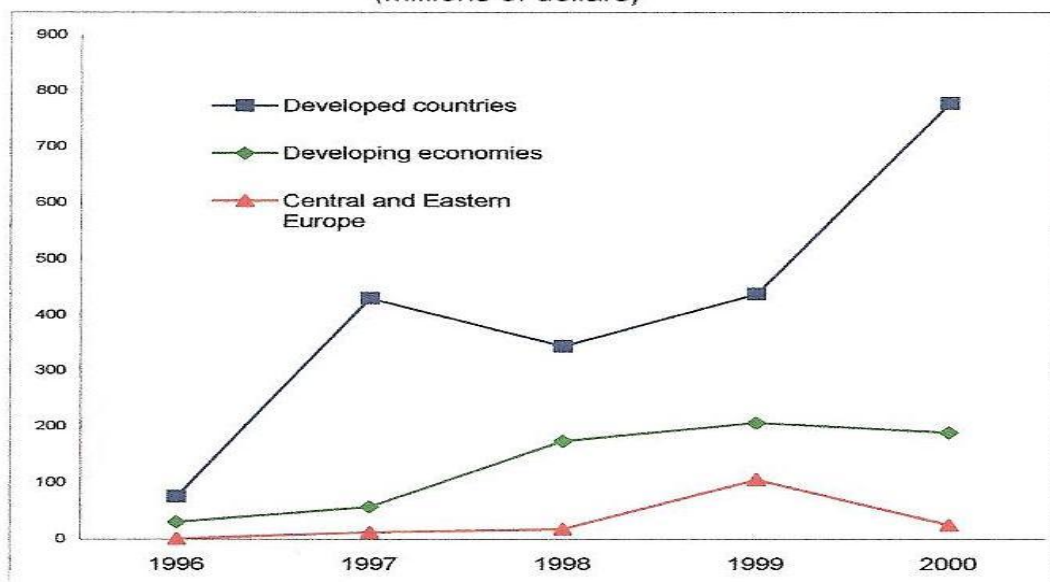
Παράλληλα οι ελληνικές εξαγωγές προς την Βουλγαρία σημείωσαν πτώση 23,7% στο εννεάμηνο του 2009, υποχωρώντας στα 726,5 εκατ. ευρώ, ενώ οι βουλγαρικές εξαγωγές προς την Ελλάδα, οι οποίες, στο διάστημα των τελευταίων ετών, είχαν σημειώσει εντυπωσιακή άνοδο, κατέγραψαν μείωση 30,2%, πέφτοντας στα 638,8 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου είναι θετικό για την Ελλάδα κατά 87,7 εκατ. Ευρώ⁴⁸.

Figure 1. FDI flows, 1991-2001
(Millions of dollars)

⁴⁸ <http://www.voria.gr>

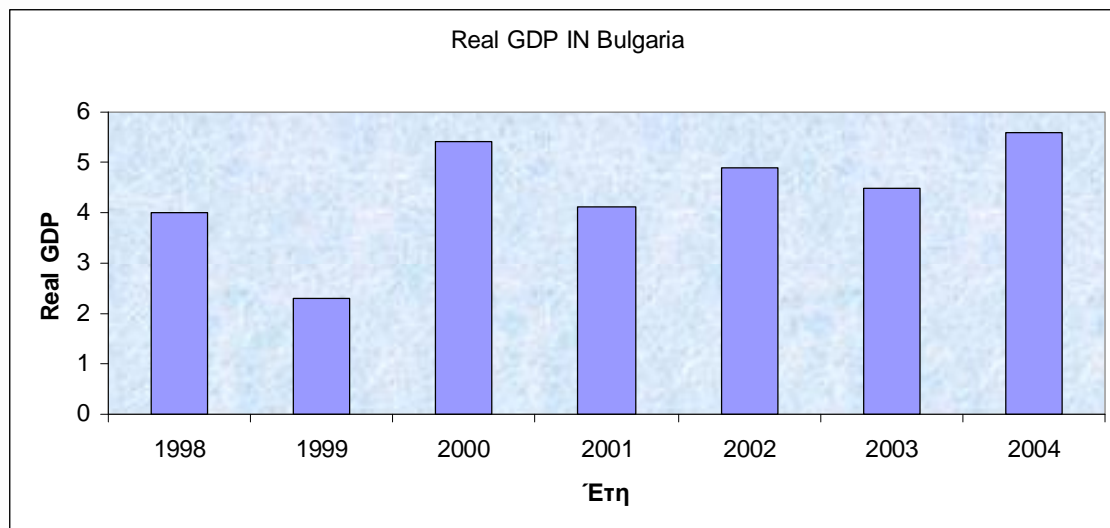
Figure 3. FDI inflows by region, 1996-2000
(Millions of dollars)

Από το άνωθεν διάγραμμα παρατηρείται ότι τη μερίδα του λέοντος στις εισερχόμενες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Βουλγαρία κατέχουν οι αναπτυγμένες χώρες με μια συνεχώς αυξητική τάση από το 1996 έως το 2000. Έπονται οι αναπτυσσόμενες οικονομίες και οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης⁴⁹.

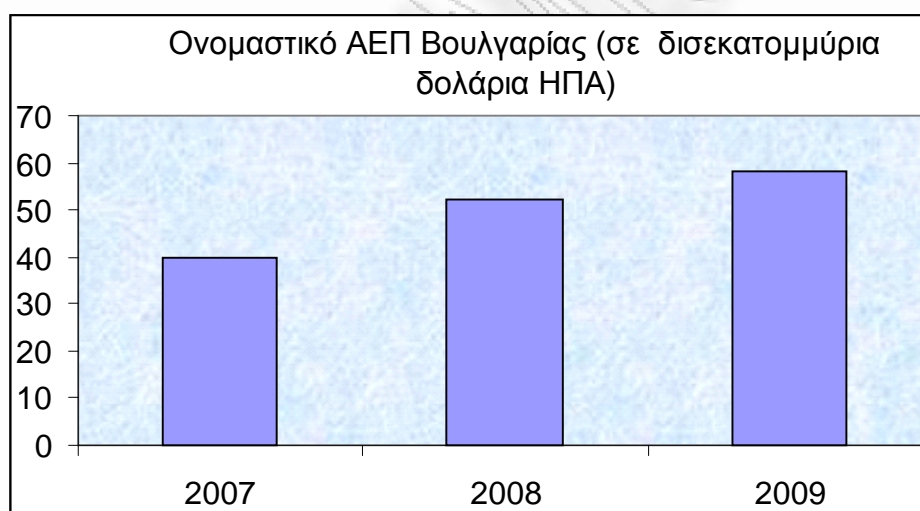
Πραγματικό ΑΕΠ

⁴⁹ <http://www.unctad.org>

50

Ονομαστικό ΑΕΠ

51

Ανεργία

Unemployment Rate Bulgaria

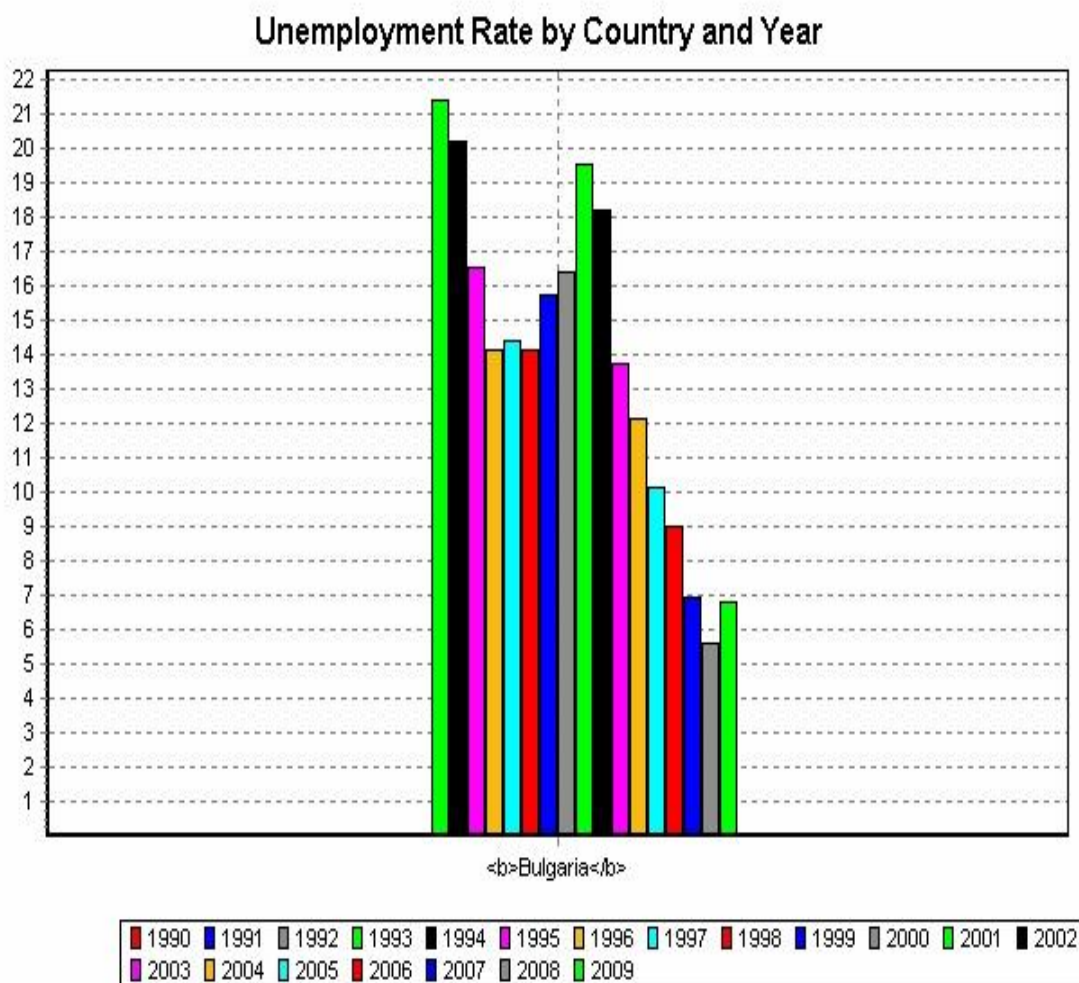
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
16.5	14.1	14.4	14.1	15.7	16.4	19.5	18.2	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8

⁵⁰ www.unece.org

⁵¹ <http://el.wikipedia.org>

Footnote:

Source: UNECE Statistical Division Database, compiled from national and international (EUROSTAT, OECD, CIS) official sources.

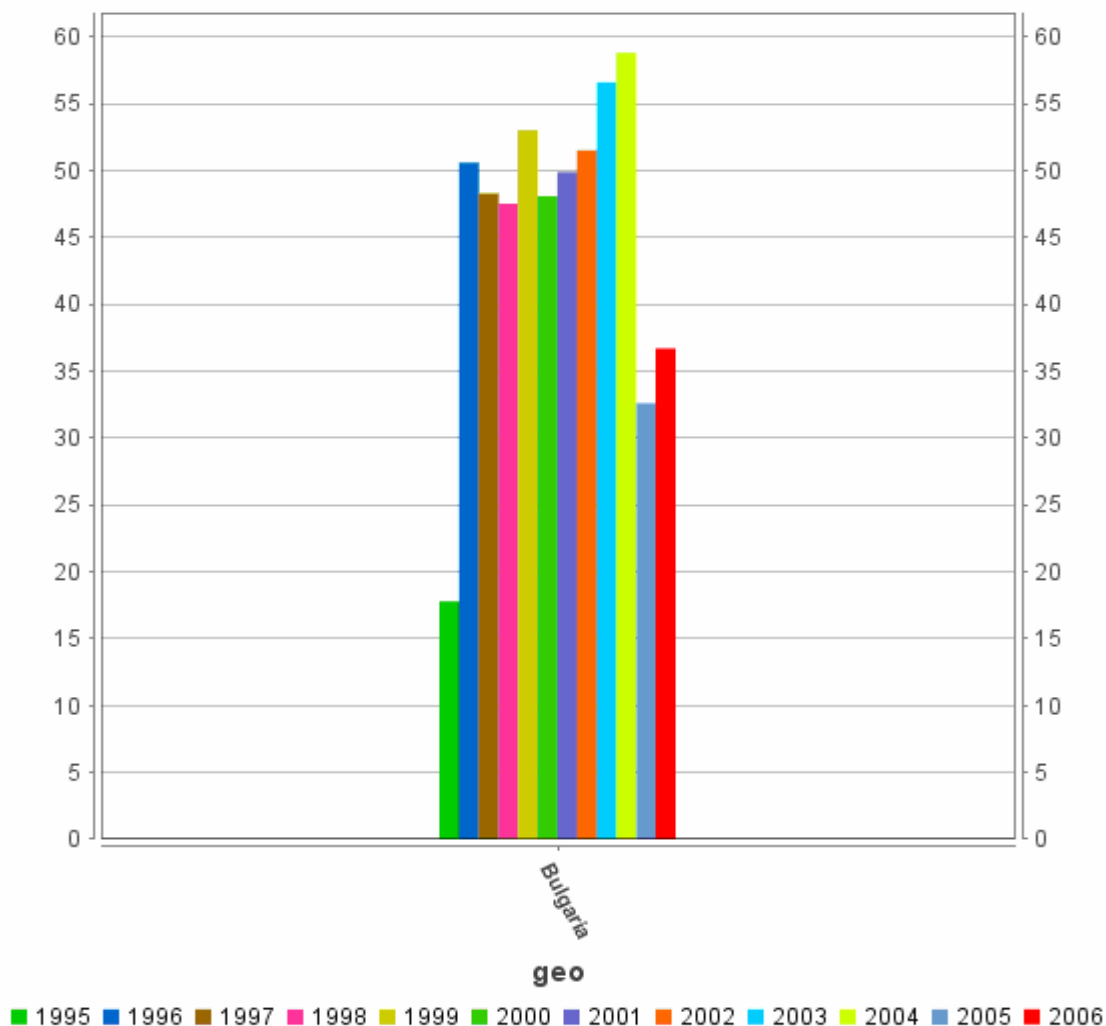

Παρατηρείται από το άνωθεν ραβδόγραμμα ότι η ανεργία στη Βουλγαρία από το 1993 έως το 2009 έχει μια πτωτική γενικά τάση. Πιο συγκεκριμένα μιλώντας , το 1993 η ανεργία ήταν 21,3 % περίπου ενώ το 2009 είναι 6,8.

Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ Βουλγαρίας

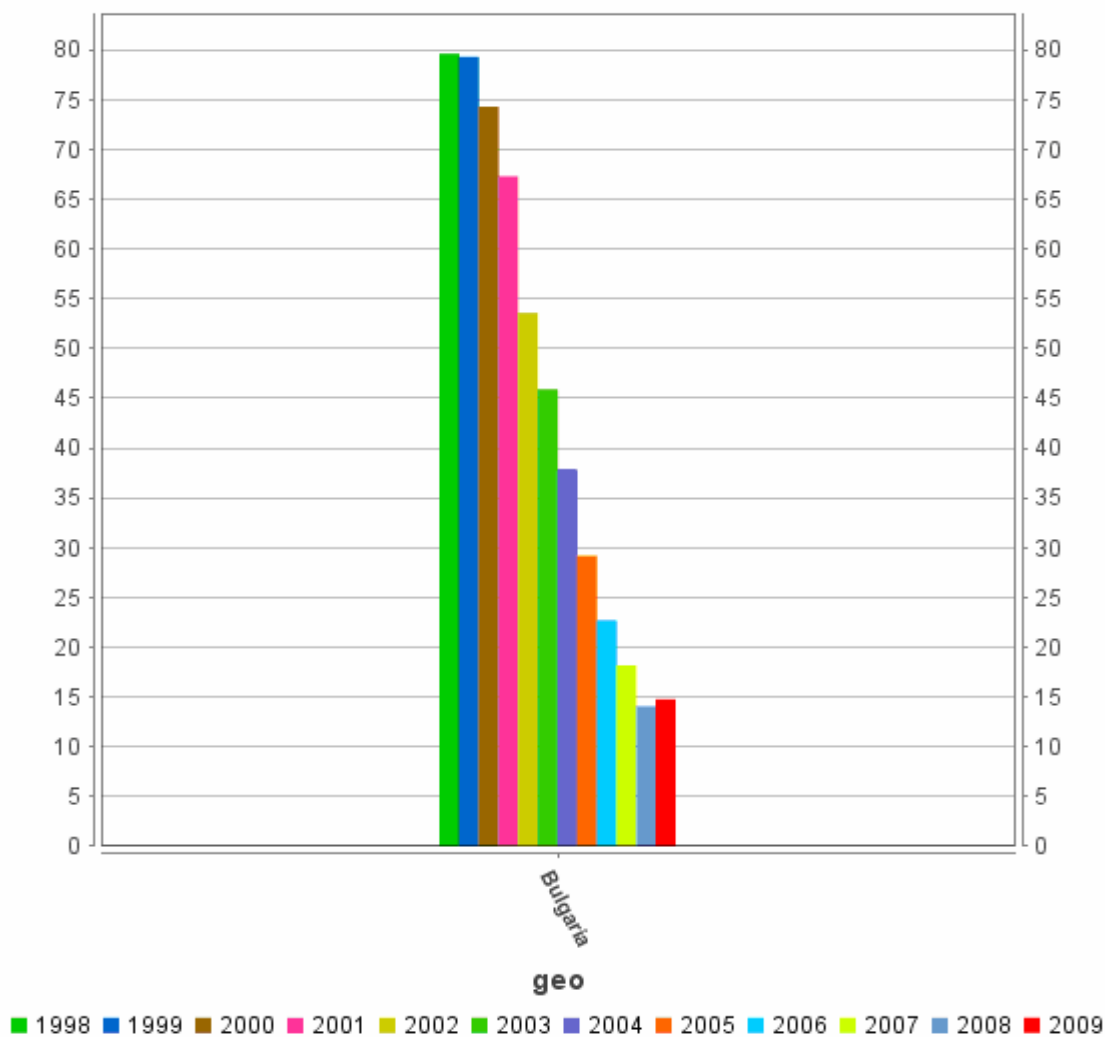
**Dispersion of regional GDP per inhabitant
in % of the national GDP per inhabitant**

Source of Data:: Eurostat

General government debt

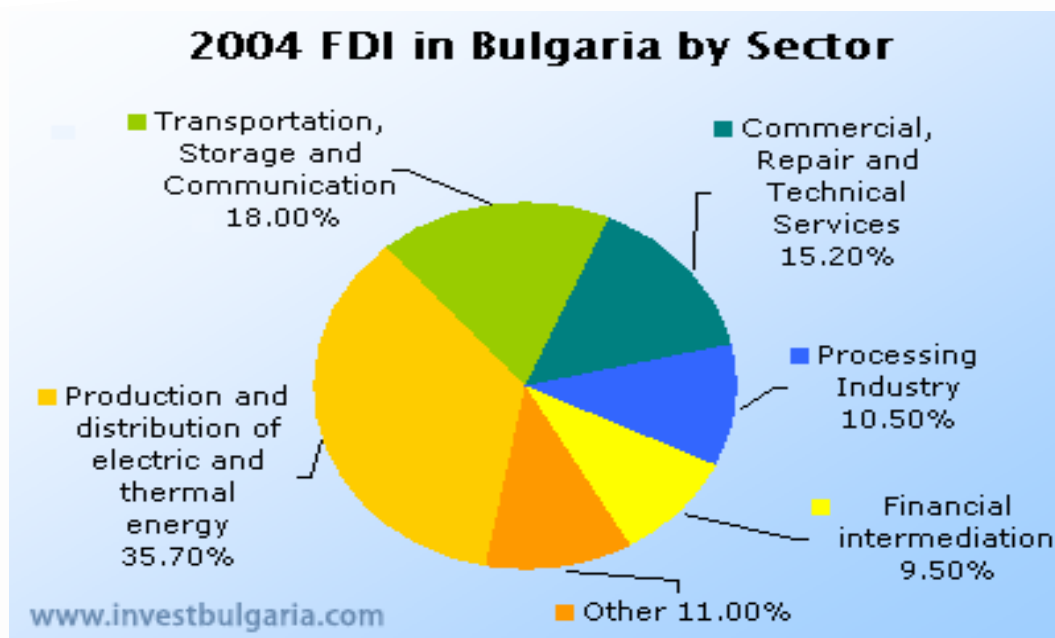
General government consolidated gross debt as a percentage of GDP

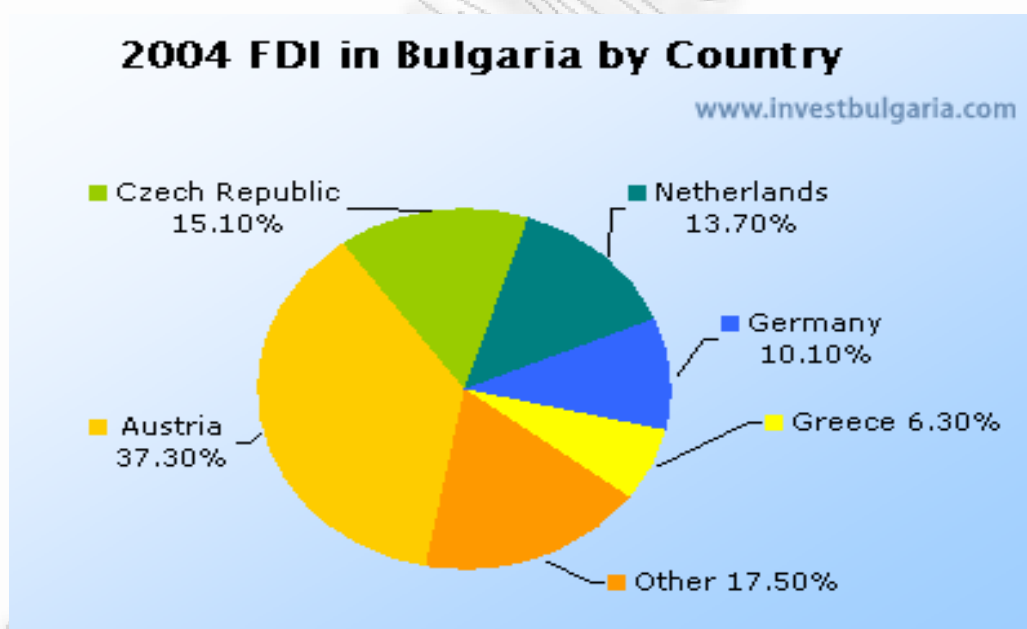
Source of Data:: Eurostat

52

⁵² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

53

Κρατικές επενδύσεις στη Βουλγαρία % ΑΕΠ ⁵⁴

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
2,7	2,9	4.2	4.2	4.8	5.7	4.8

⁵³ <http://www.investbulgaria.com/FDI2004.htm>

⁵⁴ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec211>

Οι μεγαλύτερες Ελληνικές επενδύσεις στη Βουλγαρία

	Πατρική	Χώρα καταγωγής	Τομέας	Συνεργός στη Βουλγαρία	Έτος επένδυσης	\$	Κατάκτηση στο ΒΓΙΑ*
1	NATIONAL BANK OF GREECE	Ελλάδα	τράπεζα	UNITED BULGARIAN BANK	2000	270.0	2
2	ΑΙΓΙΟΦΩΣΗ (ΕΥΡΩBANK 49%) Ομοσπονδία	Κύπρος	τράπεζα	POSTPNSKA BANKA	98	24.08	12
3	DELTA	Ελλάδα	food industry	DELV. T. DFI VI P VITALAKI	93-98	10.47	53
4	COMMERCIAL BANK OF GREECE	Ελλάδα	τράπεζα	INTER COMMERCIAL BANK	95-99	10.2	57
5	THIRAGE PAPER MILL	Ελλάδα	paper prod.	KIMI BELCOVO	97	6.30	75
6	CHIPITA INTERNATIONAL	Ελλάδα	τροφίμων	CHIPITA- BULGARIA	95-97	5.55	80
7	KM FRUIT AND JUICE *	Ελλάδα	τροφίμων	VITAMINA	96	5.55	63
8	HALKOR	Ελλάδα	Μεταλλουργεία	SOFIA MED	2000	5.0	88
9	INTRACOM	Ελλάδα	Τηλεοπτι- κωνιστής	BUL-ON	95-97	3.55	100
10	IONIAN BANK (Άλλη τράπεζα)	Ελλάδα	τράπεζα	IONIAN BANK	95	3.00	105
11	ILIAS EVSTRATIO ΚΑ. ΣΙΑΜΙΣ	Ελλάδα		KOLIS	93	1.64	123
12	GEORGE TSAGARIS	Ελλάδα	Garments	PANGAEA	95-99	1.5	128
13	GOODYS	Ελλάδα	Restaurant	GOODYS	97	1.10	139
14	Various smaller Greek Investments	Ελλάδα	Various		93-98	19.00	
15	Hellenic Bottling Company (BE) – Athens Brewery	Ελλάδα	Τροφίμων – ποτών		93-98	78.4	9 ανά και
16	Frigo Glass S.A. + Yioura S.A.	Ελλάδα	Υαλοπνευματικά		97-99	35.9	19 ανά και
	Σύνολο	Ελληνικών ενδοεπενδύσεων		Σε εκατομμύρια δολάρια	1999-2000	504.86	1 ανά και

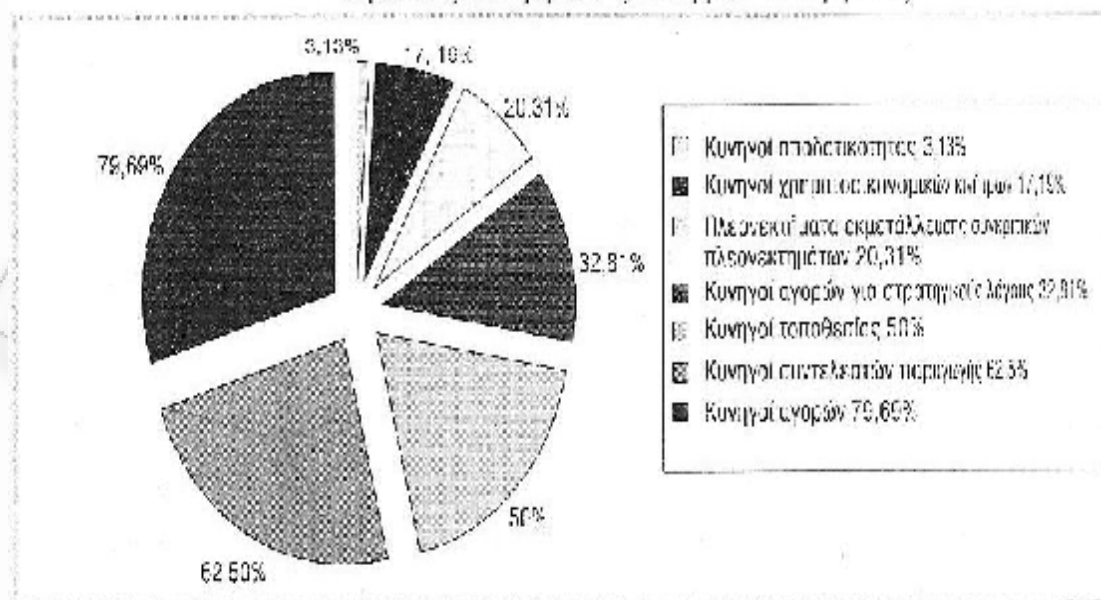
Πηγή: Έρευνα Α. Μπιτζένη.

Κίνητρα για επένδυση στη Βουλγαρία

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον Αριστείδη Μπιτζένη ,οι ξένοι επενδυτές αποδείχτηκαν κυνηγοί αγορών με ένα ποσοστό της τάξεως το 79,69%, ακολουθούμενοι από κυνηγούς παραγωγικών συντελεστών με 62,5% και κυνηγούς αγορών για στρατηγικούς λόγους με 32,81% .Κατά την ίδια στιγμή το 20,31% έχει επενδύσει στη Βουλγαρία με σκοπό να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας και συγκριτικών πλεονεκτημάτων που κατέχει η ίδια η εταιρία και 17,19% για να εκμεταλλευτεί τα χρηματοοικονομικά πλεονεκτήματα όπως για παράδειγμα τις φοροαπαλλαγές τα επενδυτικά κίνητρα κ.λ.π. Μόνο το 3,13% των επενδυτών υπήρξαν κυνηγοί αποδοτικότητας.

Συνεπώς κατά αυτό τον τρόπο μπορεί να εξαχθεί ως συμπέρασμα, ότι σε μια χώρα όπως η Βουλγαρία η οποία έχει μια καταναλωτική βάση οκτώ εκατομμυρίων ανθρώπων με πολλές ανικανοποίητες ανάγκες , οι ξένοι επενδυτές εφιστούν την προσοχή τους πρωταρχικά στα χαρακτηριστικά της αγοράς.

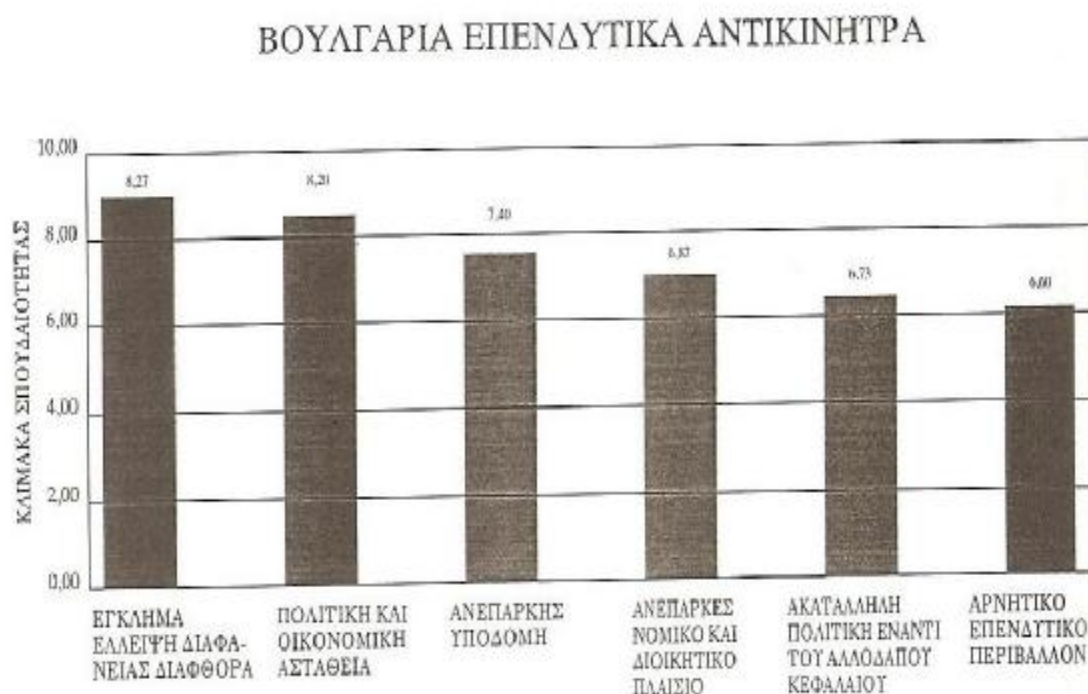
Ομάδες κινήτρων (κυνηγών κινήτρων)

Πηγή: Έρευνα ερωτηματολογίου Α. Μπιτζένη.

*

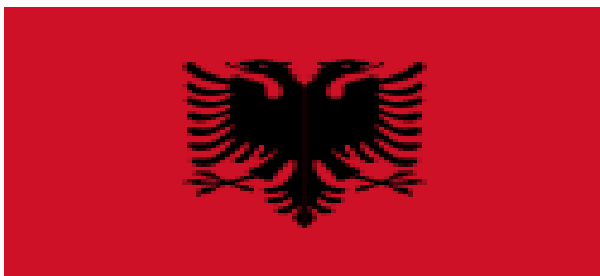
Επενδυτικά αντικίνητρα στη Βουλγαρία

Από το άνωθεν ραβδόγραμμα παρατηρείται ότι το πιο σημαντικό επενδυτικό αντικίνητρο στην περίπτωση της Βουλγαρίας όπως φαίνεται από την έρευνα είναι το έγκλημα και η έλλειψη διαφάνειας – διαφθορά όπου καταλαμβάνει 8,27 μονάδες στην κλίμακα σπουδαιότητας του 10. Έπονται σαν αντικίνητρα η πολιτική και οικονομική αστάθεια με 8,20 μονάδες , η ανεπαρκής υποδομή με 7,40 μονάδες , το ανεπαρκές νομικό και διοικητικό πλαίσιο με 6,87 μονάδες, η ακατάλληλη πολιτική έναντι του αλλοδαπού κεφαλαίου με 6,73 μονάδες και τέλος το αρνητικό επενδυτικό περιβάλλον με 6,60 μονάδες στην κλίμακα σπουδαιότητας του 10⁵⁵.

⁵⁵ Μελέτη αντικινήτρων που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές επιχειρήσεις στις Βαλκανικές χώρες

Κωνσταντίνος Ι. Χαζάκης , Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες – Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας , εκδόσεις Ζητη Θεσσαλονίκη 2000

Αλβανία

Η Δημοκρατία της Αλβανίας, είναι μια Βαλκανική χώρα της Ν.Α. Ευρώπης. Συνορεύει με το Μαυροβούνιο Βορειοδυτικά, την ΠΓΔΜ Ανατολικά, το Κοσσυφοπέδιο Βόρεια, και την Ελλάδα Νότια. Βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα Δυτικά, και το Ιόνιο πέλαγος Νοτιοδυτικά. Ιδρύθηκε μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων, το 1913 και πρώτος κυβερνήτης της ήταν ο Ισμαήλ Κεμάλ (Ismail Qemali). Εθνικός ήρωας της Αλβανίας είναι ο Σκεντέρμπεης (Skendërbe) γνωστός και ως Γεώργιος Καστριώτης (Gjergj Kastrioti).

Στην Αλβανία το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού είναι αλβανικής εθνικότητας (95%). Υπάρχει επίσης ελληνική μειονότητα στο νότιο τμήμα της χώρας (3% του πληθυσμού).

Η κυρίαρχη γλώσσα είναι η Αλβανική, αν και η Ελληνική ομιλείται επίσης από την ελληνική μειονότητα στις νότιες περιοχές της χώρας και από Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα.

Ως προς το θρήσκευμα οι Αλβανοί είναι στην πλειονότητά τους Μουσουλμάνοι (45%), 40% Χριστιανοί Ορθόδοξοι και 15% είναι καθολικοί. Παρόλο τον μουσουλμανικό πληθυσμό της, η Αλβανία δεν μπορεί να θεωρηθεί αυθεντική μουσουλμανική χώρα, καθώς η διαφορά του μουσουλμανικού με τον ορθόδοξο πληθυσμό είναι σχετικά μικρή. Η αλβανική κυβέρνηση ανακήρυξε την Αλβανία ως τη

μόνη επίσημα αθεϊστική χώρα στον κόσμο. Έτσι, έγινε γνωστό ότι το 60-65% του πληθυσμού είχαν δηλώσει άθεοι. Μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην περίοδο 1989–1990, οι θρησκείες αποκαταστάθηκαν επίσημα. Ο θρησκευτικός φανατισμός φαίνεται πως δεν έχει θέση στην αλβανική κοινωνία, καθώς υπάρχουν άνθρωποι διαφορετικών θρησκευτικών πεποιθήσεων .

Παρά τα πολλά συνταγματικά και νομοθετικά προβλήματα η κυβέρνηση των Τιράνων προσπαθεί να μπει σε τροχιά ένωσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τον Ιούνιο του 2006, η χώρα υπέγραψε Συμφωνία Σταθεροποίησης και Ένωσης ως πρώτο βήμα για την ένωση. Οι υπουργοί της Ε.Ε ζήτησαν από την Αλβανία να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις που επικεντρώνονται στην ελευθερία του Τύπου, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, τον σεβασμό των εθνικών μειονοτήτων και την επίτευξη διεθνών προδιαγραφών στις δημοτικές εκλογές.

Η Αλβανία είναι ένα από τα φτωχότερα κράτη της Ευρώπης με κατά κεφαλήν εισόδημα μικρότερο (μισό) από εκείνο της Βουλγαρίας και σχεδόν 1/10 από εκείνο του Ηνωμένου Βασιλείου. Το οδικό και το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι φτωχό σε διεθνές και τοπικό επίπεδο. Το μισό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται με την γεωργία και το 1/5 εργάζεται στο εξωτερικό. Η ακτογραμμή της Αλβανίας στο Ιόνιο Πέλαγος, ιδιαίτερα κοντά στην Κέρκυρα είναι αξιοποιήσιμη τουριστικά εξαιτίας του σχετικά αδιατάρακτου φυσικού περιβάλλοντος και των παραλιών της. Η τουριστική βιομηχανία βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο , αλλά παρουσιάζει αυξητικές τάσεις⁵⁶.

Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά Αλβανίας

---

⁵⁶ <http://el.wikipedia.org>

Πρωτεύουσα: Τίρανα

Πληθυσμός 3.639.453

Έκταση :Σύνολο 28.748 km² (143η), % Νερό 4,7

Σύνορα : 717 χμ.

Επίσημες γλώσσες: Αλβανικά

Πολίτευμα: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

ΑΕΠ Ολικό (2009): 22,361 δισ. \$

Κατά κεφαλή : 7.019 \$

Α.Ε.Π. (Ονομαστικό) :Ολικό (2009) 11,726 δισ. \$

Κατά κεφαλή: 3.681 \$

Πληθωρισμός: 4.4 (Φεβρουάριος 2010)*

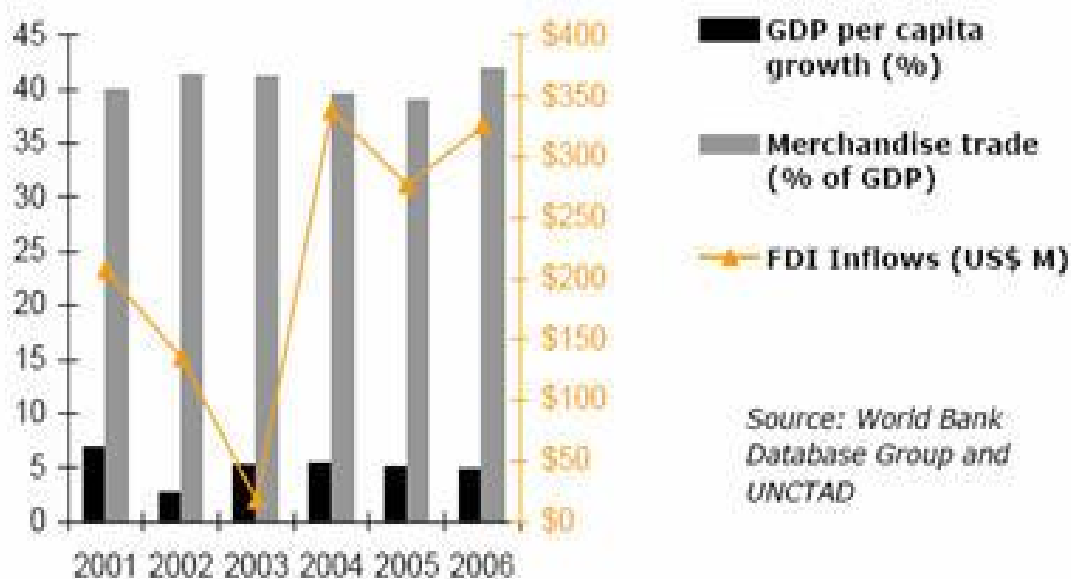
Νόμισμα: Λεκ (ALL)

Η συναλλαγματική ισοτιμία είναι: 1 €= 136,3116 Λεκ (15/09/2010)

*Στην Αλβανία, ο πληθωρισμός το Φεβρουάριο ξεπέρασε το ανώτατο όριο που έχει καθορίσει η Τράπεζα Αλβανίας (4%) και έφθασε το 4,4%.Για τη συνεχή άνοδο των τιμών διαμαρτύρεται, το τελευταίο διάστημα, τόσο η αντιπολίτευση όσο και πολλά ΜΜΕ, όπως αναφέρουν σχετικά δημοσιεύματα του αλβανικού Τύπου. Τους

τελευταίους μήνες έχει σημειωθεί άνοδος στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας (13,1%), καθώς και των τροφίμων, γεγονός που επέφερε την άνοδο του πληθωρισμού. Ωστόσο, εδώ και πολλούς μήνες το εθνικό νόμισμα, λεκ, υποχωρεί διαρκώς έναντι των δύο βασικών νομισμάτων, του ευρώ και του δολαρίου ⁵⁷.

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Αλβανία ⁵⁸

Παρατηρείται από το άνωθεν ραβδόγραμμα ότι από το 2001-2003 οι ΑΞΕ στην Αλβανία μειώνονται, όμως από το 2003 και μετά έχουμε αντιστροφή του αρνητικού κλίματος με τις ΑΞΕ συνεχώς να αυξάνονται, με μια μόνο μικρή μείωση την περίοδο 2004-2005.

⁵⁷ Άρθρο Καθημερινής 09/03/2010 www.kathimerini.gr

⁵⁸ http://www.fdi.net/country/sub_index.cfm?countrynum=6

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις το πρώτο εξάμηνο του 2009 σημείωσαν θεαματική αύξηση της τάξης του 59% , ανερχόμενες σε 436 εκ. ευρώ, έναντι 256 εκ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2008. Η Ελλάδα ήταν ο πρώτος ξένος επενδυτής στην Αλβανία για το έτος 2008, με επενδυμένο κεφάλαιο στην Αλβανία ύψους 535 εκ. ευρώ ή το 28% επί της συνολικής αξίας των ΑΞΕ , ενώ το ποσό αυτό αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά για το 2009.

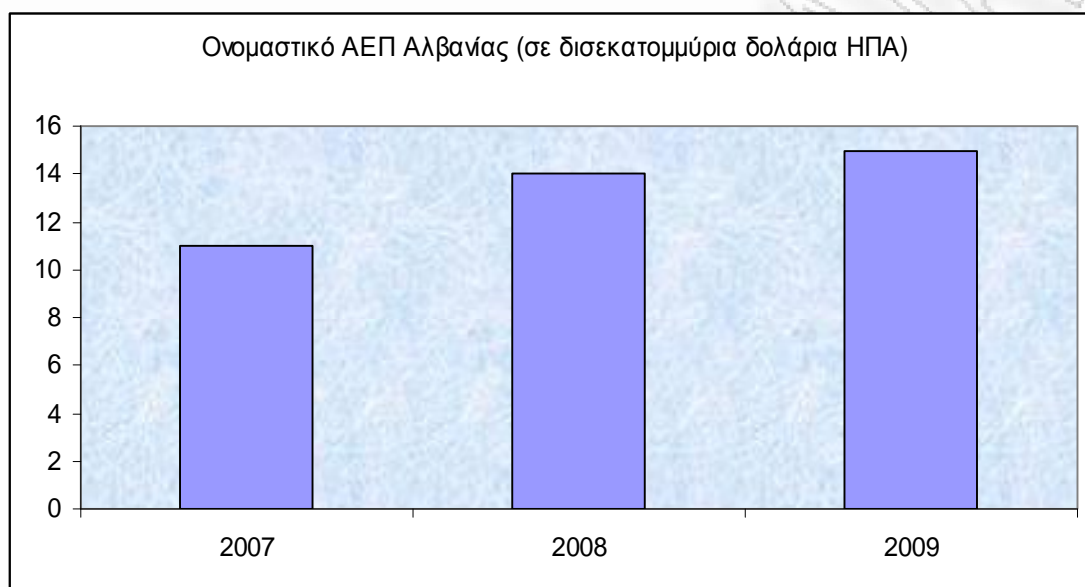
Η συνολική αξία των εισαγωγών της Αλβανίας από την Ελλάδα για το πρώτο εξάμηνο του 2009 ανήλθε σε 238,16 εκ. ευρώ (15,51% της συνολικής αξίας εισαγωγών της Αλβανίας), ενώ η συνολική αξία των εξαγωγών της Αλβανίας προς την Ελλάδα για το πρώτο εξάμηνο του 2009 ανήλθε σε 30,21 εκ. Ευρώ (9,16% της συνολικής αξίας εξαγωγών της Αλβανίας), με αποτέλεσμα το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου να διαμορφωθεί στα 234,95 εκατ. ευρώ υπέρ της χώρας μας.

Πραγματικό ΑΕΠ

Ονομαστικό ΑΕΠ⁵⁹

Ανεργία στην Αλβανία⁶⁰

Unemployment Rate Albania

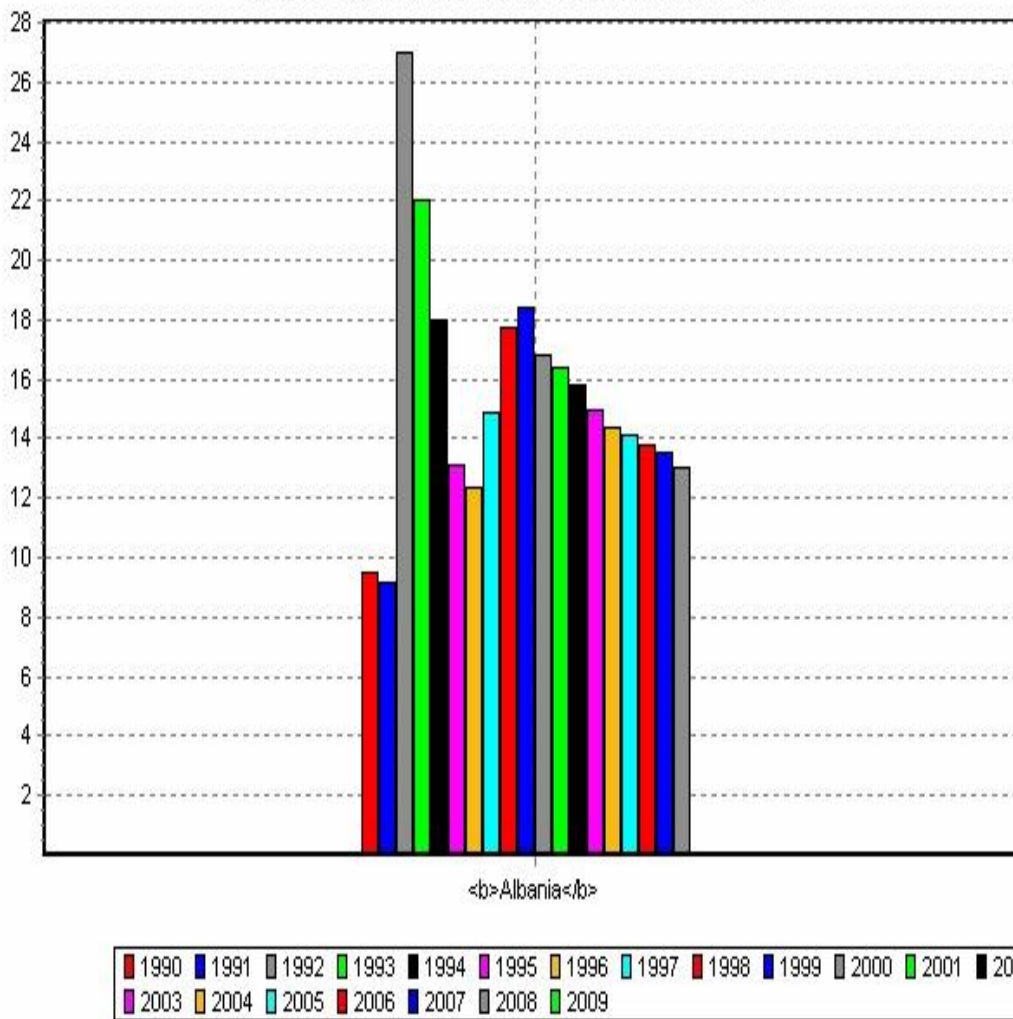
Year	Unemployment Rate (%)
1994	18.0
1995	13.1
1996	12.4
1997	14.9
1998	17.7
1999	18.4
2000	16.8
2001	16.4
2002	15.8
2003	15.0
2004	14.4
2005	14.1
2006	13.8
2007	13.5
2008	13.0

Source: UNECE Statistical Database, compiled from national and international official sources.

⁵⁹ <http://el.wikipedia.org>

⁶⁰ <http://w3.unece.org/pxweb/Dialog/>

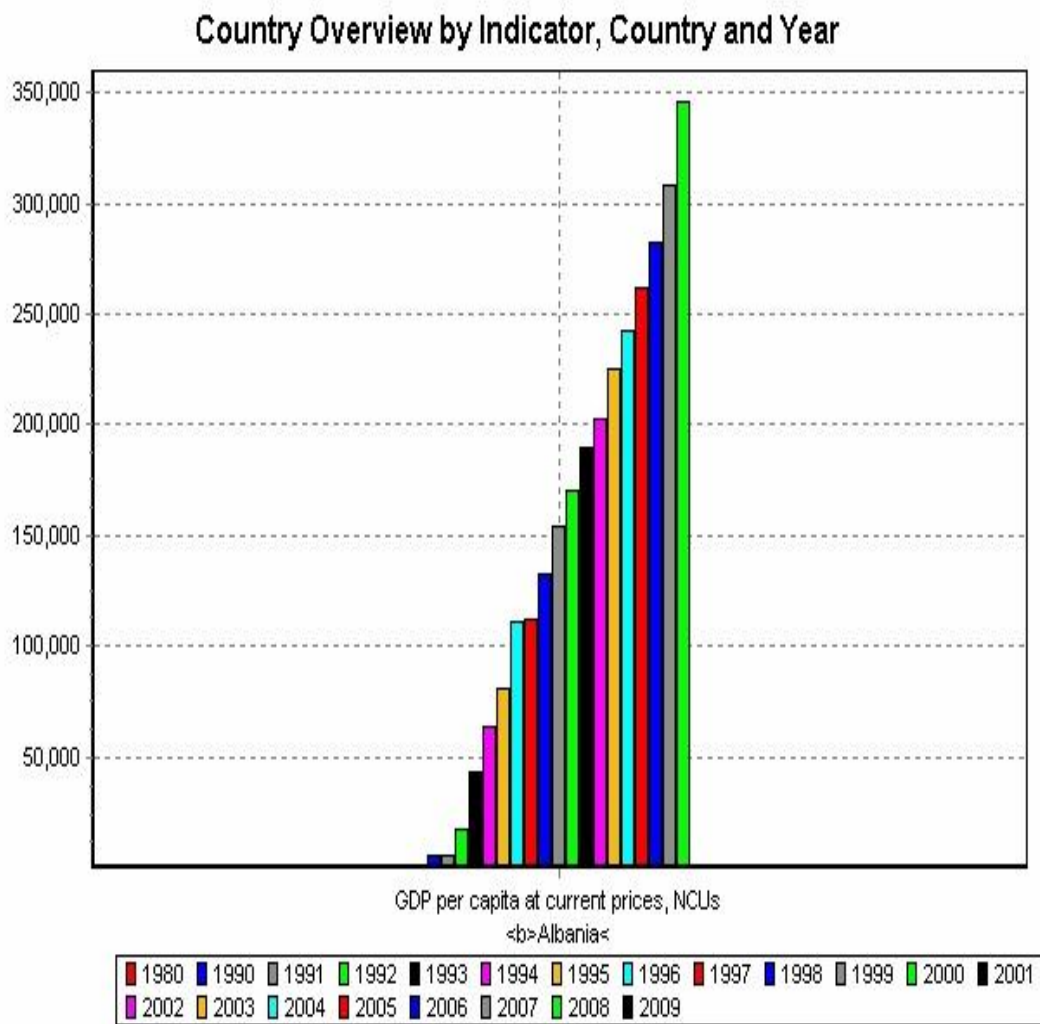
Unemployment Rate by Country and Year

61

⁶¹ <http://w3.unece.org>

Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ⁶²

⁶²<http://w3.unece.org>

ΠΓΔΜ

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.) έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1991 κατόπιν του διαμελισμού της πρώην Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Είναι ηπειρωτική χώρα των κεντρικών Βαλκανίων και βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Βρίσκεται μεταξύ της Σερβίας, της Αλβανίας, της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, καταλαμβάνοντας συνολική έκταση 25.333 τετραγωνικών χιλιομέτρων (ξηρά: 24.856 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ύδατα: 477 τετραγωνικά χιλιόμετρα). Επίσης ο συνολικός της πληθυσμός είναι 2.066.718⁶³.

Ως προς το θρήσκευμα της (σύμφωνα με την απογραφή του 2002) το 64,7% του πληθυσμού είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και το 33,3% Μουσουλμάνοι. Το 0,3% ανήκει σε άλλες χριστιανικές ομολογίες, ενώ το 1,63% τοποθετείται σε άλλα δόγματα.

Η χώρα αναφέρεται συχνά ως «Μακεδονία» εκτός Ελλάδος, πράγμα που προκαλεί σύγχυση με το ελληνικό γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας ή την ευρύτερη περιοχή της λεγόμενης γεωγραφικής Μακεδονίας. Στην Ελλάδα αναφέρεται ανεπισήμως από συγκεκριμένους κύκλους ενίοτε ως Δημοκρατία των Σκοπίων, Σκόπια, κράτος των Σκοπίων, ΠΓΔΜ ή με την αγγλική συντομογραφία FYROM, η οποία χρησιμοποιείται και από πολλά κράτη και όλους τους διεθνείς οργανισμούς, όπως η

---

⁶³ <http://el.wikipedia.org>

Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο πολλά κράτη την έχουν αναγνωρίσει και με το αμφισβητούμενο συνταγματικό της όνομα, όσον αφορά στις διμερείς τους σχέσεις επικοινωνίας, ενώ σε διεθνές επίπεδο συνεχίζουν να χρησιμοποιούν τη διεθνή ονομασία FYROM.

Η ΠΓΔΜ είναι από τον Δεκέμβριο του 2005, η χώρα που της δόθηκε πιο πρόσφατα επίσημη υποψηφιότητα προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διπλωματικά ζητήματα της χώρας είναι η διαμάχη με την Ελλάδα σχετικά με τη χρήση του ονόματος Μακεδονία και οι ψυχρές σχέσεις με τη Βουλγαρία. Αν και συμμετείχε στη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ στο Βουκουρέστι στις 2 Απριλίου του 2008, η ΠΓΔΜ δεν έλαβε τελικά πρόσκληση για την ένταξή της στη συμμαχία λόγω της διαφωνίας με την Ελλάδα σχετικά με το όνομα.

Συγκεντρωτικά χαρακτηριστικά ΠΓΔΜ

Πρωτεύουσα :Σκόπια

Πληθυσμός: 3.639.453

Έκταση

Σύνολο 25.713 km² (148η), % Νερό 1,9 , Σύνορα 766 χμ.

Επίσημες γλώσσες: Σλαβομακεδονικά

Πολίτευμα: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Α.Ε.Π. (PPP)

Ολικό (2009) 18,646 δισ. \$

Κατά κεφαλή 4.281 \$

Πληθωρισμός: 1.7 (Ιανουάριος 2009)*

Νόμισμα : Δηνάριο ΠΓΔΜ (MKD)

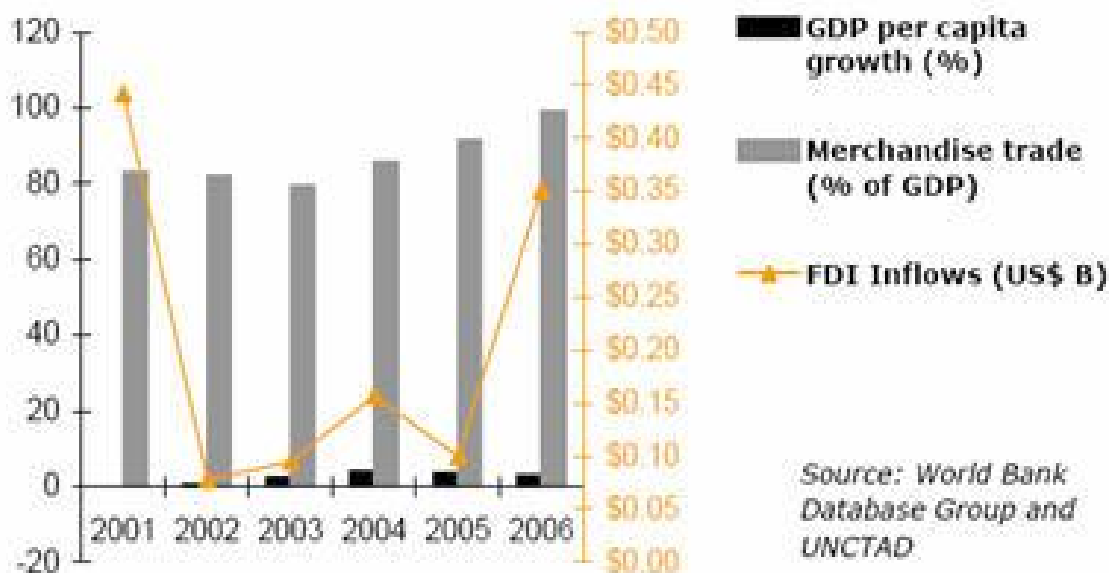
Συναλλαγματική ισοτιμία Ευρώ και Δηνάριο ΠΓΔΜ : 1 ευρώ = 61,6630 MKD
(02/07/2010)

*Η Στατιστική Υπηρεσία της ΠΓΔΜ κατέγραψε πληθωρισμό για τον Ιανουάριο 2009 ύψους 1,7%. Η πτώση του πληθωρισμού τον Ιανουάριο προκύπτει κυρίως ως αποτέλεσμα της υψηλής βάσης σύγκρισης του Ιανουαρίου του παρελθόντος έτους, όταν ο δείκτης άρχισε να σημειώνει ανοδική πορεία, για να φτάσει τελικά μέσα στο 2008 στο 8,7%. Η πραγματική όμως αύξηση του κόστους διαβίωσης επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η αξία του «καλαθιού της νοικοκυράς» για την αγορά τροφίμων και ποτών για μία τετραμελή οικογένεια τον Ιανουάριο του 2009, εκτιμώμενη σε τιμές λιανικής, ανήλθε στα 12,824 δηνάρια (περίπου 209 ευρώ), σημειώνοντας ελαφρά αύξηση σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του παρελθόντος έτους (12,030 δηνάρια). Επιπρόσθετα προς το κόστος διαβίωσης, άνοδο σημείωσαν και οι τιμές λιανικής, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 0,7% τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2008⁶⁴.

⁶⁴ <http://www.ebeth.gr>, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης

Εβδομαδιαίο ενημερωτικό δελτίο οικονομίας ΠΓΔΜ 14-02/02/2009

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Π.Γ.Δ.Μ.⁶⁵

Παρατηρείται από το άνωθεν ραβδόγραμμα ότι από το 2001-2002 οι ΑΞΕ στην ΠΓΔΜ μειώνονται, όμως από το 2002 και μετά έχουμε αντιστροφή του αρνητικού κλίματος με τις ΑΞΕ συνεχώς να αυξάνονται, με μια μόνο μικρή μείωση την περίοδο 2004-2005.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι ελληνικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην ΠΓΔΜ κατέχουν την πρώτη θέση, με συνολικό ύψος επενδύσεων περίπου 985 εκατ. Ευρώ. Αν και παρατηρείται μία τάση φυγής μικρών ελληνικών επιχειρήσεων (κυρίως βιοτεχνιών), οι μεγάλοι Έλληνες επενδυτές παραμένουν ενεργοί στη χώρα.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία οι εξαγωγές της Ελλάδας στην ΠΓΔΜ από τον Ιανουάριο έως τον Αύγουστο του 2009 ανήλθαν σε 244,4 εκατ. ευρώ, ενώ οι εισαγωγές της χώρας μας από τη γείτονα κατά το ίδιο διάστημα ανήλθαν στα

⁶⁵ <http://www.fdi.net/>

143,3 εκατ. ευρώ. Ως αποτέλεσμα το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου έχει διαμορφωθεί στα 101,1 εκατ. ευρώ υπέρ της Ελλάδας.

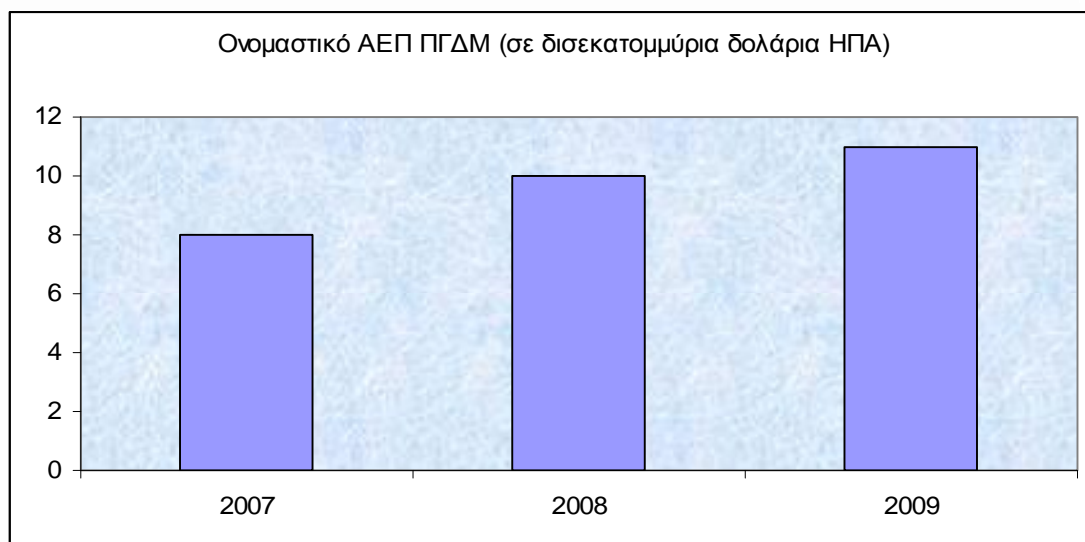
Πραγματικό ΑΕΠ Π.Γ.Δ.Μ.

Ονομαστικό ΑΕΠ⁶⁶

⁶⁶ <http://el.wikipedia.org>

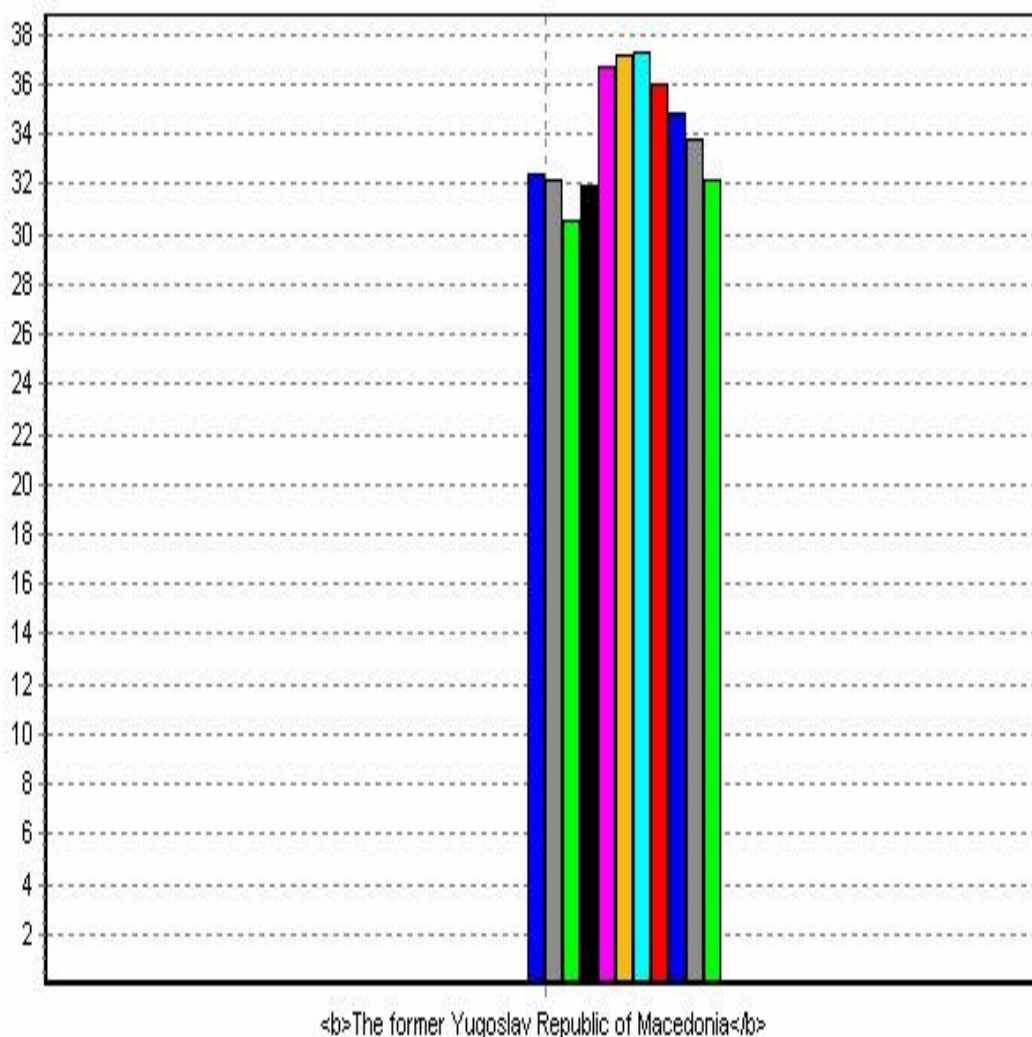

Ανεργία στην Π.Γ.Δ.Μ

Unemployment Rate former Yugoslav Republic of Macedonia

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
32.4	32.2	30.5	31.9	36.7	37.2	37.3	36.0	34.9	33.8	32.2

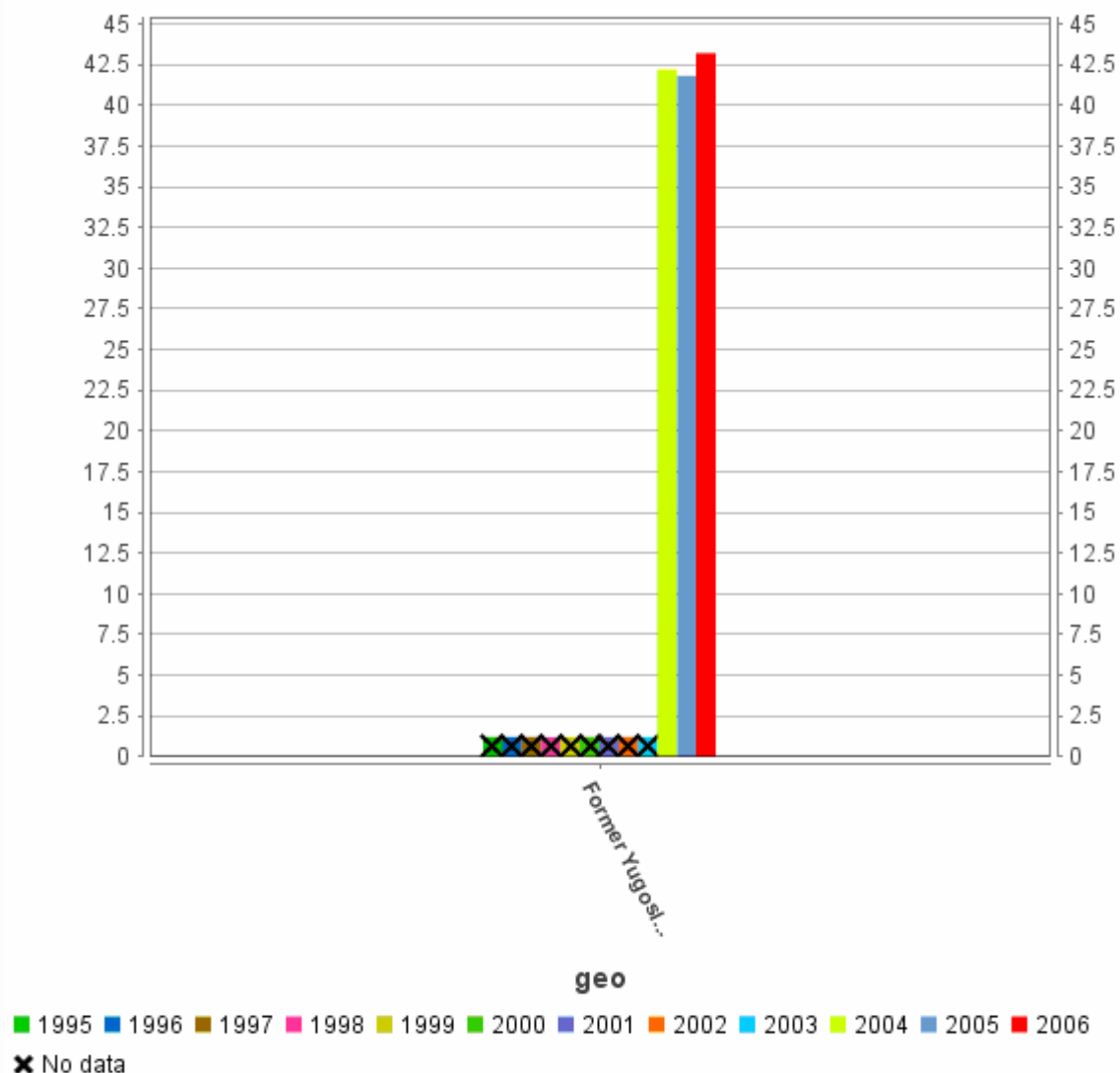
Unemployment Rate by Country and Year

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009						

Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

**Dispersion of regional GDP per inhabitant
in % of the national GDP per inhabitant**

Source of Data:: Eurostat

Σερβία

Η Σερβία, επίσημα Δημοκρατία της Σερβίας είναι μεσόγεια χώρα των κεντρικών Βαλκανίων. Πρωτεύουσα της είναι το Βελιγράδι. Συνορεύει βόρεια με την Ουγγαρία, δυτικά με την Κροατία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο και την Αλβανία, νότια με την Π.Γ.Δ.Μ. και ανατολικά με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Μέχρι τον Ιούνιο του 2006 ήταν μία από τις δύο δημοκρατίες που αποτελούσαν την ομοσπονδιακή Δημοκρατία Σερβία και Μαυροβούνιο.

Έχει πληθυσμό 7.379.339 κατοίκων και έκταση 77.474 τ.χμ. Αποτελείται από την κεντρική Σερβία, την περιοχή του Κοσόβου στο νότο, και τη Βοϊβοντίνα στο βορά. Η επαρχία του Κοσόβου, παρ' ότι είναι μέρος της Σερβίας, από τον πόλεμο του 1999 κι έπειτα είναι προτεκτοράτο του ΟΗΕ και de facto εκτός του ελέγχου των Σερβικών αρχών. Μετά από δημοψήφισμα που διεξήχθη στο Μαυροβούνιο η ένωση Σερβίας-Μαυροβούνιου διαλύθηκε, συνεπώς και η Σερβία πλέον αποτελεί ανεξάρτητη δημοκρατία. Η διαδικασία απόσχισης ανακοινώθηκε ότι θα διαρκέσει δύο έως τρεις μήνες από την ημέρα του δημοψηφίσματος (21 Μαΐου 2006). Στις 5 Ιουνίου 2006, η Σερβία επίσημα κήρυξε τη διάλυση της Ομοσπονδίας με το Μαυροβούνιο⁶⁷.

Συγκεντρωτικά στοιχεία για Σερβία

---

⁶⁷ <http://el.wikipedia.org>

Πρωτεύουσα: Βελιγράδι

Πληθυσμός: 7.365.507

Έκταση Σύνολο: 88.361 km², % Νερό 0,13, Σύνορα 2.026 χμ

Επίσημη γλώσσα: Σέρβικα

Πολίτευμα :Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

ΑΕΠ Ολικό (2009) 77,800 δισ. \$

Κατά κεφαλή 10.540 \$

Ολικό (2009) 42,385 δισ. \$

Πληθωρισμός: 2% (πρώτο τρίμηνο 2010)*

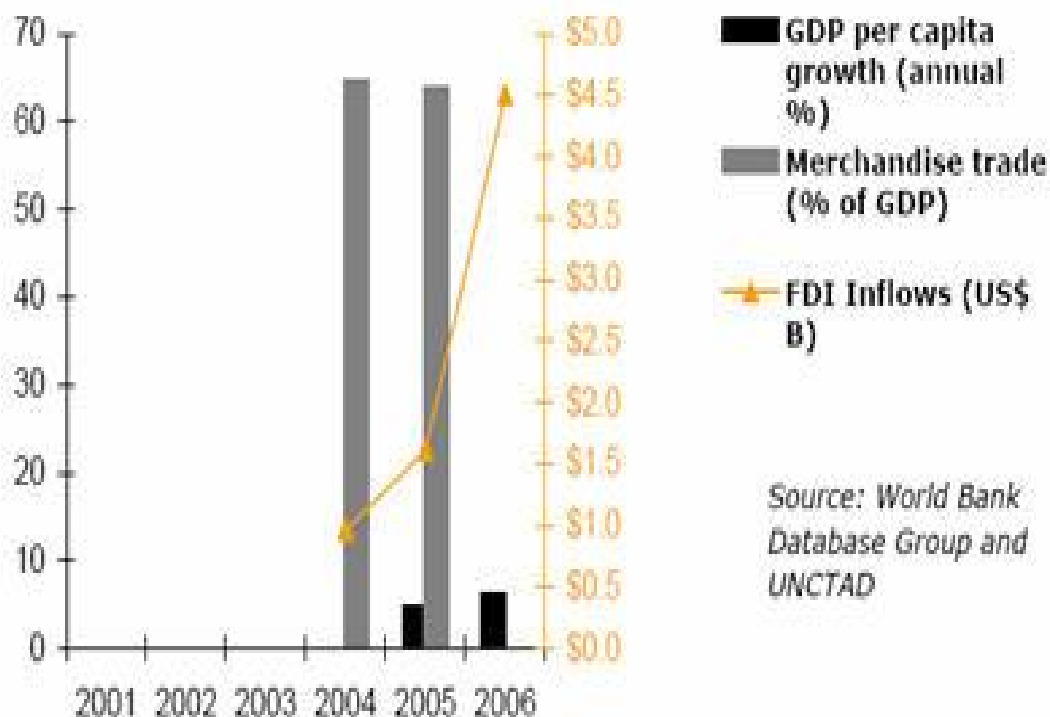
Νόμισμα: Σερβικό δηνάριο (RSD)

Συναλλαγματική ισοτιμία Ευρώ και Σερβικού Δηναρίου (RSD): 1 ευρώ = 105,2922 RSD (16/09/2010)

* Στη Σερβία ο πληθωρισμός καταγράφηκε στο 2% κατά το πρώτο τρίμηνο του 2010, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, στο Βελιγράδι. Ωστόσο, το ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού ξεπέρασε το 4%, ενώ η κατάσταση γίνεται δυσκολότερη από τις μειώσεις των αποδοχών των εργαζομένων, αλλά και από την έλλειψη οικονομικής ρευστότητας, που ταλαιπωρεί τη σερβική αγορά.⁶⁸

⁶⁸ www.express.gr ΕΞΠΡΕΣ Ημερήσια Οικονομική Εφημερίδα άρθρο 13/04/2010

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Σερβία

Παρατηρείται από το άνωθεν ραβδόγραμμα ότι από το 2004-2006 οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Σερβία αυξάνονται .

Κατά το 2009 οι ελληνικές επενδύσεις στη Σερβία εκτιμάται ότι παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 30-40%, κόντρα στην οικονομική κρίση, ανερχόμενες σε περισσότερα από 65 εκατ. ευρώ .Για το 2010 αναμένεται περαιτέρω αύξηση του ελληνικού επενδυτικού ενδιαφέροντος λόγω της αναθέρμανσης της σερβικής οικονομίας. Είναι γεγονός ότι το ελληνικό συνολικό επενδυμένο κεφάλαιο ξεπερνά τα 2,5 δις. ευρώ, ενώ οι εταιρείες ελληνικών συμφερόντων απασχολούν περισσότερους από 25.000 εργαζόμενους.

Ως προς τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων στη Σερβία αυτές ανήλθαν στο εννεάμηνο του 2009 σε 137,9 εκατ. ευρώ, ενώ οι εξαγωγές σερβικών προϊόντων κατά το ίδιο διάστημα στη χώρα μας διαμορφώθηκαν σε 85,5 εκατ. ευρώ, με το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου να είναι θετικό για την Ελλάδα κατά 52,4 εκατ. ευρώ. Τα δύο αυτά μεγέθη παρουσιάζουν μείωση κατά 22,9% και 34,7%, σε σχέση με το 2008⁶⁹.

Ονομαστικό ΑΕΠ Σερβίας

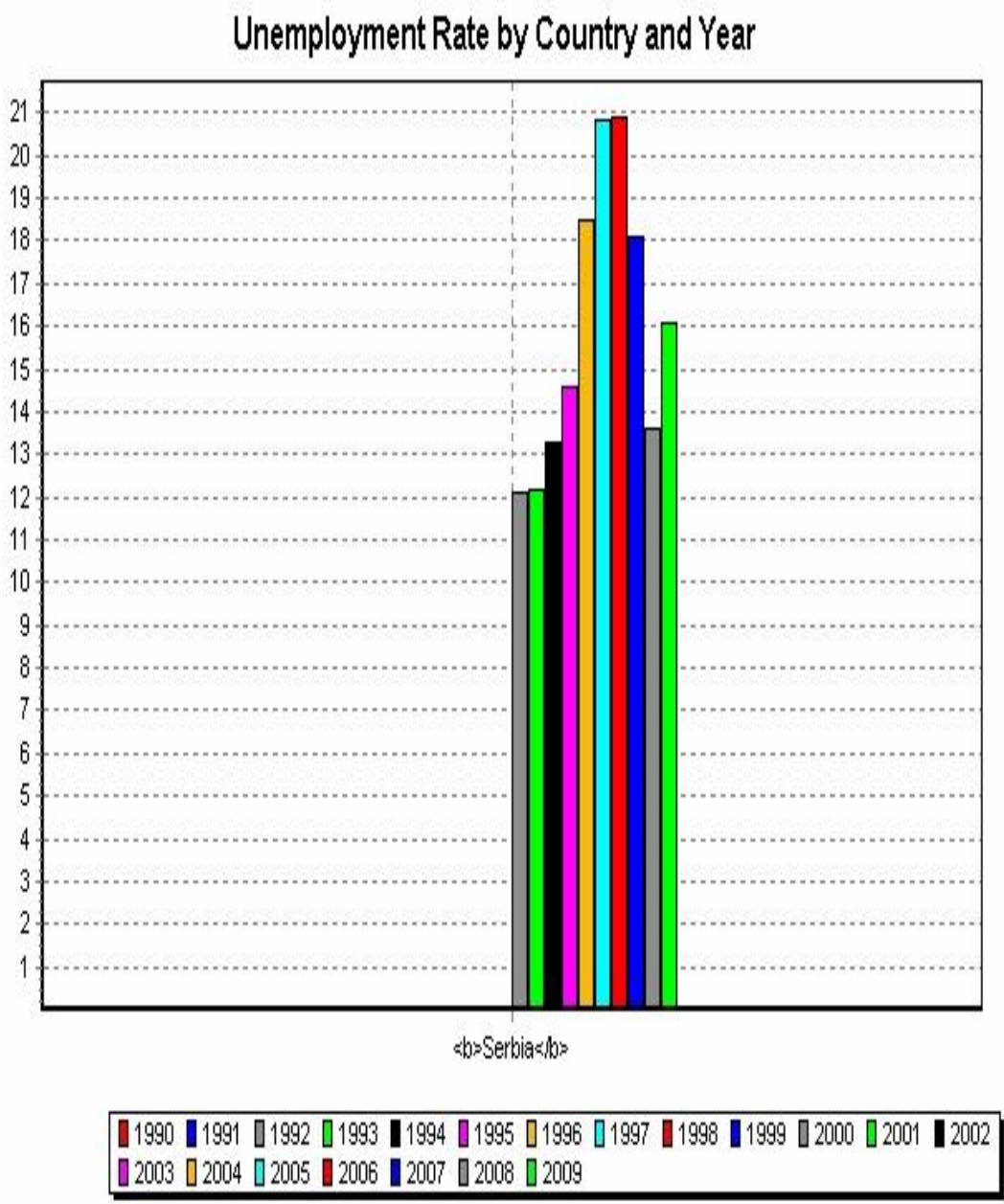
Ανεργία στη Σερβία

Unemployment Rate Serbia

Χρόνος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ανεργία (%)	12.1	12.2	13.3	14.6	18.5	20.8	20.9	18.1	13.6	16.1

⁶⁹ www.voria.gr/. Οικονομική ηλεκτρονική εφημερίδα της Βόρειας Ελλάδας. άρθρο: Παραμένουν δυνατές οι ελληνικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια-Αναθερμαίνεται το ενδιαφέρον των Ελλήνων επενδυτών 31/01/2010

Source: UNECE Statistical Database, compiled from national and international official sources.

Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο είναι ανεξάρτητο κράτος από το 2006, με πληθυσμό 672.180 (σύμφωνα με εκτίμηση του 2009). Στο βορρά συνορεύει με την Κροατία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ανατολικά με τη Σερβία, νότια με την Αλβανία και δυτικά βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα. Ήταν η δεύτερη και μικρότερη συνιστώσα της Ομοσπονδίας Σερβίας-Μαυροβουνίου, διαδόχου κράτους της Γιουγκοσλαβίας. Το δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 21 Μαΐου 2006 είχε σαν αποτέλεσμα (με 55,4% των ψήφων) την ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου από την ομοσπονδία με τη Σερβία, κάτι που αποδέχθηκε και η ίδια. Η χώρα έγινε ανεξάρτητη στις 3 Ιουνίου 2006 και το 192ο μέλος του ΟΗΕ στις 28 Ιουνίου 2006. Στις 11 Μαΐου του 2007 έγινε επίσης το 47ο μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Πρωτεύουσα είναι η Ποντγκόριτσα. Το 80% περίπου του πληθυσμού αυτοπροσδιορίζεται ως Μαυροβούνιοι και Σέρβοι, το 5% Αλβανοί ενώ το υπόλοιπο 15% είναι Σλάβοι μουσουλμάνοι που κατοικούν στην περιοχή Σαντζάκ, η οποία βρίσκεται μισή στο Μαυροβούνιο και μισή στη Σερβία⁷⁰.

Θρήσκευμα: Η Ορθόδοξη Εκκλησία του Μαυροβουνίου, είναι μία Εκκλησία που δεν υπάγεται σε Εκκλησιαστικό κανόνα και δρα στο Μαυροβούνιο και στους μαυροβουνιακούς μεταναστευτικούς κύκλους, κυρίως στη βόρεια σερβική επαρχία της

---

⁷⁰ <http://el.wikipedia.org>

Βοϊβοντίνα. Θεωρεί ότι είναι η μόνη νόμιμη Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία στο Μαυροβούνιο και ισχυρίζεται ότι όλη η Ορθόδοξη Χριστιανική περιουσία του Μαυροβουνίου, η οποία ανήκει στη Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία, ανήκει σε αυτήν. Ωστόσο, δεν είναι αναγνωρισμένη διεθνώς από τους ορθοδόξους θεολογικούς κύκλους. Στο ίδιο το Μαυροβούνιο επικρατεί η Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Συγκεντρωτικά στοιχεία για Μαυροβούνιο

Πρωτεύουσα: Ποντγκόριτσα

Πληθυσμός: 672.180

Έκταση Σύνολο: 13.812 km², % Νερό 1,5 Σύνορα 625χμ

Επίσημη γλώσσα :Μαυροβουνιακά

Πολίτευμα: Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

ΑΕΠ Ολικό (2009) 6,781 δις. \$

Κατά κεφαλή 10.833 \$

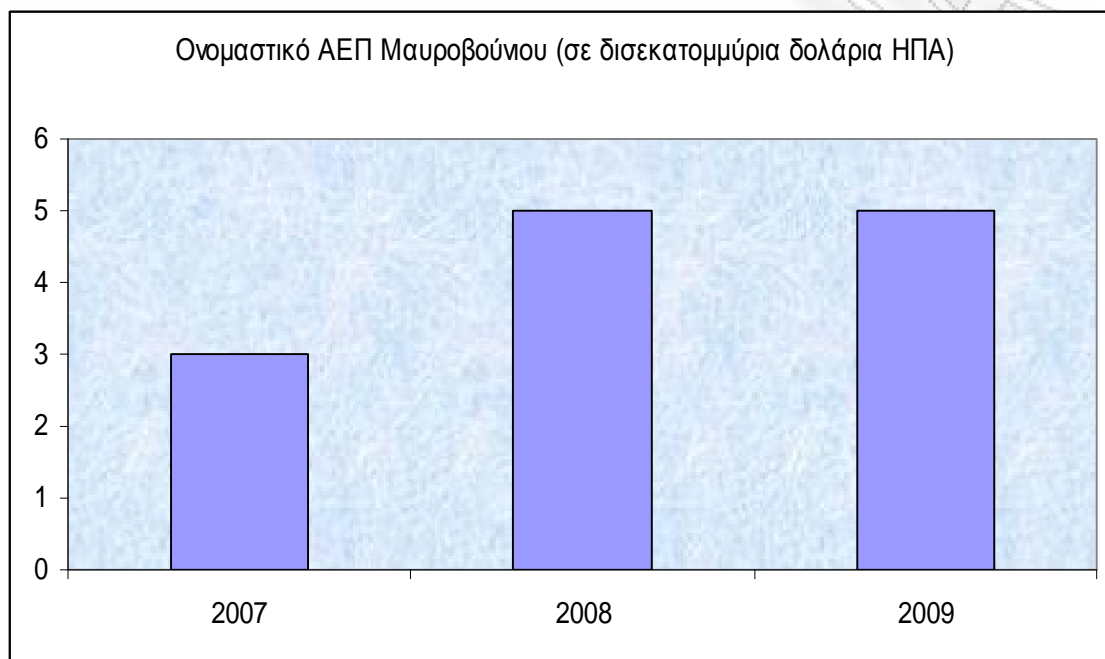
Ολικό (2009) 4,444 δις. \$

Πληθωρισμός: 3.9 (2009) ⁷¹

Νόμισμα : Ευρώ

⁷¹ <http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/217-montenegro-gdp-country-report.html>

Ονομαστικό ΑΕΠ Μαυροβούνιου

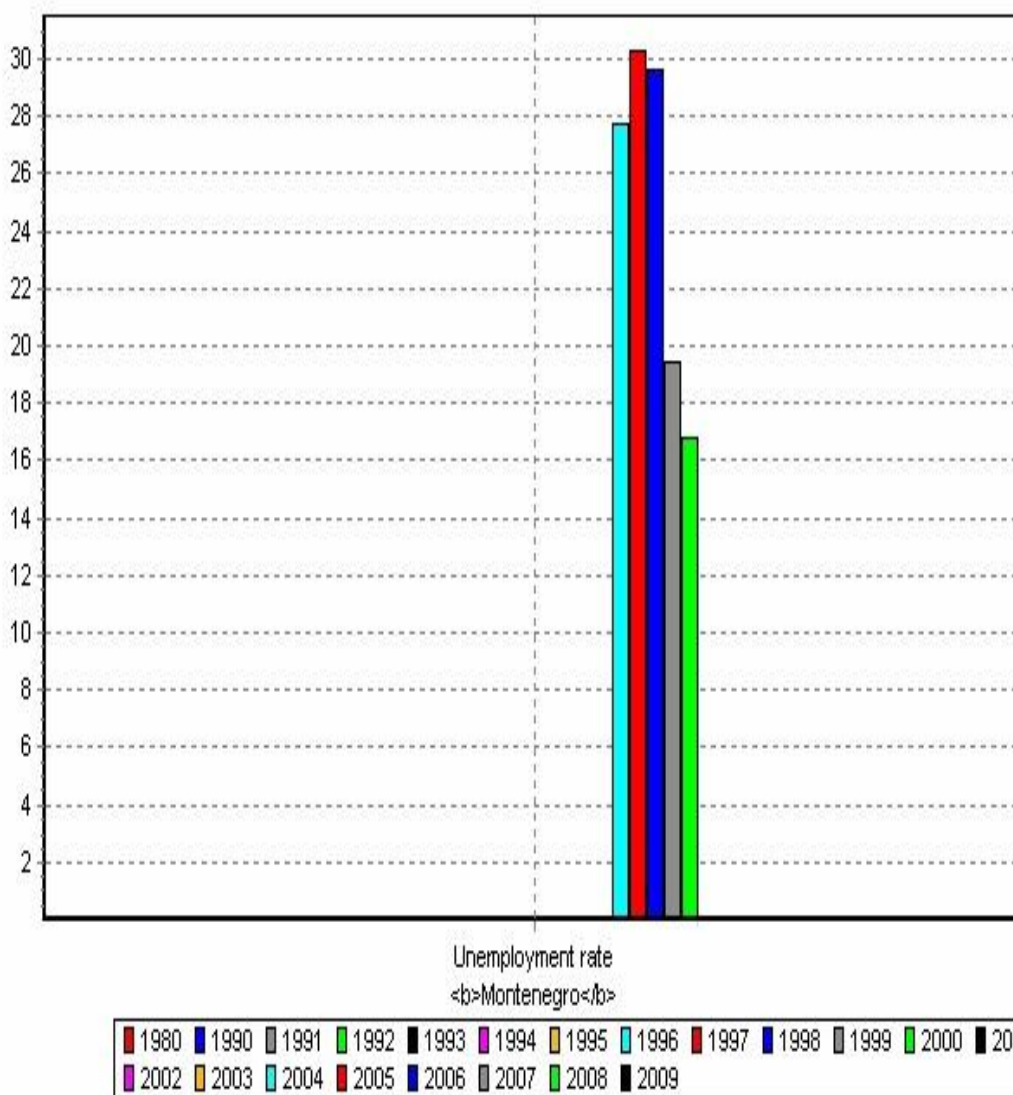
Ανεργία Μαυροβούνιου

Unemployment Rate Montenegro

2004	2005	2006	2007	2008
27.7	30.3	29.6	19.4	16.8

Source: UNECE Statistical Database, compiled from national and international official sources.

Country Overview by Indicator, Country and Year

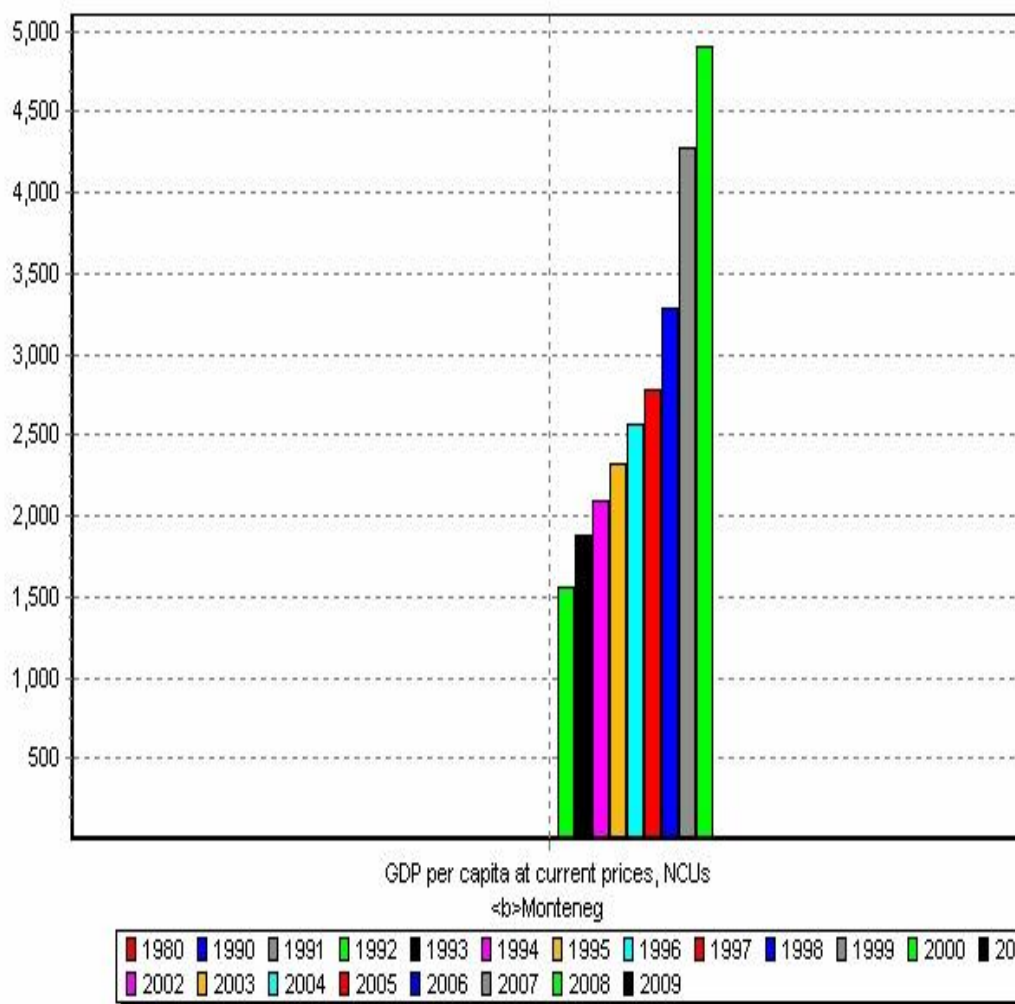

72

Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ Μαυροβούνιου

⁷² Source: UNECE Statistical Database, compiled from national and international official sources.

Country Overview by Indicator, Country and Year

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κεφάλαιο 3: Όμιλος Ελληνικών Πετρελαίων

Η Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. ιδρύθηκε το 1998 και κατέχει ηγετική θέση στον ενεργειακό τομέα στην περιοχή της Ν. Α. Ευρώπης, με σημαντική παρουσία σε έντεκα χώρες και σε ολόκληρη την ενεργειακή αλυσίδα. Οι μετοχές της διαπραγματεύονται στα Χρηματιστήρια Αθηνών (ATHEX: ELPE) και Λονδίνου.

Ο Όμιλος των Ελληνικών Πετρελαίων είναι ένας δυναμικός Όμιλος με συνεχή κερδοφορία και στέρεες βάσεις, που πρωταγωνιστεί στις ενεργειακές εξελίξεις στην Ελλάδα, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Σταδιακά μετεξελίχθηκε από πετρελαϊκή σε ενεργειακή δύναμη και αυτό συνοδεύτηκε από διεθνείς δραστηριότητες, συμμαχίες και επεκτάσεις, καθώς επίσης και από ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα που εστίαζε σε νέους τομείς με επιλεγμένες κερδοφόρες επενδύσεις⁷³.

Η δραστηριοποίηση του Ομίλου είναι στους εξής τομείς :

- Εμπορία προϊόντων πετρελαίου συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών πωλήσεων.
- Δύλιση αργού πετρελαίου και διάθεση καυσίμων.
- Παραγωγή και εμπορία πετροχημικών και χημικών.
- Έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων.
- Παραγωγή και εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της Elpedison, την από κοινού εταιρεία (50/50) με την Ιταλική Edison.
- Συμμετοχή στο φυσικό αέριο, μέσω της κατά 35% συμμετοχή στη ΔΕΠΑ ΑΕ.
- Παροχή μελετών και τεχνικών υπηρεσιών για τεχνικά έργα συναφή με θέματα υδρογονανθράκων.

⁷³ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

- Συμμετοχή στη μεταφορά αργού πετρελαίου και προϊόντων (αγωγοί, θαλάσσιες μεταφορές).

Το επενδυτικό πρόγραμμα του Ομίλου περιλαμβάνει επενδύσεις κυρίως στον τομέα διύλισης, στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και επενδύσεις επέκτασης των διεθνών δραστηριοτήτων του, με προτεραιότητα στην Ν. Α. Ευρώπη και ειδικότερα στο χώρο των Βαλκανίων.

Η μητρική Εταιρία ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. είναι άμεσα ή έμμεσα ο μοναδικός ή ο πλειοψηφών μέτοχος των θυγατρικών και συνδεδεμένων εταιριών, με άσκηση διοίκησης. Κάθε εταιρία διαθέτει το δικό της διοικητικό συμβούλιο και σχήμα διοίκησης, αλλά τα επενδυτικά προγράμματα, η χρηματοοικονομική διαχείριση και οι ετήσιοι προϋπολογισμοί ελέγχονται κεντρικά από υπηρεσίες της μητρικής εταιρίας. Οι θυγατρικές και συνδεδεμένες επιχειρήσεις υποβάλλουν στη μητρική εταιρία τα αποτελέσματά τους.

Ο Όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια είναι ο μεγαλύτερος βιομηχανικός και εμπορικός Όμιλος στην Ελλάδα, με σύνολο ενεργητικού €5.763 εκ. και σύνολο ιδίων κεφαλαίων €2.508 εκ. την 31.12.2009, ενώ ο κύκλος εργασιών και η καθαρή κερδοφορία ανήλθαν σε €6.757 εκ. και €175 εκ. αντίστοιχα το 2009. Αποτελεί μια πλήρως καθετοποιημένη πετρελαϊκή επιχείρηση, με υψηλής ποιότητας χαρτοφυλάκιο δραστηριοτήτων, που καλύπτει ολόκληρη την παραγωγική αλυσίδα ενέργειας.

Προϊόντα και υπηρεσίες

-Στη βιομηχανία

Η ελληνική βιομηχανία και βιοτεχνία τροφοδοτούνται και αναπτύσσονται με πετρελαϊκά καύσιμα. Ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε εγκατάστασης χρησιμοποιείται ντίζελ κίνησης, βιομηχανικό μαζούτ και βιομηχανικά υγραέρια (προπάνιο, βουτάνιο και μίγμα). Οι γεωργικές εγκαταστάσεις κάνουν χρήση όλο το χρόνο αγροτικού πετρελαίου. Η ΔΕΗ βασίζεται σε αξιοσημείωτο ποσοστό στο πετρέλαιο, τόσο στις δύο μεγάλες μονάδες του Λαυρίου και του Αλιβερίου, που καταναλίσκουν μαζούτ, όσο και στις μικρότερες μονάδες των νησιών (Κρήτη, Δωδεκάνησα, Αιγαιοπελαγίτικα νησιά) που χρησιμοποιούν μαζούτ ειδικών προδιαγραφών και ντίζελ⁷⁴.

Μέρος της ελληνικής βιομηχανίας χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη τα χημικά προϊόντα της Ελληνικά Πετρέλαια: Πολυπροπυλένιο και PVC ως πρώτη ύλη, αλλά και διαλύτες (εξάνιο και petroleum spirit).

-Στο δρόμο

Όλα τα είδη καυσίμων που απαιτούνται από την ελληνική αγορά παράγονται από την Ελληνικά Πετρέλαια, σύμφωνα με τις ελληνικές προδιαγραφές και σύμφωνα με όλες τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες. Παράγονται και κυκλοφορούν:

- Αμόλυβδη βενζίνη 95 Οκτανίων (σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο EN-228)
- Αμόλυβδη βενζίνη 96 Οκτανίων με υποκατάστατο μολύβδου για τα παλαιάς τεχνολογίας οχήματα
- Αμόλυβδη βενζίνη 100 Οκτανίων με μηδενικό θείο

⁷⁴ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

- Ντήζελ κίνησης (σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο EN-590)
- Υγραέριο κίνησης (σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο EN-589)

Επιπροσθέτως τα Ελληνικά Πετρέλαια παρέχουν προϊόντα και για τον ίδιο τον δρόμο όπως για παράδειγμα:

Άσφαλτος δύο ποιότητων για διαφορετικούς τύπους οδοστρωμάτων διατίθεται σε Βορρά και Νότο από τα διυλιστήρια της ΕΛ.ΠΕ.

-Στον αέρα

Τα αεροπορικά καύσιμα, JA-1 και JP-8, παράγονται στα τρία διυλιστήρια, σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές AFQRJOS και DEFENCE STANDARD 91-91 και τροφοδοτούν όλα τα αεροδρόμια της χώρας. Ειδικότερα το Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» τροφοδοτείται απευθείας με αγωγό από το Διυλιστήριο Ασπροπύργου.

-Στη θάλασσα

Και από τα τρία διυλιστήρια της Ελληνικά Πετρέλαια διατίθεται μια πλήρης σειρά ειδικών ναυτιλιακών καυσίμων, με στόχο την πλήρη εξυπηρέτηση όλων των ειδών των σκαφών που ελλιμενίζονται στη χώρα.

Πιο συγκεκριμένα διατίθενται:

Μαζούτ για ποντοπόρα πλοία (No 1 και No 3)

Μαζούτ για την ακτοπλοΐα (No 1 και No 3)

Marine diesel

Ναυτιλιακό πετρέλαιο με χαμηλό θείο (0,2% και 0,005%).

-Στο σπίτι

Η Ελληνικά Πετρέλαια τροφοδοτεί τα νοικοκυριά με πετρέλαιο θέρμανσης, με υγραέριο (προπάνιο, βουτάνιο και μείγμα) καθώς επίσης και με κηροζίνη θέρμανσης.

Ιστορική Αναδρομή

Το 1998 η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (Δ.Ε.Π.) μετονομάζεται σε Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και συγχωνεύεται με τις ΔΕΠ-ΕΚΥ, ΕΛ.Δ.Α. και ΕΚΟ (Διυλιστήρια και Χημικά). Η εμπορική ΕΚΟ συγχωνεύεται με την ΕΛΔΑ-Ε και μετονομάζεται σε ΕΚΟ-ΕΛΔΑ. Η Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. μεταβιβάζει στο Ελληνικό Δημόσιο το 85% των μετοχών της Δ.Ε.Π.Α. και μπαίνει στα Χρηματιστήρια Αθηνών και Λονδίνου, με διάθεση στην αγορά του 23% των μετοχών της. Ιδρύεται η DIAXON, βιομηχανία πλαστικών υλικών συσκευασίας στην Κομοτηνή. Η ΕΚΟ-ΕΛΔΑ εξαγοράζει την εταιρεία υγραερίου ΠΕΤΡΟΛΙΝΑ και την εταιρεία εμπορίας πετρελαιοειδών Γ. Μαμιδάκης.

1999: Ιδρύεται η ΕΛ.ΠΕ.Τ. - Βαλκανική Α.Ε. με μέτοχο πλειοψηφίας την Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. Η ΕΛ.ΠΕ.Τ. αγοράζει πλειοψηφικό πακέτο (54%) του διυλιστηρίου OKTA AD SKOPJE. Εξαγοράζεται το 75% της εμπορικής εταιρείας GLOBAL S.A. στην Αλβανία, η οποία προβαίνει σε σύσταση της ELDA PETROLEUM ALBANIA SH.P.K.⁷⁵.

2000: Το Ελληνικό Δημόσιο διαθέτει με δημόσια εγγραφή δεύτερο πακέτο μετοχών της Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. με παράλληλη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας. Η Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. αυξάνει τη συμμετοχή της στη Δ.Ε.Π.Α. στο 35%, στη GLOBAL στο 86,4% και στην OKTA, μέσω ΕΛ.ΠΕ.Τ. στο

---

⁷⁵ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

69,5%. Συμμετέχει με 34% στην Εταιρία Αγωγού Καυσίμων Αεροδρομίου Αθηνών και με 25% (μέσω ΕΚΟ-ΕΛΔΑ) στη SAFCO A.E.

2001 :Συστήνεται η Hellenic Petroleum International A.G. ως 100% θυγατρική της Ελληνικά Πετρέλαια A.E. με έδρα τη Βιέννη Αυστρίας και μετοχικό κεφάλαιο 70.000 ευρώ.

2002: Η Εταιρεία αυξάνει το ποσοστό συμμετοχής στην GLOBAL στο 99,96%. Συστήνεται η Ελληνικά Πετρέλαια - Ποσειδών Ναυτική Εταιρία ως 100% θυγατρική της Ελληνικά Πετρέλαια A.E. Γίνεται η εξαγορά του 54,35% των μετοχών της JUGOPETROL AD KOTOR και του 100% της BP CYPRUS, η οποία μετονομάζεται σε Hellenic Petroleum Cyprus. Η θυγατρική ΕΚΟ- ΕΛΔΑ A.B.E.E. προχωρεί στη σύσταση της ΕΚΟ-YU-AD-BEOGRAD και της ΕΚΟ ELDA BULGARIA EAD για επέκταση της εμπορικής της δραστηριότητας στη Σερβία και τη Βουλγαρία αντίστοιχα⁷⁶.

2003: Δι' απορροφήσεως η εταιρεία ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ A.E.B.E. συγχωνεύεται με την Ελληνικά Πετρέλαια A.E. και συστήνονται οι θυγατρικές εταιρείες Ενεργειακή Θεσσαλονίκης, με σκοπό την κατασκευή εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η Ελληνικά Πετρέλαια A.E. – Απόλλων Ναυτική Εταιρεία και η ΕΚΟ ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ A.E. Επίσης, αναπτύσσεται κοινοπραξία της με τις εταιρείες WOODSIDE ENERGY της Αυστραλίας (45%) και REPSOL της Ισπανίας (35%) για την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων σε περιοχές της Λιβύης.

2004: Ο Όμιλος, μέσω της θυγατρικής του Εταιρείας ΕΛ.Π.ΕΤ. Βαλκανική, αυξάνει το ποσοστό του στην εταιρεία ΟΚΤΑ AD SKOPJE της Π.Γ.Δ.Μ. από 69,5%

⁷⁶ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

στο 81,51% με αύξηση κεφαλαίου της τελευταίας, κατά την οποία παραιτήθηκαν των σχετικών δικαιωμάτων τους οι λοιποί μέτοχοι.

2005: Ολοκληρώνεται και μπαίνει σε εμπορική λειτουργία η ηλεκτροπαραγωγική μονάδα στο Βιομηχανικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Την ίδια χρονιά συστήνονται η Hellenic Petroleum Finance PLC, με σκοπό την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και η Ελληνικά Πετρέλαια Διεθνής Συμβουλευτική Α.Ε.

2006: Εγκρίνεται η σύσταση της θυγατρικής εταιρείας με την Επωνυμία Ελληνικά Πετρέλαια Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας Α.Ε., με σκοπό την παραγωγή, διάθεση και εμπορία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μέσω της νέας αυτής θυγατρικής εταιρείας, η Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. συμμετέχει με ποσοστό 25% στην εταιρεία BIONTIZEΛ Α.Ε., η οποία πρόκειται να ιδρύσει στην Ελλάδα μονάδα παραγωγής βιοντίζελ μαζί με τις εταιρείες: ΒΙΟΧΑΛΚΟ Α.Ε., ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε και PRIMA ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ Α.Ε.Β.Ε.Ε. με ποσοστό 25% η κάθε μία.

2007: Το 2007 υπογράφεται Μνημόνιο Συνεργασίας στον τομέα ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ της μητρικής εταιρείας Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και της ιταλικής EDISON SPA. Το εν λόγω μνημόνιο προβλέπει την ίδρυση κοινής εταιρείας (Joint Venture) μεταξύ των δύο Ομίλων, με στόχο τη δημιουργία ενός σύνθετου ενεργειακού χαρτοφυλακίου, δυναμικότητας 1.500MW-2.000MW. Στον τομέα Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων υπογράφονται δύο συμβάσεις παραχωρήσεων στην Αίγυπτο, στις περιοχές West Obayed και Mesaha της Δυτ. Ερήμου.

2008: Στον τομέα Εμπορίας Χημικών, επιτυγχάνεται σημαντική συμφωνία μεταξύ της Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και της INEOS CHLORVINYLS, μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής χλωρίου-αλκαλικών στην Ευρώπη, για διανομή

ρητινών στην Ελλάδα. Ολοκληρώνεται η συμφωνία μεταξύ της Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και της EDISON SPA στον τομέα της παραγωγής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας. Επίσης, μεταβιβάζονται τα δικαιώματα έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων στη Λιβύη στον Γάλλο-Βελγικό ενεργειακό όμιλο GDF Suez. Στον τομέα της εμπορίας πετρελαιοειδών στο εξωτερικό, πραγματοποιείται η εξαγορά του 100% της Opet Aygaz Bulgaria EAD στη Βουλγαρία, ενισχύοντας έτσι την ανάπτυξη του χαρτοφυλακίου εμπορίας του Ομίλου στη Ν.Α. Ευρώπη.

2009: Ολοκληρώθηκε από τον Όμιλο η εξαγορά της BP Hellas Α.Ε., η οποία στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Ελληνικά Καύσιμα Α.Ε.Ε. Η εταιρεία δραστηριοποιείται στη λιανική εμπορία καυσίμων εδάφους στην Ελλάδα, καθώς και στον τομέα εμπορικών και βιομηχανικών πελατών και διαθέτει περίπου 1.200 πρατήρια καυσίμων και αποθηκευτικούς χώρους δυναμικότητας 170.000 m³.

Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε

Αναστάσιος Γιαννίτσης	Πρόεδρος Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ.
Ιωάννης Κωστόπουλος	Διευθύνων Σύμβουλος Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ.
Θεόδωρος-Αχιλλέας Βάρδας	Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Δημόκριτος Άμαλλος	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Γεώργιος Καλλιμόπουλος	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Αλέξανδρος Κατσιώτης	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Δημήτριος Λάλας	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Γεράσιμος Λαχανάς	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ
Αναστάσιος Μπάνος	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ.

Αλέξιος Αθανασόπουλος	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ. (εκπρόσωπος των εργαζομένων)
Παναγιώτης Οφθαλμίδης	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ. (εκπρόσωπος των εργαζομένων)
Θεόδωρος Πανταλάκης	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ. (εκπρόσωπος των μετόχων της μειοψηφίας)
Σπυρίδωνας Παντελιάς	Μη Εκτελεστικό Μέλος Δ.Σ. (εκπρόσωπος των μετόχων της μειοψηφίας)

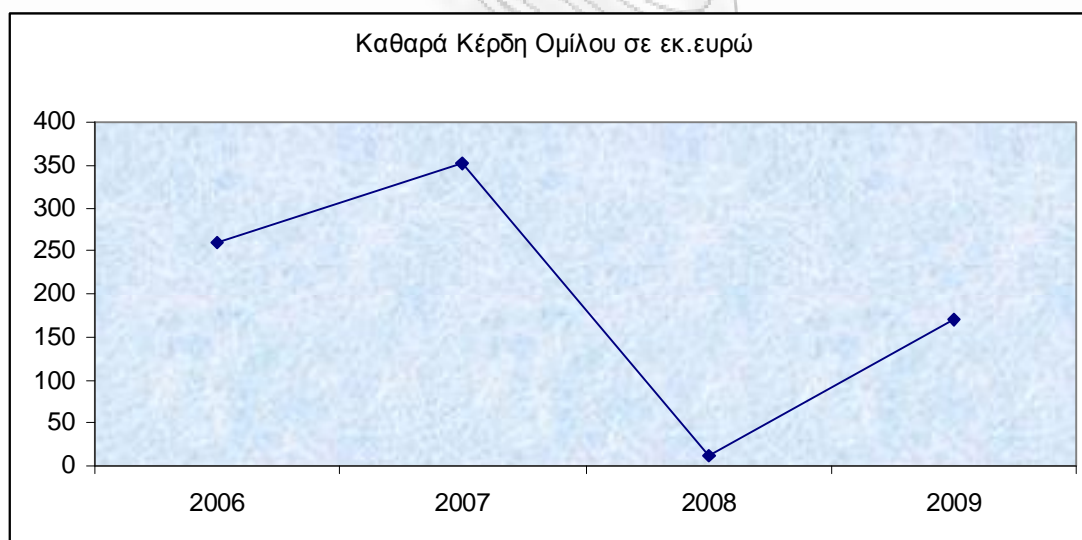
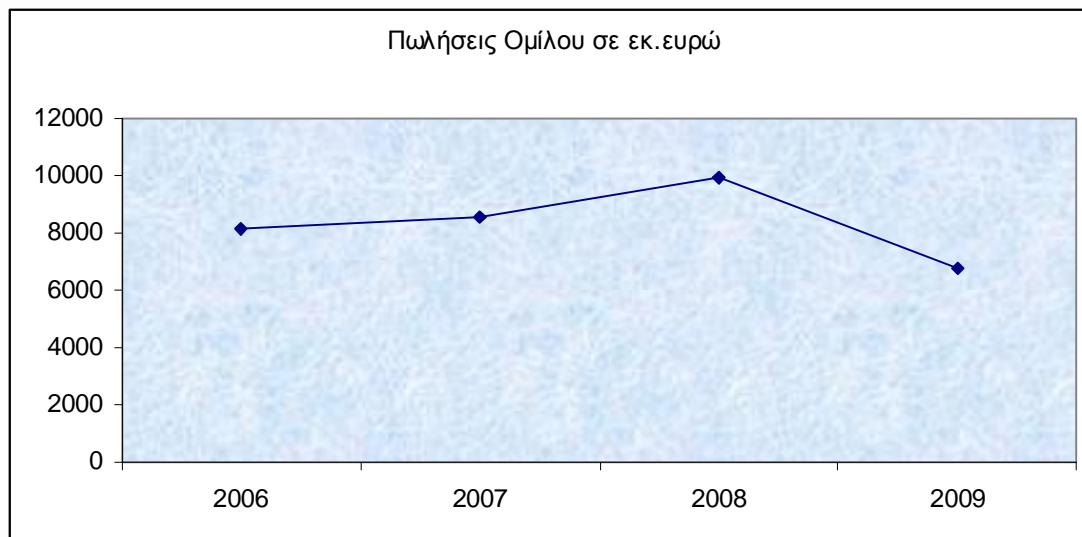
Κύρια Χρηματοοικονομικά Στοιχεία 2009

Κύρια Χρηματοοικονομικά Στοιχεία 2009	
Ποσά σε εκατ. €	
Κύκλος Εργασιών	6.757
ΕΒΙΤΔΑ	390
Καθαρά Κέρδη	175
Καθαρός Δανεισμός	1.419
Απασχολούμενα Κεφάλαια	3.927

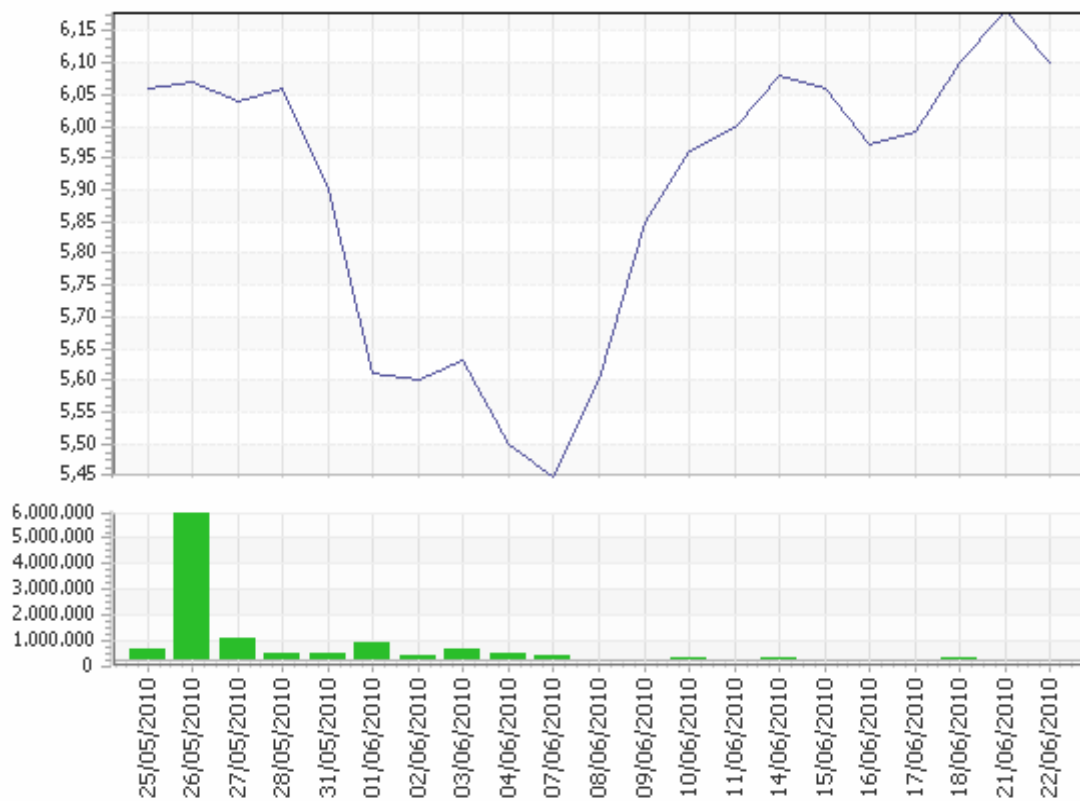
Κύρια Αποτελέσματα Χρήσης Ομίλου για τα έτη 2006-2009

Κύρια Αποτελέσματα Χρήσης Ομίλου

€ εκατ.	2006	2007	2008	2009
Πωλήσεις	8.121	8.528	9.953	6.757
Συγκρίσιμα κέρδη ΕΒΙΤΔΑ	526	458	459	362
Καθαρά Κέρδη	260	351	12	175
Συγκρίσιμα Καθαρά Κέρδη	277	232	204	150
Συγκρίσιμα Καθαρά Κέρδη ανά μετοχή (€)	0,91	0,76	0,67	0,49
Μέρισμα ανά μετοχή (€)	0,43	0,50	0,45	0,45

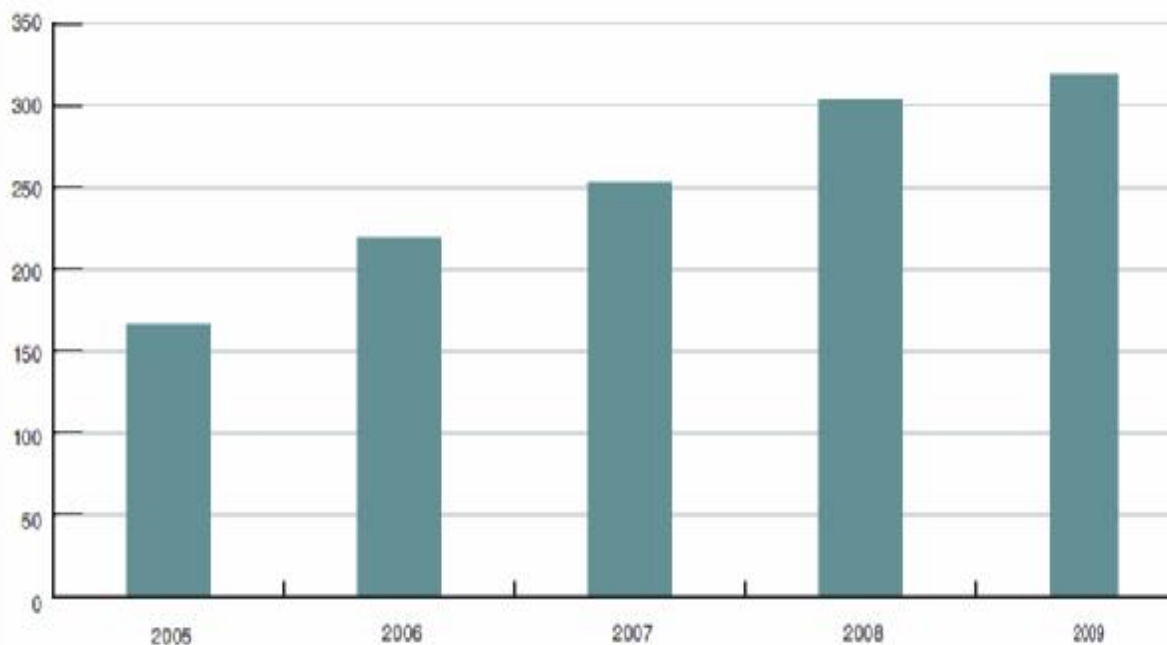
Διακύμανση τιμής μετοχής για περίοδο ενός μηνός (από 25/05/2010 – 22/06/2010)

Δίκτυα πρατηρίων στην Ν.Α. Ευρώπη

Εξέλιξη δικτύου πρατηρίων στη Ν.Α. Ευρώπη

Ο συνολικός αριθμός πρατηρίων με τα σήματα των εταιρειών του Ομίλου στο εξωτερικό ανήλθε σε 319 το 2009, αυξημένος κατά 6% από το τέλος του 2008.

Επιχειρηματικές Αρχές και Αξίες

- Προστασία και σεβασμός στο Περιβάλλον.
- Προτεραιότητα στην Ασφάλεια.
- Σεβασμός στον πελάτη.
- Κυρίαρχη έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα.
- Εστίαση στα αποτελέσματα.
- Διαφάνεια σε όλους τους τομείς.
- Συνεχής βελτίωση ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας.
- Έμφαση στην κοινωνική υπευθυνότητα (ΕΚΕ).
- Συνεχής ανάπτυξη τεχνογνωσίας.

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις του ομίλου Ελληνικών Πετρελαίων στα Βαλκάνια

Βουλγαρία

Η EKO Bulgaria EAD , με έδρα τη Σόφια Βουλγαρίας, ιδρύθηκε το 2002 και δραστηριοποιείται στην εμπορία προϊόντων πετρελαίου στην τοπική αγορά, στους εξής τομείς:

- Λιανικό εμπόριο μέσω δικτύου 73 πρατηρίων και 4 δεξαμενών πετρελαίου με το σήμα EKO σε όλη τη Βουλγαρία.
- Αποκλειστικός αντιπρόσωπος της σειράς καυσίμων ‘Kinitron’ (EKO Kinitron - Unleaded 100Speed, UNLEADED 95 Plus και Eurodiesel) στη χώρα.
- Λιανικό εμπόριο των λιπαντικών EKO.
- Όλα τα πρατήρια παρέχουν υπηρεσίες ‘Μικρής Αγοράς’, καφέ-εστιατορίου και πλυντηρίου αυτοκινήτων.

- Παραδόσεις σε βιομηχανικούς, γεωργικούς και εμπορικούς πελάτες.

Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου (31 Δεκεμβρίου 2009)	
Πρόεδρος	Απόστολος Ριζάκος
Αντιπρόεδρος	Χρήστος Τζιόλας
Εκτελεστικός Διευθυντής	Ιωάννης Πολυκανδριώτης
Μέλος	Γεράσιμος Στανίτσας
Μέλος	Ματθαίος Ματθαίου
Μέλος	Georgi Deyanov

Οικονομικά στοιχεία

Hellenic Petroleum Bulgaria (Holdings) Limited

Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2009

	Σημ.	2009 €	2008 €
Έξοδα διοικητικής λειτουργίας		<u>(11.030)</u>	<u>(12.377)</u>
Ζημιά εργασιών		(11.030)	(12.377)
Χρηματοδοτικά έξοδα	6	<u>(227.373)</u>	<u>(98.677)</u>
Ζημιά πριν τη φορολογία		(238.403)	(111.054)
Χρέωση φορολογίας	7	<u>-</u>	<u>-</u>
Ζημιά για το έτος		<u>(238.403)</u>	<u>(111.054)</u>

Παρατηρείται από την κατάσταση αποτελεσμάτων ότι η ζημιά της εταιρίας για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2009 ήταν 238.403 €. Για το έτος 2008 η εταιρία είχε ζημιά ύψους 111.054 €.

Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας όπως προκύπτει από τον ισολογισμό στις 31 Δεκεμβρίου το 2009 ήταν 32.638.633, ενώ το 2008 ήταν 34.856.758. Τα ίδια κεφάλαια το 2009 ήταν 26.256.646 ενώ το 2008 ήταν 26.495.049€⁷⁷.

Opet Aygaz Bulgaria EAD

Η εταιρεία Ελληνικά Πετρέλαια εξαγόρασε το 100% της Opet Aygaz Bulgaria EAD («OAB»), η οποία διαχειρίζεται ένα δίκτυο 17 νεόδμητων πρατηρίων καυσίμων που βρίσκονται σε μεγάλες πόλεις της Βουλγαρίας ή γύρω από αυτές, όπου η ζήτηση είναι υψηλή.

Η OAB βρίσκεται στη Σόφια της Βουλγαρίας και διαθέτει 3 αποθήκες καυσίμων σε θέσεις στρατηγικής σημασίας (μία εκ των οποίων στη Σόφια) και πολυάριθμα οικόπεδα που προορίζονται για την κατασκευή πρατηρίων καυσίμων. Εκτός από τις δραστηριότητες λιανικής που διεξάγει, η OAB κατέχει σημαντική θέση στην τοπική χονδρική αγορά υγραερίου, λόγω του ανεπτυγμένου δικτύου τροφοδοσίας που διαθέτει.

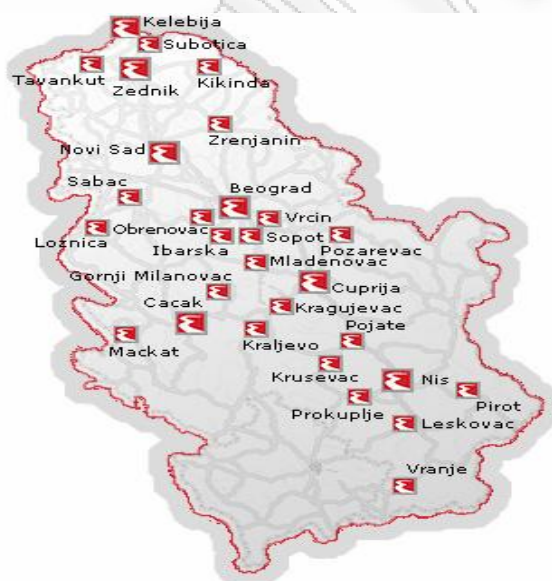
Στο πλαίσιο της στρατηγικής του Ομίλου για περαιτέρω ανάπτυξη του χαρτοφυλακίου δώλισης και εμπορίας του στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, η εξαγορά αυτή ενισχύει περισσότερο τη θέση της Ελληνικά Πετρέλαια στις γρήγορα αναπτυσσόμενες αγορές πετρελαϊκών προϊόντων της περιοχής. Μετά την εξαγορά της

---

⁷⁷ <http://www.ekobulgaria.com>

ΟΑΒ και την πρόσφατη εξαγορά 7 πρατηρίων καυσίμων από την Tempco, το δίκτυο λιανικής της ΕΚΟ Βουλγαρίας αυξήθηκε κατά 47%, περιλαμβάνοντας πλέον 75 πρατήρια καυσίμων. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι τον Οκτώβριο του 2008 η Opet/Aygaz Bulgaria EAD λειτουργεί ως θυγατρική της Eko Bulgaria EAD. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η θέση και το μέγεθος των εγκαταστάσεων της ΟΑΒ δημιουργούν σημαντικές ευκαιρίες στον εφοδιασμό της τοπικής αγοράς^{78 79}.

Σερβία

Η Eko Serbia A.D. με έδρα το Βελιγράδι Σερβίας, ιδρύθηκε το 2002 και δραστηριοποιείται στην εμπορία προϊόντων πετρελαίου στη χώρα, στους εξής τομείς:

- Λιανικό εμπόριο μέσω δικτύου 46 πρατηρίων με το σήμα ΕΚΟ σε όλη τη Σερβία.
- Λιανικό εμπόριο των λιπαντικών ΕΚΟ.

⁷⁸ www.reporter.gr άρθρο: Ελληνικά Πετρέλαια: Εξαγορά του 100% της Opet Aygaz Bulgaria EAD 19/06/ 2008

⁷⁹ <http://investing.businessweek.com>

- Τα πρατήρια παρέχουν υπηρεσίες ‘Μικρής Αγοράς’, καφέ με το σήμα ‘ΕΚΟ Racing’ καθώς επίσης και πλυντηρίου αυτοκινήτων. Τα πρατήρια που βρίσκονται στον άξονα του εθνικού οδικού δικτύου της χώρας, λειτουργούν εστιατόρια της αλυσίδας ‘Olympus Plaza’.

- Παραδόσεις σε βιομηχανικούς, γεωργικούς και εμπορικούς πελάτες.

Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου (31 Δεκεμβρίου 2009)	
Πρόεδρος	Απόστολος Ριζάκος
Αντιπρόεδρος	Βασίλειος Παναγόπουλος
Μέλος	Κων/νος Μπίκας
Μέλος	Vuk Radovic
Μέλος	Κων/νος Καραχάλιο
Μέλος	Νικόλαος Γεωργούδας

Οικονομικά στοιχεία

Hellenic Petroleum Serbia (Holdings) Limited

Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2009

	Σημ.	2009 €	2008 €
Έξοδα διοικητικής λειτουργίας		(9.750)	(11.440)
Άλλα έσοδα	5	<u>469</u>	<u>3.036</u>
Ζημιά εργασιών		(9.291)	(8.404)
Χρηματοδοτικά έξοδα	7	<u>(542)</u>	<u>(99)</u>
Ζημιά πριν τη φορολογία		(10.233)	(8.493)
Χρέωση φορολογίας	8	<u>(47)</u>	<u>(304)</u>
Ζημιά για το έτος		<u>(10.280)</u>	<u>(8.797)</u>

Παρατηρείται από την κατάσταση αποτελεσμάτων ότι η ζημιά της εταιρίας για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2009 ήταν 10.280 €. Για το 2008 μέχρι 31 η εταιρία είχε ζημιά ύψους 8.797 €.

Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας όπως προκύπτει από τον ισολογισμό στις 31 Δεκεμβρίου το 2009 ήταν 30.222.727, ενώ το 2007 ήταν 30.228.472. Στις 31 Δεκεμβρίου 2009 το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας ήταν 35.213.921€ ενώ το 2008 ήταν 30.222.727€. Τα ίδια κεφάλαια ήταν 30.210.490€ ενώ το 2008 ήταν 30.210.490€⁸⁰.

⁸⁰ www.ekoserbia.com

Π.Γ.Δ.Μ.

Okta Ad Skopje

Τον Ιούλιο του 1999, η ΕΛΠΕΤ Βαλκανική μετά από συμφωνία με την κυβέρνηση της Π.Γ.Δ.Μ., απέκτησε το 80% του διυλιστηρίου της χώρας ΟΚΤΑ AD SKOPJE του οποίου η ονομαστική δυναμικότητα διύλισης ανέρχεται στους 2,5 εκατομμύρια τόνους ετησίως με δυνατότητα αποθήκευσης της τάξης των 250.000 m³. Το διυλιστήριο ΟΚΤΑ στα Σκόπια είναι και αυτό τύπου hydroskimming.

Τα προϊόντα που παράγονται στο διυλιστήριο της ΟΚΤΑ καλύπτουν σχεδόν όλη την αγορά της Π.Γ.Δ.Μ. καθώς και αυτής του Κοσόβου.

Το διυλιστήριο προμηθεύεται αργό πετρέλαιο μέσω του πετρελαιοαγωγού Θεσσαλονίκης – Σκοπίων το οποίο τέθηκε σε λειτουργία τον Ιούλιο του 2002. Τα προϊόντα που παράγονται στο διυλιστήριο της ΟΚΤΑ περιλαμβάνουν κυρίως :

- Βενζίνη
- Πετρέλαιο
- Μαζούτ καθώς και
- Μικρές ποσότητες Υγραερίου

Η ζήτηση προϊόντων που δεν καλύπτεται από την παραγωγή του διυλιστηρίου της ΟΚΤΑ, καλύπτεται με εισαγωγές από το διυλιστήριο Θεσσαλονίκης.

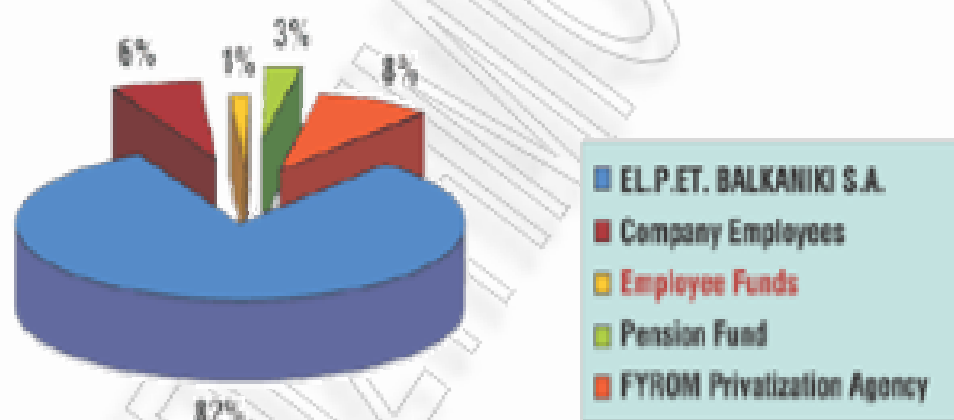
Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση μείωσης των εκπομπών αερίων ρύπων στο διυλιστήριο της ΟΚΤΑ, με κυριότερη επένδυση τη μονάδα ανάκτησης θείου, με σκοπό τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του θείου στην ατμόσφαιρα.

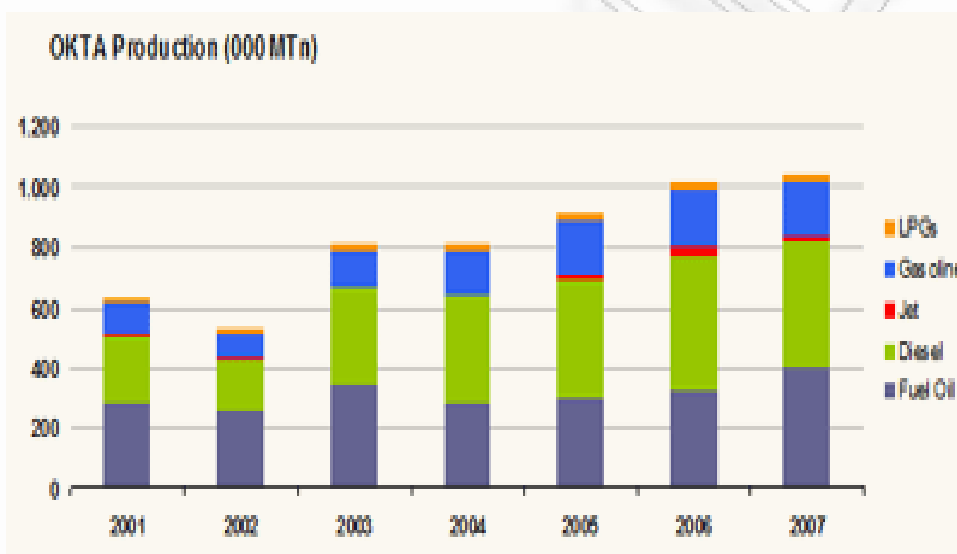
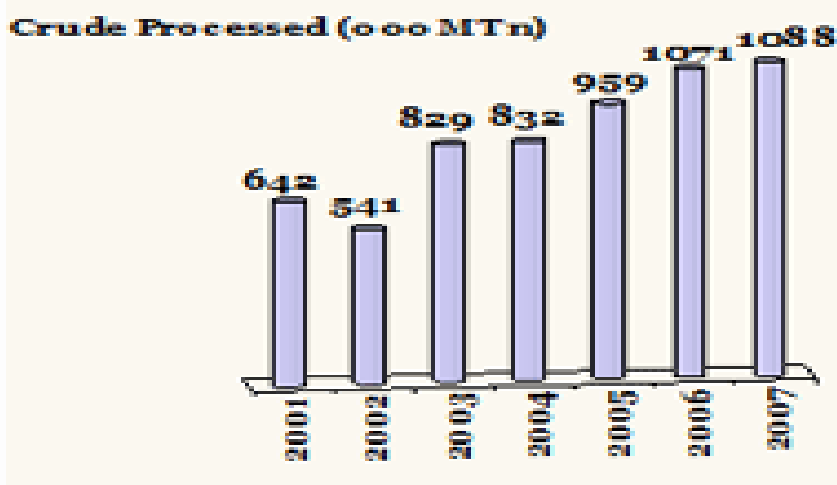
Η μετοχική σύνθεση της ΟΚΤΑ AD Skopje είναι:

- ΕΛΠΕΤ Βαλκανική ΑΕ 81,51%
  - Εργαζόμενοι Εταιρείας 6,13%
  - Ασφαλιστικά Ταμεία Εργαζομένων 1,46%
  - Κυβέρνηση Π.Γ.Δ.Μ.:
1. Φορέας Ιδιωτικοποίησης 8,35%
  2. Συνταξιοδοτικό Ταμείο 2,55%

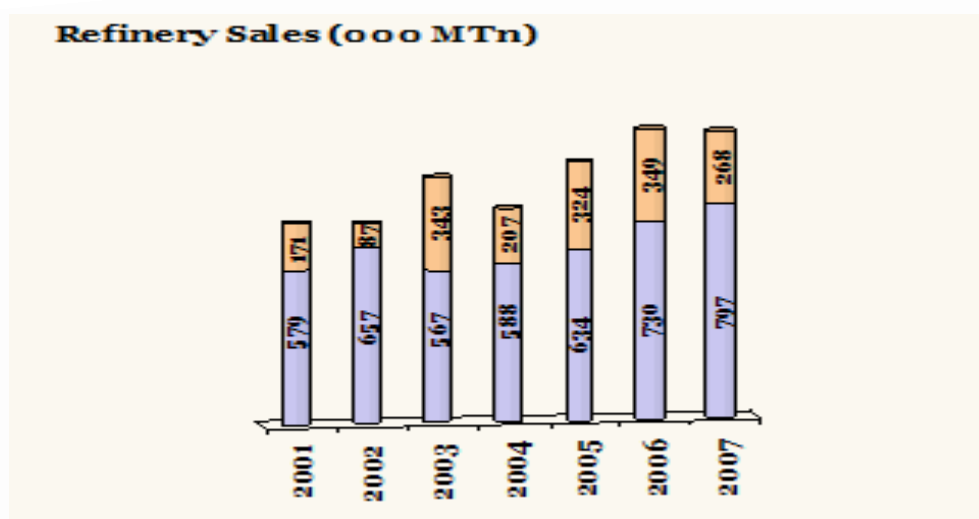
ΟΚΤΑ AD Skopje

Κατά τη διάρκεια του 2007 το διυλιστήριο της ΟΚΤΑ AD SKOPJE επεξεργάστηκε 1.087.700 MT αργού πετρελαίου το οποίο προμηθεύτηκε εξολοκλήρου μέσω του πετρελαιοαγωγού Θεσσαλονίκης – Σκοπίων ,καθώς και από αποθέματα του διυλιστηρίου. Το ποσό παραγωγής είναι το υψηλότερο από την ημέρα απόκτησης του διυλιστηρίου το 1999. Η συνολική παραγωγή προϊόντων το 2007 ανέρχεται στους 1.041.500 τόνους.

Οι συνολικές πωλήσεις της OKTA AD SKOPJE το 2007 ήταν 1.064.700 μετρικοί τόνοι. Από αυτές οι 797.200 MT αφορούν την εγχώρια αγορά και 267.500 MT εξαγωγές. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά η ποσότητα των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά αυξήθηκε κατά 9,21% (2006: 730.000 MT).

Το επενδυτικό πρόγραμμα του διυλιστηρίου της OKTA AD SKOPJE για το έτος 2007 ανέρχεται στα 7,2 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Οι βασικές επενδύσεις περιλαμβάνουν:

- Κατασκευή μονάδας αποθείωσης η οποία είναι εναρμονισμένη με τα Περιβαλλοντολογικά Πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις εκπομπές θείου.
- Αναβάθμιση της μονάδας ατμοσφαιρικής απόσταξης.
- Δίκτυο πρατηρίων καυσίμων της εταιρείας που αυξήθηκε στα 27 από 23 καλύπτοντας περιοχές σε ολόκληρη τη χώρα^{81 82}.

Μαυροβούνιο

Jugopetrol Ad Kotor

Τον Οκτώβριο του 2002 πραγματοποιήθηκε η εξαγορά (μέσω της Hellenic Petroleum International AG) του 54,35% των μετοχών της εταιρείας η οποία έχει έδρα το Kotor, Μαυροβούνιο.

⁸¹ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

⁸² <http://www.elpet-balkaniki.gr>

Σκοπός της Εταιρείας είναι η λιανική εμπορία, διανομή και αποθήκευση πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου, καθώς και η έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων σε δύο υποθαλάσσιες παραχωρήσεις στην Αδριατική.

Η Jugopetrol AD Kotor διαθέτει δίκτυα 39 πρατηρίων στο Μαυροβούνιο και 3 πρατηρίων στη Βοσνία, εγκαταστάσεις τροφοδοσίας σε 3 λιμάνια και 2 αεροδρόμια, 3 αποθήκες προϊόντων και υλικών, ιδιόκτητο στόλο βυτιοφόρων και φορτηγών οχημάτων και 3 εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης καυσίμων, συνολικής χωρητικότητας 185.000 KM

Η Jugopetrol AD Kotor παρουσίασε το 2001 EBITDA 16,8 εκατομμυρίων ευρώ και κέρδη μετά από φόρους 10,6 εκατομμυρίων ευρώ. Η εταιρία απασχολεί 460 μόνιμους εργαζόμενους. Το τίμημα για την αγορά του 54,35 % της JPK ανέρχεται στα 65 εκατομμύρια ευρώ. Για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων και την επέκταση των δραστηριοτήτων της JPK σε Μαυροβούνιο/Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Κόσοβο, το επενδυτικό πρόγραμμα της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ για την πενταετία 2003 - 2007 είναι της τάξεως των 35 εκατομμυρίων ευρώ.

Αλβανία

Global Petroleum Albania Sh.A

Η εταιρεία με την επωνυμία GLOBAL PETROLEUM ALBANIA Sh.A συστήθηκε στις 19.7.1999, με έδρα τα Τίρανα, Αλβανία. Σήμερα διαθέτει δίκτυο 10 πρατηρίων. Μέτοχοι της εταιρείας είναι η Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. σε ποσοστό 99,96% και ιδιώτες.

Σκοποί της Εταιρείας είναι:

- Η εισαγωγή, αγορά και εμπορία πετρελαιοειδών χονδρικός και λιανικός στην Αλβανία, η δημιουργία και εκμετάλλευση πρατηρίων υγρών καυσίμων υπό την απόλυτη κυριότητά της ή / και αυτών που έχουν συνάψει συμβόλαιο με την εταιρία.
- Η διεθνής εμπορία πετρελαιοειδών.
- Η δημιουργία στην Αλβανία ή εκτός Αλβανίας οποιουδήποτε εξοπλισμού αποθήκευσης ή μεταφοράς πετρελαίου και πετροχημικών, καθώς και αυτών που προορίζονται για βιομηχανική χρήση, παράδοση τέτοιων εξοπλισμών για την αποθήκευση, μεταφορά κλπ.
- Η εκπροσώπηση επιχειρήσεων αλλοδαπής ή ημεδαπής πετρελαιοειδών και πετροχημικών⁸³.

Κεφάλαιο 4: Επίλογος

Επίλογος

Η δυναμική της ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων όχι μόνο δεν θα ανακοπεί λόγω της κρίσης αλλά θα ενδυναμωθεί μέσα στα επόμενα χρόνια, προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες σε εταιρείες διύλισης και εμπορίας που είναι διατεθειμένες να χαράξουν μία μακρόπνοη στρατηγική και να προχωρήσουν στις ανάλογες επενδύσεις. Με βάση μία πρόσφατη μελέτη της PFC Energy πάνω στην αγορά πετρελαιοειδών στην ευρύτερη Μεσογειακή Λεκάνη, η Βόρεια Αφρική και η γεωγραφική ενότητα Βαλκάνια - Τουρκία είναι οι μόνες περιοχές στη Μεσόγειο που θα

---

⁸³ <http://www.hellenic-petroleum.gr>

δουν σταθερή αύξηση της ζήτησης για παράγωγα πετρελαίου στα επόμενα χρόνια, παρά τις αναπόφευκτες πιέσεις που δέχονται αυτή την περίοδο λόγω της διεθνούς οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Μεταβολή Ζήτησης Πετρελαιοειδών στη Μεσογειακή Λεκάνη ανά Περιοχή, 2008 - 2020

Μεταβολή εδαφικού βάρους γεωγραφικών περιοχών στη Μεσογειακή Λεκάνη στην περίοδο 2008 – 2020

Κατανομή Ζήτησης 2008

Κατανομή Ζήτησης 2020

Αντιθέτως, στη λοιπή Μεσόγειο, σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, η ζήτηση τα επόμενα χρόνια θα είναι από στάσιμη έως έντονα πτωτική, με ανάλογες συνέπειες για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις αγορές σε αυτές τις περιοχές.

Όπως για παράδειγμα, στη γειτονική Ιταλία η κυρίαρχος ENI έχει ήδη ανακοινώσει την πρόθεση της να πουλήσει το διυλιστήριο της στο Λιβόρνο προκειμένου να προσαρμοστεί στις συνθήκες της υπό συρρίκνωση Ιταλικής αγοράς, ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι ανάλογες κινήσεις μπορεί να ακολουθήσουν και από άλλες εταιρείες διύλισης. Επίσης, μέχρι το τέλος του έτους η Αυστριακή OMV αναμένεται να μεταβιβάσει το δίκτυο εμπορίας που διαθέτει στην βόρεια Ιταλία.

Αντίθετα όμως σε αυτή την τάση, τόσο η βαλκανική ενδοχώρα όσο και η εγχώρια ελληνική αγορά παρουσιάζουν σαφείς αυξητικές τάσεις από τις οποίες οι ελληνικές εταιρείες διύλισης και εμπορίας είναι σε θέση να επωφεληθούν. Μάλιστα σε αντίθεση με την Βόρεια Αφρική όπου επικρατούν de facto μονοπώλια και σε πολλές περιπτώσεις και αρνητικό επενδυτικό κλίμα, τα Βαλκάνια διαθέτουν ανοιχτές αγορές και οι κυβερνήσεις τους υποστηρίζουν την εισροή ξένων κεφαλαίων και στρατηγικών επενδυτών.

Επιπροσθέτως, η ένταξη (ή η προσδοκία ένταξης) των χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και η γεωγραφική εγγύτητα τους διευκολύνει την ενσωμάτωση των αγορών αυτών σε ένα πιο ενιαίο σύνολο, κατά συνέπεια ρίχνοντας τα σχετικά κόστη για τους περιφερειακούς παίκτες και διευκολύνοντας την αξιοποίηση συνεργιών μεταξύ των δικτύων τους στην ευρύτερη περιοχή. Η διευρυνόμενη παρουσία περιφερειακών παικτών σε έναν αριθμό τοπικών αγορών καταδεικνύει το αυξανόμενο ενδιαφέρον και δυνατότητα μιας τέτοιας προσέγγισης. Για παράδειγμα, όπως έχει προαναφερθεί τα Ελληνικά Πετρέλαια είναι παρόντα μέσω θυγατρικών τους σε 5 βαλκανικές αγορές (Βουλγαρία, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Σερβία και Μαυροβούνιο) έχοντας εκφράσει το ενδιαφέρον τους για περαιτέρω επέκταση της παρουσίας τους στην ευρύτερη περιοχή.

Όσον αφορά στα Βαλκάνια οι θετικές προοπτικές στη μελλοντική ζήτηση παραγώγων πετρελαίου στην περιοχή έχει δημιουργήσει μια δυναμική που ήδη

σπεύδουν να αξιοποιήσουν οι σημαντικότεροι περιφερειακοί παίκτες. Για αυτό τον λόγο, η Ουγγρική MOL έρχεται από το Βορρά, η οποία πρόσφατα απέκτησε το μανάτζμεντ της Κροατικής INA. Επιπροσθέτως η ρωσική LUKoil κινείται στη Βαλκανική από τα ανατολικά, έχοντας αποκτήσει μονάδες διύλισης σε Ρουμανία και Βουλγαρία, και λιανική παρουσία σε Σερβία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Τουρκία. Ακόμη, εταιρείες εμπορίας όπως η Σλοβενική Petrol κινούνται επιθετικά στην περιοχή έτσι ώστε να εκμεταλλευτούν την έλλειψη ρευστότητας και να εξαγοράσουν αντιπάλους, κατά συνέπεια βελτιώνοντας την ανταγωνιστική τους θέση στην ευρύτερη βαλκανική αγορά.

Τα Ελληνικά Πετρέλαια, όπως έχει προαναφερθεί, από το Νότο ελέγχουν το πρώην κρατικό διυλιστήριο στα Σκόπια, και επίσης διαθέτουν λιανική παρουσία στις αγορές της ΠΓΔΜ, της Αλβανίας, της Βουλγαρίας, της Σερβίας και του Μαυροβούνιου.

Το συμπέρασμα που εξάγεται από την άνωθεν ανάλυση είναι ότι ο διεθνής ανταγωνισμός θα απειλήσει τα μερίδια αγοράς των ελληνικών εταιρειών διύλισης και εμπορίας πετρελαίων στην περιοχή των Βαλκανίων και ιδιαίτερα τα Ελληνικά Πετρέλαια όπου η δραστηριοποίηση της εστιάζεται κυρίως σε αυτή την περιοχή.

Όμως προκειμένου να αντισταθούν σε αυτές τις πιέσεις, οι ελληνικές εταιρείες θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο έπακρο τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα καθώς και ενδεχόμενες συνέργιες μεταξύ των υπάρχοντων και των υπό ανάπτυξη δικτύων τους.

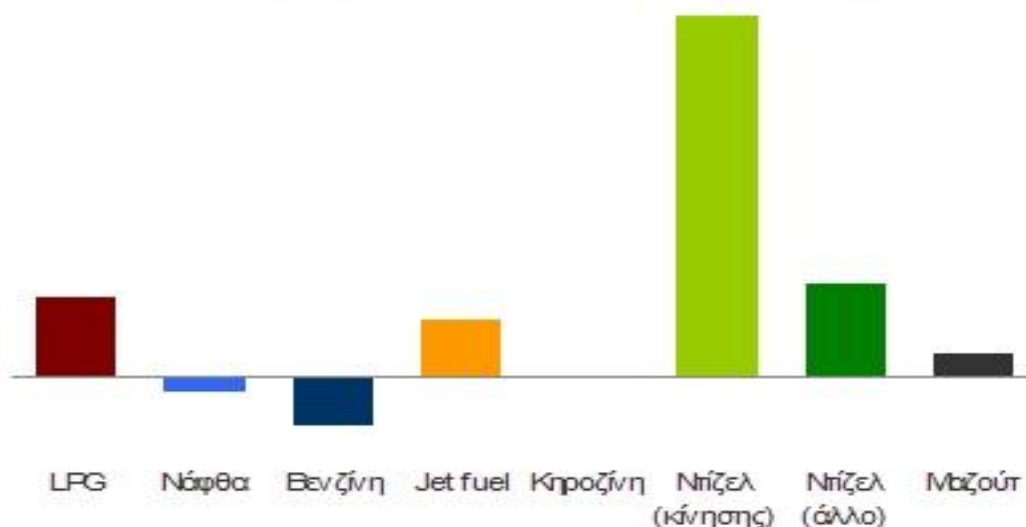
Πιο συγκεκριμένα μιλώντας, τα Ελληνικά Πετρέλαια απολαμβάνουν έναν αριθμό πλεονεκτημάτων σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους στα νότια Βαλκάνια που τους επιτρέπει να αξιοποιούν τέτοιες συνέργιες, όπως την ύπαρξη μονάδων διύλισης και αποθηκευτικών χώρων σε Θεσσαλονίκη και στα Σκόπια καθώς επίσης και επιπλέον αποθήκες προϊόντων σε μία σειρά βαλκανικών χωρών, τη δυνατότητα άμεσης

συνεργασίας και προμήθειας συνθετότερων προϊόντων από το διυλιστήριο Ασπροπύργου - και μελλοντικά και από το διυλιστήριο της Ελευσίνας - και δίκτυο λιανικών πωλήσεων σε Βουλγαρία, ΠΓΔΜ, Αλβανία, Μαυροβούνιο, και Σερβία.

Προκειμένου να προστατεύσουν ή / και να επεκτείνουν τα μερίδια αγοράς τους στην περιοχή, οι ελληνικές εταιρείες διύλισης θα πρέπει να προσαρμοστούν και στις επερχόμενες δομικές αλλαγές στην ζήτηση πετρελαιοειδών και τον αυξημένο ανταγωνισμό.

Μεταβολή Ζήτησης Πετρελαιοειδών στην
Αν. Μεσόγειο (Ευρώπη) ανά προϊόν, 2008 - 2020

Όπως φαίνεται στο άνωθεν ραβδόγραμμα σύμφωνα με τις προβλέψεις της PFC Energy αναμένεται έως το 2020 μετακίνηση της ζήτησης πετρελαϊκών παραγώγων από την βενζίνη προς το ντίζελ και καύσιμα χαμηλής περιεκτικότητας σε θείο, και αυτό σε μεγάλο βαθμό λόγω της ντιζελοποίησης του στόλου των αυτοκινήτων και στις νόρμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιστοίχως. Ταυτοχρόνως, αυξητικές τάσεις αναμένεται να παρουσιάσουν εναλλακτικά καύσιμα όπως το LPG στο πλαίσιο της προωθούμενης διαφοροποίησης καυσίμων κίνησης από κυβερνήσεις στην περιοχή, ενώ αυξητικά θα κινηθεί και το jet fuel σε συνάρτηση με προσδοκώμενες βελτιώσεις με το περιφερειακό επίπεδο ΑΕΠ και πληρέστερη ενσωμάτωση της περιοχής σε ευρύτερες Γεωπολιτικές

δομές. Τέλος, η ζήτηση για μαζούτ αναμένεται να κινηθεί ελαφρώς ανοδικά, παρά τον σταδιακό εξοβελισμό του καυσίμου από την ηλεκτροπαραγωγή, κυρίως λόγω της αναμενόμενης αύξησης της ναυτιλιακής κίνησης (ιδιαίτερα σε λιμάνια όπως του Πειραιά, της Αλεξανδρούπολης, και του Ceyhan). Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί, ότι το low-case σενάριο της PFC Energy προβλέπει δραματική μείωση της χρήσης μαζούτ σε περίπτωση επιθετικής εφαρμογής των - προς το παρόν υπό συζήτηση - διεθνών κανονισμών που προβλέπουν χρήση ναυτιλιακών καυσίμων με πολύ χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο. Μια τέτοια κίνηση θα μείωνε σημαντικά τη δυνατότητα πρόσμιξης του καυσίμου με το ναυτιλιακό ντίζελ και κατά συνέπεια θα οδηγούσε σε απώλειες στον σχετικό όγκο πωλήσεων⁸⁴.

Για αυτούς τους λόγους τα ΕΛΠΕ προχωρούν στην υλοποίηση ενός σημαντικού προγράμματος αναβάθμισης των μονάδων τους, ιδιαίτερα στην Ελευσίνα. Σε αντίθεση, η μονάδα των ΕΛΠΕ στα Σκόπια (ΟΚΤΑ) μεσοπρόθεσμα πιθανώς να μην είναι βιώσιμη και θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο μετατροπής της και χρήσης ως αποθηκευτικού χώρου προϊόντων καλύτερης ποιότητας, που θα φτάνουν στην πόλη από την Θεσσαλονίκη μέσω του υπάρχοντος πετρελαιοαγωγού⁸⁵.

Παρά τις συνεχιζόμενες επενδύσεις όμως, η ανταγωνιστική θέση των διυλιστηρίων υπό ελληνικό έλεγχο δεν είναι ασφαλής καθώς αναμένεται να βρεθεί αντιμέτωπη με μονάδες ανταγωνιστών που βρίσκονται επίσης υπό αναβάθμιση και που, λόγω γεωγραφίας, θα είναι σε θέση να εφοδιάσουν την περιοχή. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει μονάδες όπως της Tüpras στην Τουρκία, της LUKoil στη Βουλγαρία, και της INA στην Κροατία, καθώς επίσης και διυλιστήρια στην Ιταλία που θα θελήσουν να διατηρήσουν ή να μεγαλώσουν (ελλείψει εναλλακτικών επιλογών) τα μερίδια αγοράς τους στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

⁸⁴ <http://www.energia.gr>

⁸⁵ www.energypoint.gr

Επιπλέον ο ανταγωνισμός μπορεί να έρθει και υπό τη μορφή νέων μονάδων στη Τουρκία και αλλού, απειλώντας την επιρροή των ελληνικών εταιρειών διύλισης τόσο στην βαλκανική ενδοχώρα όσο και στην ίδια την εγχώρια αγορά. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η ανάγκη επενδύσεων στο τομέα διύλισης της ευρύτερης περιοχής αναμένεται να δημιουργήσει σημαντικές ευκαιρίες για εταιρείες τεχνικών μελετών και κατασκευών, από τις οποίες θα μπορούσαν να επωφεληθούν και ελληνικές εταιρείες κάνοντας επενδύσεις σε αυτές τις χώρες. Επίσης προβλέπονται σημαντικές ευκαιρίες και στον τομέα ανάπτυξης υποδομών για τη μεταφορά και αποθήκευση ενεργειακών πόρων στην περιοχή (πχ. αγωγούς, ανάπτυξη οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων, αναβάθμιση λιμένων, κατασκευή και αναβάθμιση αποθηκευτικών χώρων κτλ.) καθώς εν πολλοίς η περιοχή δεν διαθέτει ίδιους πόρους. Όλα αυτά δείχνουν επιχειρηματικές ευκαιρίες που θα πρέπει να αδράξουν οι ελληνικές εταιρίες και να επιτύχουν η κάθε μία στον κλάδο της με τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην περιοχή αυτή. Τέλος τα Ελληνικά Πετρέλαια θα πρέπει να διαμορφώσουν τη στρατηγική τους στο πλαίσιο των ευρύτερων εξελίξεων και του πιθανού αντίκτυπου τους στις κύριες δραστηριότητες τους.

Ελληνική και Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία, Αρθρογραφία, Έρευνες, Παρουσιάσεις

- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Δημήτρης Κυρκιλής, Εκδόσεις Κριτική 2002
- Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί, Πέτρος Π. Παπαγεωργίου, Διονύσιος Π. Χιόνης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003
- Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς-Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Α΄, Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003
- Η Δυναμική των Βαλκανικών Αγορών & η Μετάβαση των Χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Οικονομία της Αγοράς-Εντοπίζοντας Επενδυτικές Ευκαιρίες στο Πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης & Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης τόμος Β΄, Δρ Αριστείδης Π. Μπιτζένης, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003
- Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές Χώρες –Οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, Κωνσταντίνος Ι. Χαζάκης, εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2000
- Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Θ. Γεωργακόπουλος, Θ. Λιανού, Θ. Μπένου, Γ. Τσεκούρα, Μ. Χατζηπροκοπίου, Γ. Χρήστου, έκδοση ΣΤ΄, Εκδόσεις Γ. Μπένου Αθήνα 2002
- Νέα Διεθνής Οικονομία, Μπαμπανάσης Σ., εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004
- Σημειώσεις μαθήματος Διεθνείς Επενδύσεις, Διδάσκων Παντελής Παντελίδης, περίοδος Μάρτιος 2009- Ιούνιος 2009
- Dunning H.J (1997). The European Internal Market Programme and Inbound Foreign Investment, Journal of Common Market Studies

- Foreign Direct Investment and the Development Process The case of Greece, George A Petrochilos ,published by Avebury Gower Publishing Company Limited, 1989
- International Business, Ricky W. Griffin , Michael W. Pustay ,Pearson International Edition
- Περιοδικό Επιστημονικό Marketing Management, Νοέμβριος 2005, Ο Παλμός των Επιχειρήσεων- Οι Ελληνικές Επενδύσεις στα Βαλκάνια
- <http://www.agora.mfa.gr>
- www.bankofgreece.gr
- <http://www.capital.gr>
- <http://www.centralbank.gov.cy> Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου
- <http://www.dei.gr/>
- <http://el.wikipedia.org>
- Πρεσβεία της Ελλάδος στα Τίρανα ,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων ,Ετήσια Έκθεση έτους 2007 για την Αλβανική Οικονομία και τις Διμερείς Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις Ελλάδος
- <http://www.globalmanager.gr/>
- <http://www.ebeth.gr> Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης
Εβδομαδιαίο ενημερωτικό δελτίο οικονομίας ΠΓΔΜ 14-02/02/2009
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
- <http://www.eko.gr>
- www.ekoserbia.com
- <http://www.ekobulgaria.com>
- www.energia.gr
- www.energypoint.gr

- <http://www.elpet-balkaniki.gr>
- www.energypoint.gr Επιστημονικό περιοδικό Energy Point, Μάιος 2009
- <http://el.wikipedia.org>
- http://el.coinmill.com/EUR_calculator.html#EUR=1
- http://europa.eu/abc/european_countries/eu_members/bulgaria/index_el.htm
- www.express.gr ΕΞΠΡΕΣ Ημερήσια Οικονομική Εφημερίδα άρθρο 13/04/2010
- <http://www.hellenic-petroleum.gr>
- http://www.fdi.net/country/sub_index.cfm?countrynum=33
- <http://www.government.bg>
- <http://www.hellenic-petroleum.gr>
- <http://investing.businessweek.com>
- <http://www.investbulgaria.com/FDI2004.htm>
- www.kathimerini.gr
- 15/01/2010 άρθρο της Καθημερινής www.kathimerini.gr
- <http://www.mataf.net/el/currency/converter>
- <http://www.naftemporiki.gr>
- www.pfcenergy.com
- www.reporter.gr
- <http://www.sec.gov/answers/mergers.htm>
- <http://www.unctad.org>
- www.reporter.gr άρθρο: Ελληνικά Πετρέλαια: Εξαγορά του 100% της Opet Aygaz Bulgaria EAD 19/06/ 2008
- <http://www.voria.gr>, Οικονομική e-εφημερίδα, Άρθρο Παραμένουν Δυνατές οι Ελληνικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια 30/01/2010

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ